

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞİŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

7'nci Toplantı

16 Aralık 2019 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askeri İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'nin Komisyon gündemine alınmasına ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın Komisyon toplantısından basın mensuplarının çıkarılmasının toplantının gizli olduğu anlamına gelmediğine, zabutların anında yayınlandığına ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın Adana Milletvekili Tulay Hatimoğulları Oruç'un (2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında ve (1/146) S. Sayılı Kanun Teklifi'nin Genel Kurulda tümü üzerindeki konuşmasında geçen şahsına yönelik bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2451)

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un, basın mensupları salondayken muhalefetin görüşlerinin de usulü çerçevesinde ifade edilmesinden çekinilmemesi gerektiğine ilişkin açıklaması

2.- Adana Milletvekili Tulay Hatımoğulları Oruç'un, Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

DIŐIŐLERİ KOMİSYONU

7'nci Toplantı

16 Aralık 2019 Pazartesi

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dışişleri Komisyonu saat 11.03'te açıldı.

Komisyon Başkanı Volkan Bozkır,

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askeri İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi'nin Komisyon gündemine alınmasına,

Komisyon toplantısından basın mensuplarının çıkarılmasının toplantının gizli olduğu anlamına gelmediğine, zabıtların anında yayımlandığına,

Adana Milletvekili Tulay Hatımoğulları Oruç'un (2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında ve (1/146) S. Sayılı Kanun Teklifi'nin Genel Kurulda tümü üzerindeki konuşmasında geçen şahsına yönelik bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç, basın mensupları salondayken muhalefetin görüşlerinin de usulü çerçevesinde ifade edilmesinden çekinilmemesi gerektiğine,

Adana Milletvekili Tulay Hatımoğulları Oruç, Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askeri İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2451), görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 16.25'te toplantıya son verildi.

16 Aralık 2019 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.00

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet YILDIZ (Denizli)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Toplantı yeter sayımız vardır.

Dışişleri Komisyonun 27’nci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılıının 7’nci toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır’ın Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi’nin Komisyon gündemine alınmasına ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bugün, gündemimizde ülkemiz ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırası yer almaktadır.

Malumları olduğu üzere, Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti ile ülkemiz arasında iki mutabakat zaptı imzalanmıştı, bunlardan ilki ülkemizin güvenliği ve stratejik çıkarları bakımından büyük önem arz eden ve Akdeniz’de kurulmaya çalışılan haksız, hukuksuz ve mesnetsiz dengeleri altüst eden ve ülkemizi Doğu Akdeniz’de önemli bir ekonomik aktör hâline getiren Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası idi. Söz konusu Mutabakat Muhtırasını geçtiğimiz haftaki toplantımızda görüştük, ondan önceki gün de Dışişleri Bakanlığımızın çok yararlı ve detaylı bir brifingiyle konu hakkında Komisyon üyelerimiz detaylı bilgi sahibi olmuşlardı. Bu toplantıda onaylanan Mutabakat Muhtırası aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna ulaştı ve orada da onaylandıktan sonra Mutabakat Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından imzalandı ve tam olarak Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Birleşmiş Milletlere de gerekli bildirimde bulunuldu ve tescili yapıldı.

Bugün Libya’yla varılan mutabakatın ikinci ayağı olan Güvenlik ve Askerî İşbirliği Mutabakat Muhtırası’nı ele alacağız. Komisyonumuz tarafından onaylandığı takdirde Muhtıra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda önümüzdeki çarşamba günü görüşülecek ve onaya sunulacaktır. Mutabakat Muhtırası’yla ilgili olarak Dışişleri ve Millî Savunma Bakanlıklarımızdan İki Bakan Yardımcımızın sunuşları tamamlandıktan sonra basınımıza teşekkür edeceğiz, bu sunuşlar sırasında basınımızın da izlemeleri için imkân sağlamayı planlıyoruz.

Şimdi gündeme başlıyoruz.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair

Kanun Teklifi (2/2451) (*)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükûmeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırası'nın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi 12 Aralık 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur ve 14 Aralık 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, usul hakkında bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bir müsaade edin bitireyim.

Söz konusu kanun teklifi hakkında 14 Aralık 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık makamı tarafından tali komisyon olarak belirlenen Millî Savunma Komisyonu, teklifi görüşmeyeceğine ilişkin resmî yazıyı 15 Aralık tarihinde Komisyonumuza bildirmiştir.

Basınımızın aramızda ayrılışını takiben Komisyon üyelerimize söz vereceğimizi belirtmiştim.

Şimdi, sözü Dışişleri Bakanlığımız temsilcisine veriyorum.

Sayın Faruk Kaymakcı, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Efendim, usul hakkında, Bakanlığın temsilcisine geçmeden kısa bir yorum yapmak istiyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sonra vereceğim Hocam müsaade...

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Usul, esastan öncedir Sayın Başkan. Bu, temel hukuk kaidesidir; ben sizin buna uyacak kadar hoşgörülü olduğunuzu biliyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim ama basın mensubu arkadaşlarımız ayrılmadan önce hiç kimseye söz vermeyeceğim. Onun için müsaade edin.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Ben de tam bunun üzerine söz almak istemiştim. Bu, uygun bir demokratik süreç olmuyor.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Kaymakcı, buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Kayıtlara geçmesi açısından bir kere daha ifade edeyim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Kaymakcı.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Yani yürütmenin görüşleri burada ifade ediliyor; muhalefetin tespitleri, uyarıları basına hiçbir şekilde yansımıyor ve dolaylı olarak yansıtılıyor, satır arasında bilgi olarak yansıtılıyor.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Buyurun Sayın Kaymakcı.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Sayın Başkan, Dışişleri Komisyonun değerli üyeleri; öncelikle hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Biliyorum, Meclisimiz yoğun bir bütçe görüşme süreci içerisinde sizlerin değerli vaktini en verimli şekilde kullanmak adına Millî Savunma Bakanlığımız ve Dışişleri Bakanlığı olarak tek bir sunum yapacağız. Bu sunumda da mümkün olduğu kadar sizlere özet bilgi vermeye çalışacağız.

(*) (2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Bildiğiniz gibi, Libya’da 2011 yılında bir yönetim değişikliği oldu ve Libya, şu anda bir iç savaş süreci yaşıyor. Taraflar arasında bir uzlaşma sağlanması için Birleşmiş Milletler öncülüğünde yine hatırlayacağınız gibi, 17 Aralık 2015 tarihinde bir Libya Siyasi Anlaşması imzalandı. Ülkemiz bu anlaşmanın hazırlanmasına önemli katkılarda bulundu ve bu anlaşmanın uygulanması için de her türlü desteği sürdürüyor. Bu anlaşma Libya’da bir geçiş dönemi anlaşması. Libya’da tüm kurumlar, Libya halkını en geniş şekilde ve en demokratik şekilde temsil edene kadar bir geçiş süreci. Libya Siyasi Anlaşması çerçevesinde kurulan ve uluslararası meşruiyete sahip bir Başkanlık Konseyi var, bildiğiniz gibi. Bu Başkanlık Konseyinin üç üyesinden birisi Fayiz es-Serrac, kendisi Konseyin Başkanı ve aynı zamanda Savunma Bakanı görevini de yürütüyor ve bir de Libya’da kurulan Ulusal Mutabakat Hükümeti var. Ulusal Mutabakat Hükümeti, tüm ülkeler tarafından ve Birleşmiş Milletler tarafından tanınan meşru bir hükümet ve bizim de iş birliği yaptığımız, yakın iş birliği yaptığımız bir hükümet.

Libya gündemini meşgul eden başlıca konu, ülkenin doğusunda yani özellikle Bingazi, Derne, Tobruk civarında kendisini “Libya Ulusal Ordusu” olarak tanıtan Hafter’in komutanlık yaptığı bir güç var. Bu güç, ülkenin değişik noktalarını ele geçirmiş durumda. 4 Nisan 2019 tarihinden bu yana da Trablus’a saldırı başlattı ve şu anda yer yer çatışmalar devam ediyor. Tabii, bazı çevrelerde Hafter’in Libya’nın büyük bir bölümünü kontrol ettiği söylene de ülkenin coğrafi büyüklüğü ve asker sayısı dikkate alındığında böyle büyük bir ülkede hâkimiyet kurmak, toprakları kontrol etmek kolay bir iş değil. Ben de iki buçuk yıl Libya’da görev yapmış bir kişi olarak coğrafyanın sıkıntılarını, çölün kendi arasında, şehirler arasındaki kopuklukları bilen birisiyim.

Hafter, sekiz ayı aşkın bir süredir Libya’daki meşru hükümete karşı saldırılarını aralıksız bir şekilde sürdürüyor; sivil, kadın, çocuk ayırımı gözetmeksizin yerleşim yerlerini bombalıyor. Hafter’in Trablus’taki meşru hükümeti devirmeye yönelik operasyon başlatmasının ardından Libya Temsilciler Meclisi de bölünmüş bir yapı içinde; bir kısmı Hafter’i destekliyor ama büyük bir kısmı hâlâ Ulusal Mutabakat Hükümetinden yana. Saldırıları protesto eden bir grup Temsilciler Meclisi üyesi Tobruk’taki oturlara katılmadı -yani Hafter’in bölgesinde- aslında Temsilciler Meclisinin Bingazi’de toplanması gerekiyor ama güvenlik gerekçeleriyle Tobruk’ta yapılan toplantıya bazı üyeler katılmadı. Trablus’ta toplanan milletvekilleri de var. Bunlar da Temsilciler Meclisini kendi çaplarında topluyorlar ve Ulusal Mutabakat Hükümetinin meşruiyetini savunuyorlar.

Hafter’in saldırıları nedeniyle daha da derinleşen krize siyasi çözüm bulunması amacıyla, özellikle son dönemde Almanya Şansölyesi Merkel’in, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi daimi üyeleri, artı, Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, İtalya, Mısır ve ülkemizin yanı sıra BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilcisi, Avrupa Birliği, Arap Ligi ve Afrika Birliğinin katılımıyla üst düzeyli toplantılar gerçekleştiriliyor. Bu toplantıya hazırlık mahiyetinde eylül ayından bu yana ülkemizin de katılarak aktif destek verdiği özel temsilciler dış politika danışmanları düzeyinde hazırlık toplantıları yapıldı. Bu süreçte, Libya’da kalıcı ve sürdürülebilir bir ateşkesin sağlanması ve kapsayıcı siyasi sürecin yeniden başlatılması hedeflendi.

Diplomatik çabalarda mesafe katedilmişken Hafter, kendi konumunu güçlendirmek için daha önceki diplomatik çabaları sabote ettiği gibi bu defa da saldırılarını artırmış görünüyor. Hafter unsurlarının, en son 12 Aralıktan bu yana 4 kez Trablus’a yönelik taarruz emri vermesi ve Trablus’u ele geçirenceye kadar durmayacağı yönündeki açıklamaları durumun ciddiyetini gösteriyor.

Ulusal Mutabakat Hükümeti, bizim de telkinlerimiz doğrultusunda, Berlin’de yürütülen sürece olumlu yaklaşarak iş birliği yapmaya niyetli. Biz de yürütülen diplomatik girişimlerde kendilerine destek veriyoruz ve ihtilafın barışçıl yollarla çözülmesi için desteğimizi sürdürmeye devam edeceğiz. Buna karşın, Hafter’in uluslararası toplumun yürüttüğü çabaları hiçe sayarak uzlaşmasız tutumunu ve saldırılarını sürdürdüğünü görüyoruz.

Bu arada tabii, bütün bu gelişmeler içerisinde Libya tarafından güvenlik ve askerî iş birliğimizi artırma talepleri geldi. Zaten belli bir çalışmamız vardı, bunların hızlandırılması söz konusu oldu. Esasen, bizim Libya’yla 2012 yılında imzaladığımız bir askerî eğitim iş birliği anlaşmamız var ve bu anlaşma 2013’ten bu yana yürürlükte. Ancak bu anlaşmanın kapsamının geliştirilmesi, daha etkin hâle getirilmesi için özellikle Libya’nın talebi üzerine biz mevcut anlaşmayı biraz geliştirme, 2013 askerî eğitim anlaşmasının kapsamını genişletme ihtiyacı duyduk çünkü bu anlaşma oldukça dar kapsamlıydı. Dolayısıyla şu anda yani 27 Kasım’da imzalanan Mutabakat Muhtırası üzerinde bir anlaşma sağladık. Biz, Mutabakat Muhtırası’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte güvenlik, askerî eğitim ve öğretim, savunma sanayisi, terörizmle ve yasa dışı göçle mücadele, lojistik alanında iş birliği, haritacılık alanında iş birliği ile askerî planlama, tecrübe aktarımı ve talep olması hâlinde karşılıklı savunma ve güvenlik ofisi kurulması gibi konularda Libya’yla iş birliğimizin daha ileri seviyelere taşınmasının hukuki altyapısının oluşturulacağına inanıyoruz.

Libya’nın meşru Hükümetiyle imzaladığımız bu muhtıra, ayrıca Berlin sürecinde görüşülen başlıklardan birinin yerine getirilmesi anlamı da geliyor. Neydi bu başlık? Libya’nın güvenlik alanındaki reformlarının gerçekleştirilmesi ve Libya’ya güvenlik sektöründe destek olunması, aynı zamanda yine Libya’ya terörle mücadele, göçle mücadele konularında destek olunması.

Muhtıra, Libya tarafının güvenlik güçlerinin ıslah edilmesi amacıyla yürütülen çabaları destekleyen hükümler barındırıyor. Dolayısıyla uluslararası meşruiyeti haiz Ulusal Mutabakat Hükümetiyle imzaladığımız bu muhtıranın hem Libya’da istikrarın sağlanmasına ve kurumsal alt yapının güçlendirilmesine hem de ülkemizin Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika bölgesindeki çıkarlarının korunmasına ciddi katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Bu, bizim askerî ve güvenlik iş birliği anlamında imzaladığımız tek anlaşma değil, Türkiye’nin bu alanda 77’si imzalanmış 60 tanesi yürürlükte olan benzer anlaşmaları var. Bu anlaşma, Libya Mutabakat Hükümetiyle imzalanan tek bir anlaşma değil. Libya Mutabakat Hükümetinin başka ülkelerle de imzaladığı anlaşmalar var. Dolayısıyla biz bu anlaşmanın, hem Libya’da istikrarın, güvenliğin oluşmasına, terörle mücadelede, yasa dışı göçle mücadelede iş birliğine katkıda bulunacağına inanıyoruz. Ayrıca, tarihi bir bağımız olan ve yakın ilişkiler içinde olduğumuz, hatta müteahhitliği öğrendiğimiz ve kendimize çok yakın gördüğümüz Libya’yla ilişkilerin daha da ilerletilmesi amacıyla bu Muhtıra’yı imzalamış durumdayız ve bir an önce de yürürlüğe koymayı tercih ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Alpay, Millî Savunma Bakan Yardımcısı buyurun.

MİLLÎ SAVUNMA BAKAN YARDIMCISI ŞUAY ALPAY – Değerli Başkanım, sizi ve Komisyonun değerli üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Değerli Bakan Yardımcımızın girişte ifade ettiği gibi, biz Dışişleri Bakanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı olarak Komisyonu da çok daha fazla meşgul etmemek adına tek metin olarak Dışişleri Bakan Yardımcımız marifetiyle bu bahse konu Mutabakat Muhtırası’yla ilgili olarak açıklama yapma gereği duyduk.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Basın mensuplarına teşekkür ediyoruz. Görüşmelere geçeceğiz.

Sayın Koç, sizin söz talebiniz vardı.

Buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, usul hakkında ben...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Basın mensuplarımıza teşekkür ediyoruz.

Sayın Koç, buyurun devam edin.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Ankara Milletvekili Ahmet Haluk Koç'un, basın mensupları salondayken muhalefetin görüşlerinin de usulü çerçevesinde ifade edilmesinden çekinilmemesi gerektiğine ilişkin açıklaması

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Sayın Başkan, öncelikle yadırgadığımı ifade etmek istiyorum. Biliyorsunuz, bu Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası metni sırasında Genel Kurulda partimiz ve grubumuz adına ben konuşmuştum, orada da düşüncelerimizi ifade etmiştim. Daha sonra belki tekrar söz almam gerekebilir.

Usul olarak şunu söylemek istiyorum: Şimdi, biz uygulama içindeyiz; burada yürütme getirilen anlaşma çerçevesinde görüşlerini ifade ediyor. Ben kendimden şüphe ediyorum, sanki Türkiye'nin ulusal çıkarlarının dışında bir görüşe sahipmişiz gibi... Yani muhalefetin düşüncelerini bu Komisyonun nezahetine uygun, konumuna uygun, ağırlığına uygun ifade etmekten bir sıkıntımız varmış gibi basın dışarıya çıkartıldıktan sonra bu görüşmenin devam kısmı sağlanıyor. Ben bunu dikkate getirmek istemişim, kırıldığımı ifade etmek istiyorum. Sizin Komisyon Başkanlığınıza, müktesebatınıza, Dışişleri Bakanlığındaki gayenize, milletvekilliğinize, Komisyon Başkanlığınıza hep saygıyla yaklaştım biliyorsunuz. Yani söz hakkımı hiç duymazlıktan gelmeniz, asgari siyasi nezaket kuralları içerisinde bana çok ağır bir cevap oldu, onu ifade etmek istiyorum.

Burada muhalefetin görüşlerinin de basın içerideyken usulü çerçevesinde ifade edilmesinden çekinilecek herhangi bir husus olmadığı düşüncesindeyim ve iktidar kanadı Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda hareket ettiği noktasında kendisini ne kadar inandırıyor, ben kendimin de aynı şekilde, aynı derecede, aynı duygularla donandığımı biliyorum. Yani, bunu kabul etmem mümkün değil, bunu ifade etmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARINI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın Komisyon toplantısından basın mensuplarının çıkarılmasının toplantının gizli olduğu anlamına gelmediğine, zabıtların anında yayımlandığına ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bir farklılık var tabii, basın mensuplarının çıkması toplantımızın gizli olduğu anlamına gelmiyor, buradaki bütün görüşmeleri sonuna kadar söz vererek yürüteceğiz. Toplantının zabıtları anında yayınlıyor. Dolayısıyla bütün bu Komisyon üyelerimizin ve parti temsilcilerinin bu konuyla ilgili içlerindeki tüm görüşleri ifade etme imkanları var ve zabıtlar da açık olduğu için yaklaşık bir saat sonra kamuoyunun dikkatine gelebilecek bir konumda.

Toplantının yürütülmesi bakımından Başkanın takdirlerini de saygıyla karşılamayı bekliyorum Sayın Hocam, size olan saygımı her zaman ifade ettim, bunu bir kişisel mesele olarak hiçbir zaman düşünmeyin lütfen, ben de o şekilde düşünmüyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2451) (Devam)*

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çeviköz buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Bakan Yardımcısına açıklamaları için çok teşekkür ediyorum, gayet ayrıntılı bir şekilde kendi Libya deneyimini de hatırlatarak bizi bilgilendirdi. Dışişleri Bakanlığının ve Millî Savunma Bakanlığının değerli temsilcilerini de saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan Yardımcısının açıklamalarında hep dikkati çeken birkaç ifade var, bunlar öne çıkıyor Libya'yla ilgili olarak. Birinci dikkati çeken ifade, iç savaş; ikinci dikkati çeken ifade, ülkenin neredeyse bölünmüş olduğu ve iki kuvvetin birbirleriyle bir türlü uyuşmadığı, anlaşmadığı ve bunun da giderek iç savaşın boyutlarının artmasına yol açtığı. Sayın Bakan Yardımcısı derinleşen kriz bağlamında birtakım girişimlerden söz etti yani kriz var, iç savaş var, kriz derinleşiyor ve biz, bütün bu ortamda böyle bir Mutabakat Muhtırası'nı Komisyonumuzun gündemine alıyoruz.

Bugün haberlerde şöyle bir gelişme de geçti: Trablus Belediye Meclisi seferberlik ilan etti. Trablus'taki durum -bundan herhâlde haberiniz vardır çünkü basına düştü- demek ki giderek ciddi bir hâle gelmiş. Bu da Ulusal Mutabakat Hükümetinin -her ne kadar Birleşmiş Milletler tarafından tanınan, meşru bir hükümet olsa dahi- işinin çok zor olduğunu ve belki de çok yakında iktidardan ayrılmak durumunda kalacağını gösteriyor. Libya'da bizim de hiç beklemediğimiz, istemediğimiz ve bütün uluslararası toplumu da şaşırtacak bazı gelişmelerle karşı karşıya kalacağımız gibi bir olasılık var.

Şimdi, bu anlaşmayı ya da bu Mutabakat Muhtırası'nı ayrıntılı bir şekilde inceledik. Ben bu Mutabakat Muhtırası'nın belli unsurları üzerindeki görüşlerimizi öncelikle dile getirmek istiyorum.

Her şeyden evvel, bu girişteki belirttiğim “derinleşen kriz” ve “iç savaş” ifadelerinin, aslında böyle bir Mutabakat Muhtırası'nın Türkiye'yi giderek iç savaşa bir taraf yapma olasılığını ve bunun da çok büyük bir tehlike olduğunu belirterek başlamak isterim.

Bir de anlaşmanın metni üzerinden gitmek istiyorum. Neresinden başlayacağımı bilemiyorum ama Mutabakat Muhtırası'nın silsilesini ve maddelerin numara sırasını izlemek herhâlde daha yararlı olacaktır, önce 3'üncü maddeden başlamak düşüncesindeyim. 3'ncü maddenin (1)'inci fıkrasında “gönderen taraf” kabul eden tarafa personel, malzeme ve teçhizat gönderecek taraf olarak tanımlanıyor. Şimdi, bu ifade -gönderen taraf Türkiye olduğuna göre kabul eden taraf da Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti olduğuna göre- Türkiye'nin Ulusal Mutabakat Hükümetine askerî yardım göndermesinin önü açılıyor. Bu tanım ve bu şekilde bir yardımın önünün açılması, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2011 yılında aldığı 1970 sayılı Karar'ın Libya'ya yönelik silah ambargosunu düzenleyen dokuzuncu paragrafına aykırıdır. Dolayısıyla biz aslında bir mutabakat muhtırasıyla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bir kararını ihlal eder bir duruma düşüyoruz.

Aynı maddenin yani 3'üncü maddenin (3)'üncü fıkrasında “misafir personel”in tanımı var. Bu misafir personel tanımı “Tarafdardan herhangi birinin bu Mutabakat Muhtırası'nın uygulanması amacıyla diğer tarafa gönderdiği personel veya savunma ve güvenlik kuruluşları mensubu sivil şahısları ifade eder.” cümlesi yer alıyor. Şimdi, bir kere bu savunma ve güvenlik kuruluşları kimdir? Savunma ve güvenlik kuruluşlarının sivil personeli nasıl oluyor? Bir sivil savunma örgütü mü söz konusu acaba? Sivil şahısların kimler olacağı belirsiz, savunma güvenlik kuruluşlarının tanımlanması yok. Tabii, bu

şekilde şiddetli bir iç savaşın yaşandığı Libya'ya aslında savunma ve güvenlik kuruluşları mensubu sivil şahıslar örtüsü altında belki de ciddi bir kuvvet konuşlandırmak için bir alan açma çabası. Bu, zannediyorum bizi, herhâlde Libya'da çok ciddi bir tehlikeyle ve iç savaşta çok ciddi bir taraf olma riskiyle karşı karşıya bırakıyor.

3'üncü maddenin (7)'nci fıkrasında "hibe" ifadesi var. Bu "hibe" ifadesinde de "Bir malzeme veya hizmetin bağışlanması veya bedelsiz devrini ifade ediyor." deniliyor. Türkiye, Libya'daki çatışmanın bir tarafı olan Ulusal Mutabakat Hükûmetine askerî nitelikte malzeme veya hizmet bağışlayacak veya bunları bedelsiz devredecek ise yine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1970 sayılı Kararı'na aykırı bir şekilde hakaret etmiş oluyor. Bu da aynı zamanda, ülkedeki yangına bir tür benzin dökmek gibi ve bütün bu gerilimi daha da tırmandırmak gibi bir sonuç doğuracak.

3'üncü maddenin (8)'inci fıkrasında bir başka tanım var, o da "hizmet" tanımı. "Hizmet" tanımında da "Tarafklar arasındaki bu Mutabakat Muhtırası'na göre bir işin yapılması için verilecek olan eğitim, teknik bilgi, destek, geliştirme, bakım, onarım, kurtarma, imha, liman ve müşavirlik desteği ile mülkiyeti elde olmak kaydıyla tahsis edilebilecek kara, deniz ve hava araç, gereç, silahları, bina ve araziyi (eğitim üsleri) ifade eder." deniliyor.

Değerli milletvekilleri, değerli Komisyon mensupları; bu tanım, Türkiye'nin Ulusal Mutabakat Hükûmetine savaş uçağı ve savaş gemisi başta olmak üzere, birçok askerî aracı tahsis etmesine olanak tanıyor. Ayrıca, Türkiye zaten Ulusal Mutabakat Hükûmetine, 1970 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına aykırı bir şekilde, yıllardır karadan, denizden, havadan; silah, cephan ve askerî teçhizat sağlamakta. Bu, zaten Birleşmiş Milletler bünyesindeki uzmanlar heyeti tarafından da ülkedeki durumu sürekli gözlemekle görevli olan uzman heyet tarafından her yıl düzenli olarak yayımlanan raporlarda kayda geçirilmiş. Yani Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Libya'ya yönelik kararlarını göz göre göre ihlal ettiği bu raporlarda gayet net bir şekilde ortaya konuyor. Demek ki biz, buna rağmen, bu hizmet tanımıyla bu raporları da dikkate almaksızın bu davranışımızı sürdürmek niyetindeyiz.

3'üncü maddenin (9)'uncu fıkrasında "lojistik destek" tarif ediliyor. Orada da "İkmal maddeleri ve hizmetlerine ilişkin satış, hibe, mübadele, tahsis, kiralama, teknoloji transferi, lisans verilmesini..." gibi ifadeler var. Bu da aslında, Türkiye'nin Ulusal Mutabakat Hükûmetiyle birlikte ve sahada onunla birlikte savaşan birtakım cihatçı örgütlere destek sağlaması imkânını sağlayacak. Bunların hepsi, net bir şekilde, ne kadar üstü kapalı ve ne kadar özenli bir dil kullanılarak yazılmışsa da dikkatle okunduğunda ve arka planı bilindiğinde net olarak ortaya çıkıyor.

Gelelim 4'üncü maddeye: Mutabakat Muhtırası'nın güvenlik ve askerî iş birliği alanlarını tarif eden 4'üncü maddesinin (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (9), (10), (11), (12), (14) ve (19)'uncu fıkraları Türkiye'nin çıkarları, Libya'nın güvenliği ve Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz bölgesinin huzur ve istikrarı bakımından sakıncalı ve aynı zamanda uluslararası hukuka da aykırı olabilecek birçok unsur içeriyor. Neden böyle diyorum? Bu fıkraların tamamı, Türkiye'nin Libya'daki Ulusal Mutabakat Hükûmetine askerî personel, malzeme, teçhizat göndererek aktif destek vermesine ve bir bakıma Libya'daki savaşa taraf olarak, savaşın da içinde yer alarak belki savaşın uzamasına dahi kapı aralamaktadır. Şimdi, bizim istediğimiz bu mu değerli milletvekilleri? Yani Hafter ile Trablus'taki Hükûmet arasında tarafsız olarak ve bunlardan bunlardan bir tanesine askerî malzeme sağlayarak, askerî personel sağlayarak, teçhizat sağlayarak taraf tutmak yerine Libya gibi, Sayın Bakan Yardımcısının da belirttiği gibi Türkiye'nin bir çok alanda uzmanlık kazanmasına yol açmış eski bir kadim dost olan topraklarda bu şekilde bir taraf tutarak bu şekilde bir iç savaşın içine girmek mi acaba bizim maksadımız? Yani bu Mutabakat Muhtırası'na baktığımızda bu çıkıyor ortaya. Örneğin bu 4'üncü maddenin (9)'uncu fıkrasında "Farklı

alanlarda iş birliği ve Taraflar arasında temas ziyaretleri” ifadesi var. Kimdir, nedir bu farklı alanlar? “Farklı alanlar” ifadesi, aslında bir şekilde burada tanımlanmayan her türlü faaliyeti “farklı alanlar” tabiri altında pekâlâ kullanmaya kapı açıyor.

Şimdi, ben yine madde sırasıyla devam ediyorum. 5’inci madde uygulama ve iş birliği esaslarını tanımlıyor. 5’inci maddenin (1)’inci fıkrasının (b) bendinde “Her iki Tarafın uzmanları arasında çeşitli faaliyet alanlarında tecrübe değişimi” ifadesi var. Burada, 5’inci maddenin (1)’inci fıkrasının (f) bendiyle birleştirdiğimiz zaman “Fiilî atış uygulamalarını da içerecek şekilde askerî tatbikatlara katılım...” diyor. Buna baktığımız zaman mühimmat, silah sistemleri, askerî teçhizat, araçla ilgili ikmal maddelerinin hibe, geçici temin veya yabancı askerî satış kapsamında mübadelesinin önü açılıyor ve bu 5’inci madde de resmen Türkiye’yi açıkçası bu Mutabakat Muhtırası tarafı olarak -imzalamış olduğu- Ulusal Mutabakat Hükümetinin yanında iç savaşa bir taraf yapmaya namzet.

7’nci maddeye geliyorum Orada gizlilik dereceli bilgi ve malzemenin güvenliği tarif ediliyor. Burada herhâlde özellikle Savunma Bakanlığı yetkililerinin ne kadar duyarlı olduğunu takdir etmemiz gerekir. Şunu vurgulamak isterim: İç savaşın taraflarından bir tanesiyle fevkalade önemli gizlilik dereceli bilgi ve malzeme paylaşılacak. Bunun güvenliğiyle ilgili Ulusal Mutabakat Hükümetiyle yaptığımız bu Muhtıra’da bir madde var ve oradan ben şu sonuca varıyorum: Eğer yarın öbür gün Libya’da hükümet değişirse ve bizim bu mutabakatı imzaladığımız Ulusal Mutabakat Hükümeti ortadan kalkar ve bizim şu anda karşı olduğumuzu düşündüğümüz Hafter kuvvetler iktidara gelirse, paylaştığımız gizli malzeme ve gizlilik dereceli bilgi gelecek iktidarın, istikbâldeki iktidarın da eline geçecek. Yani şu Mutabakat Muhtırası’nın 7’nci maddesi o bilgilerin ve o teçhizatın ya da malzemenin başka bir Libya yönetiminin eline geçmesini engellemez. Böyle bir riskle karşı karşıyayız. Bunu şu açıdan hatırlatıyorum: Biraz evvel de söyledim, Trablus Belediye Meclisi seferberlik kararı aldı, Libya’daki dengeler her an değişebilir, iç savaş her an bir şekilde başta bir tarafın lehine bir duruma doğru evrilebilir ve Türkiye’nin Ulusal Mutabakat Hükümetine sağlayacağı gizlilik dereceli bilgilerin güvenliğinin de Ulusal Mutabakat Hükümeti tarafından korunmasının mümkün olması güçtür.

8’inci maddede “istihbarat” tanımlanıyor. Türkiye Ulusal Mutabakat Hükümetine bir çok taahhüdün dışında operasyonel iş birliği taahhüdünde de bulunuyor. 8’inci maddenin (1)’inci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde tarafları hedef alan ulusal güvenliğe yönelik tehditler tarafları karşılıklı ilgilendiren bölgelerdeki güvenlik gelişmeleri ifadeleri fevkalade geniş tutulmuş. Onlar herhangi bir askerî iş birliği anlaşmasında, askerî ve teknik, güvenlik iş birliği anlaşmasında olmaması gereken kadar geniş tutulmuş ifadeler. Bunun geniş tutulmasından elbette insan kuşkuluyor ve rahatsızlık duyuyor çünkü imzaladığınız Mutabakat Muhtırası’nın bir tarafı bir savaşın tarafı yani öyle sıradan, barış içinde bir ülkeyle veya bir hükümetle bir mutabakat imzalamıyorsunuz. Ne kadar askerî iş birliği ve güvenlik anlaşması imzalıyor olursanız olun koşullar güven veren koşullar değil.

8’inci maddenin (4)’üncü fıkrasına geçtiğimde bakıyorum çalışma ilkeleri alanın da alanında danışmanlık hizmeti verilecek faaliyetler dile getiriliyor: İşte Türkiye ve Libya’daki Savunma ve Güvenlik İşbirliği Ofisi bünyesindeki ilgili kurumlardan falan söz ediliyor ama deniyor ki: “Görev tanımı ve personel sayısı gibi diğer hususlar düzenlenecek protokol ile belirlenir.” Bu Mutabakat Muhtırası’nın ekinde henüz bir protokol yok. Demek ki ileriye dönük olarak, bir protokol imzalanması öngörülüyor ve biz o protokolün ne olacağını şu anda bilmiyoruz ve bu protokole ileriye dönük olarak, ofislere atanacak olan personelin görev tanımı da tarif edilecek. Yani bizim şu anda bilmediğimiz birçok konu bu Mutabakat Muhtırası’yla hükme bağlanmış ve bilmediğimiz şeyleri de geleceğe dönük olarak kabul etmiş duruma düşüyoruz.

“Danışmanlık hizmeti” ifadesi, istihbari ve personel, operasyonel faaliyetlerin koordinesi kisvesi altında Türkiye’den Libya’ya acaba birtakım paramiliter güçler mi gönderilecek? Çünkü buna benzer çok işaret var, örneğin, biliyorsunuz, Hafter güçleri Rusya tarafından çok ciddi bir şekilde destekleniyor. Rusya’nın en az 200 askerî personeli olduğu ve bunların Hafter kuvvetlerine çok ciddi teknik danışmanlık verdiği biliniyor ama daha da vahimi, Rus basınında, Türkiye’nin Libya’ya, Türkiye’deki iktidara yakınlığı bilinen -bunlar Rus basınının ifadesidir- SADAT isimli özel güvenlik şirketi kanalıyla savaşçı gönderebileceği yazıyor ve İdlib’deki savaşçıların Libya’da görüldüklerine ilişkin de haberler yayımlanıyor. Yani İdlib’de bir sıkıntı olduğunu hepimiz biliyoruz ama İdlib’deki sıkıntıyı Libya’ya ihraç etmek bizim vazifemiz mi? Değerli milletvekilleri, İdlib’deki sorunu çözmek için bu kadar uğraşırken Türkiye bu meselede Rusya’yla ve İran’la Astana sürecini ve Soçi sürecini sürdürürken, bir yandan Cenevre’de görüşmeler devam ederken, bütün bunların hepsini bir yana bırakıp İdlib’deki sorun teşkil eden cihatçıları ve savaşçıları Libya’ya ihraç etmek bizim vazifemiz mi?

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Bunu kim iddia ediyor? Nerede var?

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Rus basını iddia ediyor.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – İddia sonuçta yani bunu olmuş bitmiş gibi anlatıyorsunuz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Sayın üyeler, söz vereceğim. Bugün uzun sürecek, devam ederiz.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Ama mademki Hükümet ile Rusya arasında bu kadar kuvvetli bir iş birliği var, mademki Suriye’deki iş birliğinden böbürlene böbürlene bahsediyoruz, Libya’da benzer bir durumla karşılaşmayacağımızın da işaretini vermek için bunları söylüyorum. Bunlar pek yabana atılacak iddialar değil, iddia dahi olsa en azından kayıtlara geçmesi, Türkiye’de de kamuoyunun bunları bilmesi gerekir diye söylüyorum.

Sayın Başkan, son olarak, 13’üncü maddede mali hususlar düzenleniyor ve bu mali hususlarda da gönderen tarafın talebi üzerine, kabul eden tarafın, misafir personel ve misafir öğrencilerin bütün masraflarını ödemesinin önü açılıyor. Yani, bir yerde, Libya’daki iç savaşın tarafı hâline gelmek için hamle üstüne hamle yapılıyor; bu yetmiyormuş gibi Mutabakat Muhtırası sayesinde Libya’dan Türkiye’ye gelecek kişilerin masraflarını da biz üstleniyoruz ve -hani hep “yerli ve milli” diyoruz ya- bu masraflar, Mutabakat Muhtırası kapsamındaki eğitim ve öğretim giderleri, vatandaşlarımızı Türk lirasını kullanmaya teşvik eden ve dövizden kaçınmalarını salık veren bir zihniyet ve bir söylem varken ABD doları cinsinden ödenecekmiş ve kabul edecek olan taraf da biziz. Hani, yerli ve milli unsurlarımızı sürekli gündeme getirirken biz Libya’dan gelen misafirlere ABD dolarıyla ödeme yapacağız.

Sayın Başkan, zannediyorum epey konuştum, epey de zaman aldım. Aslında Mutabakat Muhtırası’nın madde madde üzerinden gittiğimizde, bizi endişelendiren ne kadar çok şey olduğu bu sözlerden ortaya çıkıyor.

Sonuç olarak, biz, bu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş birliği Mutabakat Muhtırası’nı, Libya’nın egemenliğine ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Libya’daki savaşı sona erdirmeyi amaçlayan 1970 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı başta olmak üzere bütün kararlara aykırı görüyoruz, bunu aykırı gördüğümüz için de söz konusu Mutabakat Muhtırası’na ve bu teklife karşıyız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR - Teşekkür ederim.

Sayın Sezgin, buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Komisyon üyelerini saygıyla selamlıyorum. Bakan Yardımcısı Büyükelçi Sayın Kaymakçı'ya da ayrıntılı açıklaması için teşekkür ediyorum ve Libya'daki iç savaşın barışçıl yollardan çözülmesine öncelik atfedildiğine dair ifadesini de önemsiyorum. Dışişleri Bakanlığının ve Millî Savunma Bakanlığının değerli mensuplarını da selamlıyorum.

Efendim, 4 Nisan 2012 tarihinde imzalanan Mutabakat Muhtırası, siyasi istikrarsızlık ortamındaki Libya'da ulusal uzlaşıya katkı sağlamak amacıyla imzalanmıştır. Yani Mutabakat'ın amacı, Libya'da devlet aygıtının yeniden yapılanması sürecinde güvenlik güçlerinin teşkil edilmesine katkı sağlamak, böylelikle Libya'daki istikrarsız ortamın bir an önce son bulmasını temin etmekte ve 2012 mutabakatı kapsamındaki eğitim, iş birliği faaliyetlerinin Türkiye'de gerçekleştirilmesi öngörülmüştü. Metinde öyle açık bir madde yok ama Komisyonun raporunda bu husus çok net bir şekilde ifade ediliyor. Oysa bugün görüşmekte olduğumuz Mutabakat Muhtırası, çok daha geniş kapsamlı bir askerî ve güvenlik iş birliğini öngörmektedir. Maddelerinden Sayın Çeviköz çok tafsilatlı şekilde söz etti, onun söylediklerini tekrarlamayacağım; 7'nci maddedeki riske de temas etti, bunu da önemsiyorum.

Gereğe bölümünde muhtıranın askerî eğitim ve öğretime ek olarak savunma sanayisi, terörizmle ve yasa dışı göçle mücadele ve talep olması hâlinde karşılıklı savunma ve güvenlik iş birliği ofisi kurulmasına ilişkin hükümler de var.

Sayın Dışişleri Bakanı'nın Libya'ya muharip kuvvet gönderilmeyeceğine yönelik bir açıklaması oldu. Buna mukabil, Sayın Cumhurbaşkanı yaptığı bir açıklamada, Libya'dan talep gelirse bunun değerlendirilebileceğini belirtti. Sayın Dışişleri Bakanı ve Sayın Cumhurbaşkanının ifadelerindeki çelişki bir yana, Sayın Cumhurbaşkanının, bu açıklamalarını görüşmekte olduğumuz Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırası'na dayandırıyor olması aslında muhtıranın kapsamının çok daha geniş olarak tasavvur edildiğini ve gerektiğinde Libya'ya asker göndermek için de bir zemin olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanı, dün Serrac'la yaptığı görüşmede, Libya'yla yapılan mutabakatlarla Sevr'in ters yüz edildiği ifadesini kullanmıştır. Bu ifadeyle ne kastedildiğini anlayamamakla birlikte, siyasi kültürümüze ilişkin bir gerçeği ifade etmek istiyorum: Siyasi gündemimizde Sevr ne zaman sıkça kullanılmaya başlanırsa bazı iç politika mülahazalarının ve kaygılarının öne çıktığı bir gerçektir. Öte yandan, eğer gerçekten bir Sevr tehlikesi varsa şu anda demek ki hasımlarımıza cesaret vermişiz.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Püskürttük.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Görüşmekte olduğumuz Muhtıra metninde birçok belirsizlik mevcut; ortak tatbikat ve eğitimlere katılım, tamamlayıcı protokoller, uygulama programları gibi pek çok konu muğlak bırakılmıştır. Türkiye'yi âdeta doğrudan iç savaşa çekme potansiyeli taşımaktadır. İYİ PARTİ olarak, uluslararası meşruiyete dayalı veya ulusal güvenliğimizi doğrudan ilgilendiren konularda askerî iş birliği ve yurt dışına asker gönderme girişimlerini her zaman destekledik, desteklerimiz de ancak burada millî güvenliğimizi doğrudan ilgilendiren bir durum söz konusu değildir; tam tersine, uluslararası meşruiyet açısından baktığımızda uluslararası meşruiyete ve uluslararası hukuka uymayan bir girişim söz konusudur.

Sayın Çeviköz bahsetti, ben de vurgulamak istiyorum: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 2011 yılında aldığı 1973 sayılı Karar doğrultusunda kurulmuş olan Libya Uzmanları Paneli 29 Kasım 2019 tarihinde Güvenlik Konseyine sunduğu, 9 Aralıkta yayınlanan ve 11 Aralıkta internete yüklenen raporunda şu tespitlerde bulunmuştur: “Ürdün, Türkiye ve Birleşik Arap Emirlikleri düzenli olarak ve aşkâr bir şekilde Libya'daki çatışmanın taraflarına silah sağlamaktadır.” Raporda sunulan diğer pek çok delile ek olarak Fayiz es 'in 31 Temmuz 2019'da yaptığı ve Türkiye'den silah temin ettiklerini ifade ettiği açıklaması da referans olarak gösterilmekte, ülkemiz 2011 tarihli ve 1970 sayılı BMGK

Kararı'nda belirtilen silah ambargosunu ihlal eden bir ülke olarak zikredilmektedir. İktidarın amacı meşru Hükümeti -ki meşru Hükümet olduğunu hepimiz kabul ediyoruz Serrac Hükümetinin- korumak ise Türkiye buna tek başına teşebbüs etmemeli veya Katar'ın yardımıyla sınırlı kalmamalı bu girişimi; uluslararası meşruiyet zemini temin edilmesi için çaba sarf edilmelidir. Türkiye'nin tek başına uluslararası meşruiyeti savunma iddiası yerinde ve doğru değildir. Bu muhtıra kapsamında yapılacak askerî iş birliğine dayanarak Sayın Cumhurbaşkanının açıklamasında belirtildiği gibi bir askerî destek verilmesi planlanıyorsa Türkiye, Libya'daki iç savaşın tam anlamıyla, tam anlamıyla bir parçası hâline gelecektir.

Deniz yetki alanları konusunda Libya'yla imzalanan Mutabakat Muhtırası'nın görüşmeleri sırasında Serrac Hükümetiyle ilişkilerimizin dokusu konusunda çekincelerimiz ve endişelerimiz olduğunu belirtmiştik. Libya'daki iç savaşa taraf olursak büyük ve altından kalkılması çok zor sorunlara da zemin hazırlanmış olur. Dolayısıyla biz, Türkiye'nin uluslararası güvenliğini doğrudan tehdit etmeyen bir durumda Mehmetçik'imizin kanının dökülmesini, Türkiye'nin ciddi bir devlet olarak Libya iç savaşının bir parçası hâline getirilmesini istemiyoruz. Libya'yla ilgili olarak ulusal güvenliğimizi gerçekten ilgilendiren bir durum söz konusu olursa yani haklı gerekçelerle asker göndermemiz icap ederse Hükümet, Meclise bir tezkereyle başvurur, konuyu o günün şartları bağlamında değerlendiririz. Ancak bu Mutabakat Muhtırası ve iktidar cenahından yapılan açıklamalara bakıldığında, âdeti bir tezkereye gerek kalmaksızın, Libya'ya gönderilecek Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarının sevkine hazırlık yapıldığı izlenimi doğmaktadır.

Bir de birkaç gün önceki Cumhurbaşkanlığı kararıyla 16 yaşından küçük ve 55 yaşından büyük Libya vatandaşlarına vize muafiyetinin bu koşullar altında, mevcut konjonktürde alelacele bir şekilde getirilmiş olması, çıkartılmış olması da endişelerimizi artırmaktadır. Kaldı ki General Hafter kuvvetlerinin Trablus'a doğru kaydettiği ilerlemeyi Sayın Bakan Yardımcısı ifade etti, durumun ne denli karışık olduğunu gayet iyi bir şekilde izah etti.

Öte yandan, Rusya'nın -diğer ülkelere atıfta bulunmuyorum- bu Muhtıra'ya, bu Muhtıra metnine ne denli karşı olduğunu burada izah etmeyeceğim yalnız Rusya'nın tutumuna dair Genel Kurulda deniz yetki alanlarıyla ilgili muhtıra'ya dair yaptığım konuşmada ayrıntılı olarak bilgi sunmuştum, o bilgileri yeniden hatırlatmak istiyorum.

Bu çerçevede, mezkûr Mutabakat Muhtırası'na ve ilgili kanun teklifine İYİ PARTİ olarak muhalifiz ve ret oyu kullanacağız.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Kaymakçı, üyelerimizin görüşünü bir tur aldıktan sonra sözü size vereceğim, o şekilde devam ederiz.

Sayın Oruç buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkürler Başkan.

Sayın Çeviköz madde madde gitti ve değerlendirmesini yaptı, aslında denk düşüğümüz maddeler de var, geçeceğim uzun sürmesin diye. Şimdi, önümüze gelen Mutabakat Muhtırası -yine Sayın Sezgin'in sonlarda ifade ettiği gibi ben de başta ifade edeceğim- gerçekten bir tezkere kıvamında gelmiş Mutabakat Muhtırası. Bununla ilgili de biz daha önce de bu Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası Genel Kurula geldiği zaman görüşlerimizi Genel Kurulda ifade ettik,

Komisyon da ifade edememiştik. O konuda da ben bir kez daha üzgün olduğumuzu ifade edeyim ve ümit ediyoruz ki bu Komisyonunda bundan sonra böylesi bir Şey yaşanmaz; her geldiğimiz toplantıda bir önceki üzgünlüğümüzü ifade etmek durumunda kalmayız.

Bizim buradaki itiraz noktalarımızın temelinde Libya'daki iç savaşa esasen son dört yıldır belki resmî gibi olmayıp ama fiilen bütün dünya kamuoyunun gözleri önünde Trablus Hükümetine verilen bir destek olduğunu herkes biliyor. Bu desteğin sürmesi babında, işte daha önce Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Muhtıra ve akabinde bu Güvenlik ve Askerî İş Birliği Muhtırası geldi önümüze. Bu Muhtıra'ya bizimde Őerhimiz vardır, sebeplerini ise Şöyle sıralamamız mümkündür: Trablus Misrata Ulusal Mutabakat Hükümeti yani Serrac Hükümeti... Sayın Bakan Yardımcısı ifade etti, bölgeyi de bildiğini ifade etti fakat elimizdeki Şu harita bize Şunu gösteriyor bakın Sayın Bakan Yardımcısı: Şu yeşille görünen kısım Trablus Misrata Hükümetinin etkin olduğu topraklar, Komisyondan arkadaşlar da eminim bu haritaya bakmışlardır. Bu kırmızı alanla gözükken kesimde Hafter güçlerinin elindeki kesimdir.

NİYZAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Çöl orası, çöl, insansız alan.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) - Sarı kısımları ise zaten kabilenin elindeki kesim yani tabi ki coğrafyayı az buçuk da bilen bir arkadaşımız olarak bir bölümünün de çöl olduğunu biliyoruz ama en nihayetinde, Bakan Yardımcısı sunumunu yaparken yani aslında Şu refleksi orada hissettik: “Yani orası çöldür, coğrafyanın büyüklüğüne bakmayın, esas güç Trablus'tadır.” Fakat biz böyle olmadığı kanaatindeyiz. Ayrıca, biz HDP olarak ne Hafter güçleri ne de Serrac Hükümetinin bir tarafı değiliz, Türkiye'nin de olmaması gerektiği kanaatindeyiz. Fakat bir önceki Mutabakat Muhtırası ile Őimdiki bize göstermiştir ki Türkiye resmî olarak da taraf tutma konusunda adım atmış durumdadır. Biz bunu, Türkiye'nin geleceği açısından doğru görmüyoruz çünkü bugün Suriye'nin iç işlerine müdahale etme konusunda her ne kadar söylem olarak Şu ifade edilse de “Suriye'nin sınırlarına saygılıyız.” dense de fiilen hem Kuzey ve Doğu Suriye'deki gelişmeler hem İdlib'de Hükümetin takındığı tavır bize göstermiştir ki iç işlerine bir müdahale var. Aynı Őeyin Libya'da Şimdi de bu kadar açık edilerek yapılmasını açıkçası biz doğru görmüyoruz. Bu, Türkiye'yi bir iç savaşın tarafı hâline getirerek biraz daha dış siyasette yalnızlaştırmaya doğru götürmektedir. Bakın, bugün Arap Birliği, Afrika Birliği, Avrupa Birliği bunu tartışmaya başlamıştır, nitekim Hafter güçleri bunu AB'ye taşımış ve bunun tartışılmasını talep etmişlerdir. Sahadaki gelişmelere baktığımızda, bu bahsettiğimiz 3 birlik tarafından tartışmaya açık bir hâle geldiğini söylememiz mümkündür.

Bakın, yine, Çeviköz ifade etti, sivillerin Libya'ya gönderilmesi üzerine konuştu. Bununla ilgili yabana atılmayacak düzeyde de haberler olduğunu sanıyorum sizler de takip etmişsinizdir, bugün Rusya'nın desteklemiş olduğu ya da Rusya'nın önünü açmış olduğu milis güçleri Wagner'e karşı SADAT ve uzantılarının -ya da nasıl tanımlayacağız bilemiyorum- orada savaştırılacağına dair. Bunun yanı sıra İdlib'deki Selefi cihadist çetelerin bir bölümünün Libya'ya aktarılması; bunları, Türkiye'yi gerçekten biraz daha yalnızlaştıracak ve dış siyasetteki hataları derinleştirecek adımlar olarak görmekteyiz.

Yine, aynı biçimde, bu her 2 mutabakat da yani Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası ile Güvenlik Ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırası iktidar tarafından kamuoyuyla Şu Şekilde paylaşılmaktadır: Sanki Doğu Akdeniz'de gaz rezervleri tamam bulunmuş, sondaj faaliyetleri tamamlanmış, boru hatları döşenmiş ve artık sevkiyat başlamış gibi bir hava yaratılıyor ve burada Türkiye tamamen dışlanmış gibi bir hava yaratılıyor. Biz daha önceki bu tür toplantılarda ifade ettik, Türkiye'nin, başta Mısır olmak üzere Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerle ilişkilerini bir an önce iyileştirmesini biz önermekteyiz.

Bugün gerek karada gerekse denizdeki bütün komşu ülkelerle çatışmalı bir hâle gelinmiş olmasını biz de siyasal anlamda bu iktidarın yürütmüş olduğu politikalara bağlamaktayız ve bir an önce bu yanlışlardan dönülmelidir. Ama tam aksine, bugün şu an görüştüğümüz Mutabakat Muhtırası'nı bu hatalarda ısrar ve hataları derinleştiren bir adım olarak gördüğümüzü belirtmeliyiz.

Yine, aynı şekilde bu Libya savaşına, Libya'da devam eden savaşa taraf olarak, Türkiye'den askerî sevkiyatın gerçekleşmesi, destek sağlanması -bunu yine daha önce ifade ettik burada- Türkiye'nin tamamına siyasal olarak kaybettirirken, Türkiye'nin askerî yoksul halk çocuklarını oralara gönderip savaştırırken ama Bayraktar gibi SİHA-İHA üreticilerine zenginliğin önünü açan bir alan olarak da görmekteyiz. Yani atılan bu adımın bir yanıyla ülkede yaşanan ekonomik kriz, ülkede yaşanan siyasal kriz... Bunun yanı sıra, demin ifade ettiğimiz gibi belli başlı aile çevrelerine servet kazandırma anlamında bu tür adımların atıldığını düşünüyoruz. Çünkü yaşanan bu krizlere yepyeni bir hikâye üretmek gerekiyordu ve bu hikâyenin ne yazık ki aktörü askerlik yapan yoksul halk çocukları olacaktır. Biz buna da karşı olduğumuzu belirtmek istiyoruz.

Aynı biçimde, hatırlayacaksınız, yine Katar'ın korumasını Türkiye üstlenmek için çeşitli anlaşmalar yapmayı denedi. Türkiye'nin elbette ki kendi sınırlarını koruması gibi, sınır tehdidi varsa o konuda belli düzeylerde siyasal adımların yanı sıra kendine göre atacağı askerî adımlar da belki de olacaktır fakat bunları kamuoyuna bu şekilde, sanki Türkiye'nin lehine çok önemli adımlar atılıyormuş gibi yansıtılmasını doğru görmüyoruz.

Şu hatırlatmayı da yaparak bitireceğim, yine Sayın Bakan Yardımcısı ifade etti: "Temsilciler Meclisinin tanınmadığına ve Bingazi ya da Tobruk'ta toplantılarını yapma.." Ya, ben bunu azıcık talihsiz olarak buldum, onu da ifade etmeliyim. Bugün bir ülkenin iç işlerinde, Temsilciler Meclisinin nerede toplanacağını... Bugün Türkiye'nin kendi iç işlerine birilerinin gelip yorum yapması, müdahale etmesi nasıl doğru değilse bizlerin de Libya için böyle bir değerlendirmeyi yapmamız doğru değil ama şunu da hatırlatmak gerekiyor: Berlin'de düzenlenen konferansa atılan... Bu mutabakat muhtırasıyla, Türkiye o konferansın fiilen tanınmayacağını göstermiş oluyor böylece.

Bir diğer hatırlatma, bahsettiğimiz Trablus Ulusal Mutabakat Hükûmeti, 2 kez güvenoyu alamadı ve Mecliste yemin de etmemiştir. Bu hatırlatmayı da yaparak şu cümleyle bitirmek istiyorum: Libya'daki iç savaşa Türkiye asla taraf olmamalıdır ve bu mutabakat muhtırası Komisyonumuz tarafından aklîselim bir şekilde, Türkiye'nin de çıkarları düşünülerek reddedilmelidir, diye düşünüyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI(Devam)

3.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın Adana Milletvekili Tulay Hatimoğulları Oruç'un (2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi'nin tümü üzerindeki konuşmasında ve (1/146) S. Sayılı Kanun Teklifi'nin Genel Kurulda tümü üzerindeki konuşmasında geçen şahsına yönelik bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Oruç, Komisyon çalışmaları sırasında hiçbir üyemizle karşı karşıya gelme âdetim yok. Mümkün olduğu kadar da bu toplantıların saygı içinde ve herkesin yararlanacağı bir biçimde yürütülmesi için de elimden gelen gayreti sarf ediyorum. Sekiz senedir, AB Bakanlığının dışındaki dönemde de Dışişleri Komisyonu Başkanı olarak görev yapıyorum, 4 kere de gizli oyla seçilmiş bir kişiyim. Fakat geçen toplantıya atıfta bulunduğunuz için bunları ifade etmek istiyorum. Aslında Genel Kuruldaki konuşmanızda da direkt bana yönelik bir konuşma yaptınız. Dışişleri Komisyonu Başkanı olarak söz alma hakkım olmasına rağmen bu hakkımdan feragat ettim, sırf çok önemli bir anlaşmanın gecikmemesi ve bir an önce sonuçlandırılmasına imkân vermek için

ama bugün tekrar gündeme getirdiğiniz için, geçtiğimiz toplantıdan ele aldığımız konu, bir önceki toplantımızda yaklaşık iki buçuk saat görüşüldü, siz dâhil bütün üyelerimiz o konuda sorular sordu, görüş beyan etti. Sizin rahatsız olduğunuz toplantıda da yaklaşık bir buçuk saat detaylı olarak bunu görüştük ve hemen hemen söz isteyen herkese de söz verdim. Fakat zaman baskısı altında her üyeye söz vermek gibi bir âdet de yok. Yani mümkün olduğu kadar Başkan da neticede toplantıyı yönetmekle sorumludur ve İç Tüzük'ün kendisine verdiği yetkileri de kullanır. Dolayısıyla bu çerçevede, toplantıyla ilgili olarak: “Her toplantıda bunu dile getireceğim.” demeniz ve beni “Kasımpaşalı” gibi toplantıyı yönetmekle suçlamanız bir anlamda demin kullandığınız coğrafi bilgi eksikliğine de yol açıyor. Çünkü ben Kasımpaşalı değilim. İstanbul’da Kasımpaşa, Beyoğlu ilçesine bağlıdır, ben Fatih İlçesine bağlı Kocamustafapaşalıyım. Keşke öyle deseydiniz.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Bir paşalık var ama yani.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Yani bir paşalık var ama coğrafi yanlışlık oldu, onu da düzeltmek istiyorum.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Bu kadarını bilmiş ya.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, ben iki cümle etmek isterim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Tabii, buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR(Devam)

2.- Adana Milletvekili Tulay Hatimoğulları Oruç'un, Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Ben konuşmamda, “Her toplantıda dile getireceğim.” demedim. “Umarım ki her toplantıda, bir sonraki toplantıda dile getirmemiz gereken bir sorun yaşamayız.” dedim ama genele dair cevap hakkımı da Genel Kurulda kullandığım için burada devam etmeyeceğim tartışmaya.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER(Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ(Devam)

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2451)(Devam)

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Söz hakkı Sayın Koç'ta.

Buyurun.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Eleştiriler karşısında çok duyarlı olduğunuzu görüyorum. Benim eleştirim de usul yönündendi, olması gerekeni söyledim. Dediğim gibi, bu Komisyonun kompozisyonu, bu Komisyonun düzeyi, tartışmaları medyadan, basından -her ne kadar daha sonra zaıtlar, tutanaklar yayınlansa da- gözden uzak kılmayı gerektirecek bir ortam hiçbir zaman sunmaz, onu ifade etmek istedim.

Sayın Başkan, geçen hafta Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükümeti Arasında Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'nın Meclisteki görüşmeleri sırasında grubumuz adına ben söz almıştım. Orada, tabii, Genel Kurulda...

Burada Sayın Büyükelçi Erciyes'in de bilgilendirmesiyle... Ki kendisine de Dışişleri bürokratlarını o temsil ettiği için, bütün mensuplarına teşekkür etmişim Genel Kurulda. Bu arada size de her 2 Bakan Yardımcımıza da “Hoş geldiniz.” diyorum.

Söylediğimiz bazı hususlar vardı: Önce, Genel Kurulda Libya konusunda; Libya nedir, Libya'daki durum nedir, Kaddafi sonrasında Trablus'taki yapı nedir, Tobruk'taki yapı nedir, nasıl oluşmuştur, nasıl gelişmiştir, vekâleten kim kimin arkasındadır, kim kimin çıkarını korumaktadır, yapılar nedir, kısaca bunu bir özetlemişim ve ondan sonra, Türkiye'nin bu adımı atmasının Türkiye'nin çıkarları, ulusal çıkarları doğrultusunda doğru ama gecikmiş bir adım olduğunu söylemişim. Çekincelerimizi sıralayarak, riskleri sıralayarak bu konuda olumlu oy kullanacağımızı grup olarak da ifade etmişim.

Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda Doğu Akdeniz'de enerji ve saha genişletme yarışına katılması -gecikerek de olsa- son derece doğal, uluslararası hukuka da uygun; “Kara suları”, “münhasır ekonomik bölge” kavramları çerçevesinde baktığımız zaman, tıpkı Yunanistan'ın, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, Mısır'ın, İsrail'in yaptığı gibi. Ancak Libya konusunda o kadar kırılğan, o kadar riskli bir siyasi dokuyla biz bu mutabakatı taraf olarak ele alıyoruz ki bunun altındaki riskleri Türkiye bu adımı atarken –olumlu, geç kalmış bir adım atıyor ama- gelişebilecek yakın zamandaki siyasi olaylarla Türkiye'nin çok daha yalnızlaşabilme riskinin de olduğunu ifade etmişim. Genel Kurulda da hiçbir tepkiyle karşılaşmamışım. Bu riskleri çok net ifade etmişim ki burada bütün arkadaşlarımız ifade ettiler. Libya'yı iyi-kötü detaylarıyla tanıdık. En son Napoli'den, sonra Berlin Konferansı... Ki Napoli'de, biliyorsunuz, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay ve heyeti, Sisi ve Hafter'in direnciyle konferansa kabul edilmediler ve biz toplantıyı terk etmek zorunda kaldık. Yani “Ana aktörüz.” diyoruz ama hatırlıyorsunuz, Napoli'deki geçen sene Kasım ayı olacak, Kasım 2018'deki.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Evet, Sayın Koç, konferans değil de konferans çerçevesinde yapılan bir kısıtlı sabah kahvaltısı.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Olabilir yani ben niyeti söylemeye çalışıyorum. O gün yaptığım konuşmanın da tutanağını çıkarttım, “Bir başka olay daha var.” demişim. Aynı yapıyla yani Trablus yapısıyla eş zamanlı bir askerî iş birliği ve savunma anlaşması imzaladık. Komisyonunda sordum, Sayın Bakan Yardımcısına sordum. Sayın Erciyes konuyla ilgili değil, geçişi konu, Sayın Ömer Faruk, diğer...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Yavuz Selim...

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Yavuz Selim Bey vardı o konu geçti. “Acaba Libya, Trablus'taki Hükümet ya da Mutabakat Hükümeti bu askerî iş birliği anlaşmasını, bu deniz sınırlarını belirlemedeki yetki anlaşmasıyla, mutabakat muhtırasıyla eş zamanlı imzalarsanız biz ilkini kabul ederiz gibi bir dayatmada mı bulundu?” demişim. Yani Libya'daki Trablus Hükümetinin, şu anda riskli gibi gözükken Trablus Hükümetinin, her ne kadar meşru da olsa, bir stratejik konum değişikliğinde Birleşmiş Milletlerin kimi, nasıl meşru hükümet olarak tanıyacağını da daha önceki dünya örneklerinden aşağı yukarı biliyoruz. Türkiye'nin boşta kalabileceği riskini de bir kere daha altını çizerek söylüyorum.

Burada hiç bu konuya cevap verilmedi konuşmalar çerçevesinde ve şimdi, bakın, aradan bir hafta geçiyor, bir hafta sonra eş zamanlı getiriyorsunuz bu mutabakatı, şimdi askerî iş birliği anlaşma mutabakatını getiriyorsunuz.

Öncelikle, o konuşmamda da söylediğim gibi, değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin ulusal çıkarları söz konusu olduğunda, Aydın Bey'e katılıyorum yani getirilebilecek her türlü teklifin yanında yer alacağımız çok açık ve nettir. Bu konuda hiçbir siyasi polemik, spekülasyon yapılmasını asla kabul

etmiyorum. Ama “ama”ları konuşmak, riskleri konuşmak bizim siyasi görevimiz, görevden öte sorumluluğumuz; bu ülkeye karşı, bu millete karşı, bize oy verenlere karşı sorumluluğumuz, halkımıza karşı sorumluluğumuz.

Bu riskleri ifade ederken, bakın, bir iç savaşın tarafı olmak özetlenen. Hatta şunu söylemişim: İç savaşlar dünyada ki en kurnasız, en acımasız, en ahlaksız, en vahşi savaşlardır. Hiçbir uluslararası mutabakat yoktur ki iç savaşlara bir şey getirsin, kural getirsin. Milletlerarasında olan savaşların bile Cenevre konsorsiyumlarıyla, şununla bununla, bir sürü anlaşmalarla birtakım kuralları var. Fakat iç savaşlar kurnasız ve vahşi savaşlar; bunu Suriye’de yaşıyoruz, görüyoruz ve Türkiye’nin kara sınırı olmayan bir ülkedeki iç savaşın doğrudan tarafı olması... Bakın, parantez içinde bir kere daha söylüyorum, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması hakkındaki mutabakat metninin, muhtırasının onaylanması konusunda bir şey demiyorum. Evet, olumlu, doğru, geç kalmış bir adım keşke daha önce daha güçlü yapılarla bu işi yapsaydık, keşke Mısır’la ilişkimizi koparmasaydık, keşke İsrail’le tamir edebilseydik, bugün Ermeni tasarısı da bu şekilde olmayacaktı Amerika’da. Keşke bunlar olsaydı... Bir sürü “keşke”si var bunun. Efendim, dikkat ederseniz her konuşmacı Sayın Bakan Yardımcısı da dâhil, Trablus Hükümetini tarif ederken -belki çok kısa ömürlü olacak, riskli dediğim o- hep “meşru Hükümet” olarak şey yapıyor. Ee, Mısır’daki meşru Hükümetin, Suriye’deki meşru Hükümetin, çekinceleriniz olabilir... Yani iktidar partisinin ideolojik koşullarının, koşullanmalarının güdümlendiği bir dış politikayı Türkiye sürdürmemelidir.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Ağabey, Mısır’a “meşru Hükümet” demeyin. Sizi seviyoruz. Oradaki iktidara “meşru” dersiniz üzülürüz.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Ben Birleşmiş Milletler çerçevesinde bakıyorum, Birleşmiş Milletler çerçevesinde bakıyorum. Bakın Birleşmiş Milletler çerçevesinde bakıyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın üyelerimiz, karşılıklı konuşmayalım. Herkesin söz hakkı olacak.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Türkiye’nin Mısır’la diplomatik ilişki kurması gereklidir. Türkiye’nin Suriye Arap devletiyle, meşru Şam Hükümetiyle diplomatik ilişki kurması gereklidir.

Şimdi bakıyorsunuz Tobruk’daki yapıya, Amerika birlikte fotoğraf veriyor bu yapıyla tıpkı Suriye’nin Türkiye’ye komşu yapısında olduğu gibi.

ZAFER SIRAKAYA (İstanbul) – Vermiyor.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Veriyor, veriyor efendim. Rusya direkt yapısıyla beraber orada. Mısır orada, Suudi Arabistan orada, bir Katar var arkamızda. Katar’ın da son dönemde Suudi Arabistan’la yakın ilişkileri var, dikkat ediyorsunuz. Yani söylemek istediğim, yirmi dört saat içerisinde Trablus’taki bir değişiklik Türkiye bütün tezlerini açıkta bırakabilir. Bu deniz yetki sınırları anlaşması da kadük olabilir. Bunu ifade etmeye çalışıyoruz.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Olabilir.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Bu riskleri söylüyoruz, “olabilir” derken bu riskleri söylüyoruz. Şimdi, bakın, Türkiye’nin bu iç savaşın tarafı olması..

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Meclise bomba attılar ya...

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Efendim, Meclise bomba atmasıyla bunun bir ilgisi yok.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Olabilir, her şey olabilir, onu söylüyorum.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Ben bir şey söylemeye çalışıyorum. Ben Türkiye’nin bir maceraya...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Bakın, Suriye’de yaşadık. Suriye’de daha hâlâ çıkamıyoruz için içinden. Hem siyasi hem ekonomik, geleceğimizi de bağlayan bir sürü yükümlülükler altına girdik. Amerika Birleşik Devletleri’yle nereye kadar gideceği belli değil. Bir Trump “tweet”i sürpriziyle karşılaşabilir Türkiye yarın öbür gün. Ben elimden geleni yaptım Sayın Başkan ama ben de arkamdan çok zorluklarla uğraşıyorum. Maalesef, bu yaptırımları onaylamak durumunda kaldı Temsilciler Meclisi ve Senato “Ben de buna ‘hayır’ diyemedim, başınızın çaresine bakın.” diyebilir.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Önemli değil.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Önemli değil, önemli olup olmadığını o zaman yaşarız, görürüz. Lütfen, kesmeyin sözümü. Ya, bu kadar kahramanlık, lütfen, lütfen...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Koç, siz devam edin, ben müdahale ediyorum, buyurun siz.

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Şimdi söylemek istediğimiz o, Türkiye Suriye benzeri bir türbülansın içine çekilmemeli. Türkiye geleceği belli olmayan bu kadar kırılğan bir yapıyla bir iç savaşın tarafı olmamalı ve bu bir askerî iş birliği anlaşması, bir mutabakat anlaşmasından öte -diğer hatiplerinde ifade ettiği gibi- doğrudan tezkere anlamına da geliyor maddelere baktığınız zaman. Bunun faturası çok daha ağır olur Sayın Başkan. O yüzden, partim bu konuda “evet” deseyle bile, ben şahıs olarak karşı çıkacaktım. Bunu da burada kayıtlara geçirmek istiyorum.

Olduğu gibi bu konuda bu mutabakatın içeriğine de muhatabına da karşı olduğumu ifade etmek istiyorum. Partim de karşı ben de aynı şekilde muhalefet edeceğimi ve ret oyu vereceğimi ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Tabii Dışişleri Komisyonundaki görüşmelerin parti içinde bölünmelere yol açmasına da şahsen...

AHMET HALUK KOÇ (Ankara) – Yok, parti içinde bölünme değil, ben sadece kendi duygularımı da ifade ediyorum. Daha hâlâ profesyonel bir siyasetçi olmadım yirmi yılın sonunda. Duygularımı da ön planda tutarım her zaman. Türkiye söz konusu olduğunda, o duygularım parti görüşlerimin de önüne geçer. Bu konuda Türkiye yanlış adım atmasın istiyorum, atarsa yanlış adım atar, bunu ifade etmek istiyorum. Buradan iç siyasette bir taraf, bir şey yapmak, “Efendim, Doğu Akdeniz’de biz alanları koruyacağız da işte bu yüzden bunu yapıyoruz.” gibi bir iç siyaset demagojisi kimse çıkartmasın. Asla müsaade edilmez o konuya da.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim Sayın Koç.

Sayın Çonkar, buyurun.

AHMET BERAT ÇONKAR (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Öncelikle şunu ifade etmek isterim: Benim Hükümetimizin bilgilendirmesinden yaptığım çıkarım, burada ne kadar iç savaş gibi görünen bir durum olsa da aslında ortada bir siyasi anlaşma var ve bu anlaşmayı bozan bir taraf var ve meşru Hükümete karşı girişilen eylemler var, saldırılar var, sivillerin katledilmesi var. Şimdi, burada bunu doğru tanımlamak gerekirse aslında terörle mücadele tarzında bir operasyon olarak da düşünmek gerekir. Trablus Hükümeti uluslararası meşruiyeti olan bir hükümet

olarak karşısındaki yapının bu illegal eylemleriyle, terör faaliyetleriyle de aslında baş başa kalmış durumda ve fiili olarak bu anlaşmayı bozan taraf ve diplomatik girişimleri de engelleyen taraf olarak tanımlanmış durumda Hafter.

Bir diğer husus, burada Türkiye'nin uluslararası anlaşmaları veya Birleşmiş Milletler ambargosunu ihlal ettiğine dair birtakım değerlendirmeler yapıldı. Fakat biliyoruz ki Hafter güçleri, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve arkalarında bulunan Fransa, ABD, Suud gibi, Birleşik Arap Emirlikleri gibi devletler üzerinden bu silah ambargosunu falan zaten paramparça etmiş durumda yani herhangi bir uygulamada böyle bir ambargo yok yani bunu öncelikle kayda geçirmek lazım yani durumu doğru okumak açısından bunları söylüyorum.

Bir de bu hadiseyi, biz, tabii yorumlarken biraz daha genel bir resimden... Yani Doğu Akdeniz'de neler oluyor? Türkiye'nin güneyinde neler oluyor? Türkiye'nin bir terör devletçiliğiyle güney sınırından tamamıyla çevrenmek istediğini hepimiz biliyoruz. Buna karşı uluslararası hak, hukuktan kaynaklanan haklarımızla nasıl bir mücadele verdiğimiz ortada. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ve Türkiye'nin, Akdeniz'deki -Doğu Akdeniz'deki- egemenlik haklarıyla ilgili ciddi bir mücadele içinde olduğu da ortada ve Libya'daki yaşanan hadiselerin bu süreçten ayrı olarak okunması, değerlendirilmesi de mümkün değil. Yani Türkiye'ye karşı uluslararası hukuku da ihlal ederek kendi menfaatlerini göz önünde bulunduran birtakım devletlerin gayrimeşru birtakım anlaşmalara girdiklerini ve bunları, işte, uluslararası petrol şirketlerine, doğal gaz şirketlerine bir anlamda kullandırma yönünde hamleler yaptıklarını, uluslararası hukuku ihlal eden pek çok eyleme girdiklerini de müşahede etmekteyiz ve Libya'da Türkiye'nin şu anda meşru Hükümetin ayakta kalması ve bu illegal baskılara, saldırılara karşı direnmesi noktasında vermiş olduğu desteğin, aynı zamanda Türkiye'nin de millî egemenlik ve millî güvenlik çıkarlarıyla örtüştüğünü de tespit etmemiz gerekir.

Yani Birleşmiş Milletler nezdinde kabul edilen meşru bir hükümet var fakat burada daimî üye olan ülkelerin ve meşru olarak bu Hükümeti tanıyan ülkelerin Libya'nın bu meşru Hükümetinin şikâyetlerine, taleplerine herhangi bir geri dönüş yapmadığını da biliyoruz ve o arada da bahsedildiği gibi illegal durumda olan Hafter güçleriyle birlikte fotoğraf verdikleri ortaya çıkıyor, destek verdikleri ortaya çıkıyor. O yüzden meseleyi tanımlarken Türkiye'nin yaptığı yanlış veya aldığı riskler üzerinden değil, genel resmi de değerlendirerek bir analiz yapılmasının sağlıklı olacağını düşünüyorum.

Burada Türkiye, sanki işte "Cihatçıları destekliyormuş, efendim, bir takım güçleri destekliyormuş." gibi ifadeleri de doğru bulmuyorum yani Türkiye biraz önce de anlatıldığı gibi meşru bir anlaşma yapıyor, askerî iş birliği ve güvenlik anlaşması yapıyor ve ileride yaşanabilecek gelişmeler doğrultusunda da Hükümetimiz, Meclisimiz birtakım adımlar atma noktasında -meşru adımlar atma noktasında- kararlar alabilir ama şimdiden, böyle birtakım faraziyeler üzerinden Hükümeti ve Türkiye'yi suçlayacak tarzda ifadelerin burada kullanılmasını doğru bulmuyorum.

Yani özellikle sivilleri hedef alan bombalamaların çok daha fazla dünya gündemine getirilmesi ve Türkiye tarafından vurgulanması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü burada bizim, Libya halkının yanında olduğumuzu da göstermemiz önem arz ediyor. Türkiye'nin Mehmetçik'ini uluslararası operasyonlarda, uluslararası barış koruma misyonlarında görevlendirmesinin gayet meşru, gayet gerekli olduğu durumlar vardır. Fakat maalesef ki özellikle ben NATO Parlamenter Asamblesinde de Suriye Raportörü olarak, resmî rapora da geçmiş olan tespitlerimden paylaşarak PKK/ PYD-YPG'nin özellikle çocuk yaşta erkekleri ve kızları silahlandırarak bunları ölüme göndermesi konusunda da tüm milletvekillerimizin çok daha hassas olmaları gerektiğini ifade etmek istiyorum. Bunlar çünkü tamamıyla illegal, uluslararası hukuka aykırı olan eylemlerdir; burada bizim dikkat etmemiz gereken husus budur diyorum.

Bu anlamda da dış politikada elbette ki bazen belli riskler hesaplanmış bir şekilde alınabilir. Ben Hükümetimizin de bu anlaşmaları yaparken bu riskleri doğru bir şekilde hesaplayarak hareket ettiğini, Meclisimizin de bunun arkasında durarak Hükümetimizi de daha güçlü bir şekilde ülkemizi, milletimizi temsil etme noktasında cesaretlendirmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu noktada da Genel Kurulda milletvekillerimizin bu anlaşmayı desteklemeleri gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Buyurun Hışyar Bey.

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Başlamadan önce Dışişleri ve Savunma Bakanlığının yetkililerine de sunumları için teşekkür ediyorum.

Çok şey söylendi, önemli eleştiriler getirildi. Ben bunları tekrarlamayacağım, bazılarının vurgulanması gerektiğini düşünüyorum. Bir de hani daha şu ana kadar ifade edilmemiş birkaç tane eleştirim de ben paylaşmak istiyorum.

Birincisi: Ben dört yıldır bu Komisyonda çalışıyorum. Her ne kadar son dönemlerde çok yoğun katılımım olmasa da bütün gelen anlaşmaları, yasaları vesaire hepsini takip ediyorum. Daha önce -yanlışsam düzeltin- böyle bir anlaşma metnini çok fazla görmedik, ben hatırlamıyorum. Çünkü bu çok acil bir duruma binaen tasarlanmış, yazılmış. Zaten Libya'yla ilgili her şey -az önce bir arkadaşımız söyledi- alelacele yapılıyor yani bir şey yetiştirilmeye çalışılıyor. Trablus'ta adladığımız kadarıyla durum acil.

Şimdi, böyle bir anlaşma metni var elimizde, gerçekten bu bir anlaşma metni değil, bu bir tezkere, bu bir savaş tezkeresi. Bu şekilde okuduk yani ismi tabii ki üzerinde ama.

Şimdi ben bir sorumu sorayım: Yani bu anlaşma şayet geçerse Komisyondan ve Parlamentodan, şimdiden hazırlıklar var mı işin pratik, askerî, silah transferleri boyutunda? Muhtemelen, şey gibi düşünmek istemiyorum... Yani minareyi çalan kılıfını hazırlar zaten. Başlamış mı, neredeyiz, ne aşamadayız, arka kapılarda ne konuşuluyor; çok fazla bilmiyoruz. Birincisi bu yani bu Türkiye'yi Libya iç savaşının resmî olarak parçası hâline getirecek, siyaseten bir tercih yapmaktır. Biz, tabii, baştan söyleyelim, bunu doğru bulmuyoruz. Gerçi biz bir parti olarak şu ana kadar gelen en naif askerî iş birliği anlaşmalarına dahi "hayır" oyu vermiş bir partiyiz. Kesinlikle hiçbir askerî anlaşmayı biz onaylamadık. Bu, bizim ilkesel bir tutumumuz.

İkincisi, şimdi, ismi üzerinde... "Askerî iş birliği anlaşması" yalnız askerî iş birliği yok. Tek taraflı olarak, bu taraf diğer tarafa... Şimdi yani Libya, Trablus Hükümeti Türkiye'yle ne iş birliği yapacak? Ne destek verecek? Ne yapabilecek? Hani pratik anlamda...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Limanları kullanır. Deniz yetki alanları anlaşması yaptık.

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – Arkadaşlar, ben müsaadenizle bir bitireyim. Bakın orada mikrofon, basarsınız -basmışsınız zaten- söz hakkı gelecek size.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Bastık, bastık.

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – Çok da gelmiyorum, fazla da konuşmuyorum, müsaade edin.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Özsoy, devam edin.

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – İncicamımı bozuyor, Başkan.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sizin incicamınız bozulmaz, çok tecrübeli bir milletvekilisiniz Sayın Özsoy, devam edin buyurun.

HİŞYAR ÖZSOY (Diyarbakır) – Yani bu iş birliği, Türkiye tarafından görebildiğimiz kadarıyla tek tarafı olarak aslında son dakika bir kurtarma operasyonu. Acaba olabilir mi, bir caydırıcılığı olabilir mi? Sahaya baktığımız zaman 4 ülke görülüyor Katar’la birlikte. Türkiye -Avrupa cenahından da takip edebildiğimiz kadarıyla- İngiltere orada ve İtalya var. İtalya’nın ne yapacağı hiç belli değil, yarın kuyularla ilgili başka türlü anlaşırsa pekâlâ Hafter’le de çok kolaylıkla anlaşabilecek bir pozisyonda.

Diğerlerinde de işte Rusya’sından tutun, ne bileyim işte, birçok ülkeye kadar ciddi sıkıntılar var. Tabii, Orta Doğu’daki savaşlar artık basitçe bölge savaşları değil, küresel savaşlar. Suriye öyle, Irak öyle, Libya öyle. Dolayısıyla şimdi Türkiye bu tür anlaşmaları yaparken... En nihayetinde, bakın, bu bir askerî anlaşma. Türkiye bir NATO ülkesi. Ben soru olarak soruyorum yani NATO’yla bu nasıl görüldü, konuşuluyor? Tabii, Türkiye kendi güvenliğiyle ilgili her şeyi belki danışmak zorunda değil ama en nihayetinde bu tür tasarruflarda bulunduğunuz zaman içinde olduğunuz büyük paktların, birliklerin de tabii, ilişkilerini etkileyecektir. Yarın öbür gün Türkiye Libya’ya giderse, atıyorum, hani, Türk askerine orada herhangi bir saldırı olursa NATO’nun burada pozisyonu ne olacak gibi, gibi... Bir sürü orada bilmediğimiz durum söz konusu.

Şimdi, anlaşma metni çok detaylı gibi görünüyor. Hemen hemen her konu var, neredeyse “Ortak bir ordu kuralım.” gibi ben okudum bunu. Hani, o kadar çok ortak alan var ki. Fakat bir taraftan da muğlak olan –Ünal Bey’in ifade ettiği- birçok şey de söz konusu. Anlayabildiğim kadarıyla Hükümet diyor ki: “Siz bunu imzalayın, bu tastamam bir savaş anlaşması, bir tezkeredir. Biz oraya gitmek için planlamalar yapıyoruz. Ama içeriğini de kısmen muğlak bırakalım, yolda giderken duruma göre artık istediğimiz gibi biz bu meseleyi götürelim.”

Arkadaşlar, bakın, Türkiye bir savaşın tarafı oldu Suriye’de, resmî olarak şu an Türkiye bir savaşın tarafı, iç savaşın tarafı. Libya ikincisi olacak. Bir koyup üç almanın siyasetinin sonuçlarını biz Suriye’de gördük. Bakın, bütün Suriye savaşının yükü Türkiye’ye bindi, mültecileriyle, sınırlarıyla, dünya ile ilişkileriyle. Şimdi, biz doğrusu biraz macera gibi görüyoruz. Doğu Akdeniz konusunda Türkiye’nin haklı kaygıları vardır, biz bunu söyledik. Özellikle oradaki enerji kaynaklarının Kıbrıs’ta yaşayan her iki kesim tarafından eşit bir şekilde kullanılması gerektiğini de söylüyoruz. Fakat böyle alelacele bir şekilde yani ülkeyi sonuçlarının ne olacağını çok kestiremediğimiz bir sürecin içerisine çekmek siyaseten sorumluluk değildir.

Bakın, ben iddia ediyorum, bizi bırakın, hoş biz dış ilişkilerle ilgileniyoruz, biz de çok anlamamışız Libya’da ne oluyor, ne bitiyor. Şimdi ben soruyorum: Gidin ortalama yurdum insanına, Türkiye toplumuna sorun, yüzde 95’i Libya’da kimin kiminle kavga ettiğini bilmiyor. Şimdi, toplum bunun ne olduğunu bilmiyor, üç-beş kişi oturacaklar, 82 milyon insan için “Hurra, biz buraya gireceğiz.” diye karar verecekler. Toplum tartışmamış, genel anlamda sivil toplum tartışmamış, medyada doğru düzgün bir tartışma yok. İşte Komisyonda birkaç saat tartışacağız, kapatacağız, bir memleket savaşa girecek, bir savaşın parçası olacak. Bunu doğru buluyoruz.

Çok uzatmadan bitireyim arkadaşlar. Bir iki konu daha var altını çizmek istediğim. Gerçekten, şu konuda bir muğlaklık var: Askerî personel mi gidecek, işte “sivil yapılanma” dediği, daha önce basından biraz takip edebildiğimiz SADAT gibi kurumlar, daha hani... Çünkü şöyle bir argüman var: Rusya da kendi askerini göndermiyor, birtakım özel şirketler üzerinden oraya insanları götürüyorlar. Hani, bilmiyoruz, Ruslar kendi insanlarını o özel şirketlerin içerisine nasıl yerleştiriyorlar, yerleştiriyorlardır ajan... Çok bilmiyoruz, biz siyasetçiyiz, bu tür şeyleri çok fazla anlamıyoruz. Fakat görebildiğimiz kadarıyla, hani eğer zorunda kalınırsa pekâlâ Türk askerî de böyle bir savaşın içerisine... Gerçekten, Türkiye’nin direkt anlamda güvenliğini ilgilendiren bir durum değil.

Yani Suriye meselesinde oraya girilirken, her ne kadar biz katılmasak da, “Bütün dünyaya benim 900 kilometre sınıırım var, oradan bana saldırılar geliyor, şu oluyor bu oluyor. Ben bir sürü güvenlik endişesi yaşıyorum.” gibi bir argümanla gitti. Şimdi, dünyanın önüne Libya’yla ilgili ne söyleyeceksiniz? Doğu Akdeniz meselesini gündeme getireceksiniz -zaten orada da Türkiye iyice yalnızlaşmış durumda- ve bu hamlenin Türkiye’yi diplomatik alanda çok daha fazla yalnızlaştıracağını, ileride de bu keşmekeşliğin, bu kaosun en büyük ceremesini de Kıbrıs’ta yaşayan halkların çekeceğini şahsen düşünüyoruz. Böyle bir faturayı kesinlikle onlara ödetmemek lazım.

Ben burada bitiriyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Milli Savunma Komisyonu Başkanımız da toplantıyı teşrif ettiler.

Sayın Yıldız, buyurun.

AHMET YILDIZ (Denizli) – Teşekkürler Sayın Başkanım. Ben de Libya’da görev yapmış bir diplomatım. Bir şekilde yakından takip etmeye çalışıyorum. Eşim de hayatının ilk yirmi beş yılını -ilkokul, ortaokul, lise tahsili dâhil- orada geçirdiği için hem sivil kanallardan hem televizyonlardan hem de Bakanlık yani görevimizdeki çalışmalardan takip ediyorum.

Şimdi, ilk olarak Fayiz es- Serrac bu iki anlaşmayı, mutabakat muhtırasını yaptığı için tebrik etmek lazım, kendisine teşekkür etmek lazım. Hakikaten Türkiye’ye karşı bu kadar baskı varken, bu kadar taraflılık varken, buna cesaret etmiş olması takdire şayan. Ben metni incelediğimde -metin metin karşılaştırmadım ama- buradaki maddelerin tamamının başka anlaşmalarda da olduğunu hatırlıyorum çünkü bazılarının müzakerelerine katıldım. Örneğin, Pakistan’ı hatırlıyorum. Buradaki her kelimenin -hemen hemen- birinde vardır, diğerinde başka şey vardır ama olduğunu hatırlıyorum. Dolayısıyla çok istisnai bir metin değil benim bildiğim.

Tabii, uygulamada ülkenin şartlarını dikkate almak lazım. Mutlaka yürütme de uzmanlarımız da her iki Bakanlık da bu konuda gerekli hassasiyeti gösterecektir, ona da güveniyorum. Fakat bir şeyden kaçınmak lazım: Bu iki mutabakat muhtırası birbirinin karşılığı değil. Yani bunu böyle takdim etmek de yanlış. Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırasına imzalamak karşılığında onlar buna razı oldu veya biz buna razı olduk gibi değil, aslında deniz yetki alanları konusunda zaten Libya’nın Yunanistan’la sorunları vardı bizim gibi. Yani onlar Libya’yı da dikkate almayan, Libya’nın gıyabında anlaşmalar yapıyorlardı. Daha doğrusu, iki ülkenin, hükümetin çıkarları bu konuda birleşmiş oldu.

Bir de Libya’daki -Haluk Hocama katılıyorum, belki kapsamlı bir bilgilendirme gerekir Libya’daki durumu anlamak için- çatışma durumunu ve tarafları tanımlarken 2015 öncesi terimleri kullanıyoruz hâlâ. Libya’daki yönetim Trablus’ta Hükümet, Tobruk’ta Temsilciler Meclisi olarak ayrıştığında bu kavram doğruydu, şimdi değil. Artık Trablus’taki Hükümet eski Trablus Hükümeti değil, Tobruk’taki Temsilciler Meclisi de eski meşru Temsilciler Meclisi değil. Şöyle, bu ayrışmadan sonra uluslararası toplum bu iki tarafı bir araya getirdi, ikisinin anlaşmasıyla bu Mutabakat Hükümeti kuruldu. Zaten ondan “Mutabakat Hükümeti” deniyor; Arapça Vifâk Hükümeti, “mutabakat hükümeti” demek.

Yani Suheyra’taki Libya Siyasi Anlaşması’nda çok detaylı bir şekilde bu mutabakat yapıldı. Fakat uluslararası toplumun bu Başkanlık Konseyini, Trablus’taki Hükümeti meşru hükümet olarak tanımasına rağmen, karşı taraf daha sonra değişik isteklerle, tadil istekleriyle... Ama en sonunda uluslararası toplum da şu kanaate vardı ki “Hafter ve onun siyasi lideri diye tanımlanan Akile, bir siyasi çözüm istemiyor.” Herkesin de söylediği şeydu devlet başkanından şeye kadar, benim katıldığım toplantılarda: “Bunlar siyasi çözüm istemiyor, mutlaka askerî çözümü dikte edinceye kadar devam edecekler.” Dolayısıyla “İki taraf çatışıyor.” derken şöyle dikkatli olmak lazım: Bir taraf saldırıyor,

diğer taraf -meşru Hükümet- kendini savunmaya çalışıyor. Ben bugüne kadar ileri bir operasyonu ne Misrata'dan ne Trablus'tan duymadım. Yani Serrac ve Mutabakat Hükümetinin emrindeki güçlerden veya hatta orada var olan bu devrim sırasında oluşmuş milislerden, hepsi, saldırıya karşı savunma şeklinde bugüne kadar güçlerini kullandılar. Dolayısıyla Türkiye, Libya'daki çatışmaya taraf olacak endişesini ben Hükümetimizin uygulamadaki sorumlu şeyleriyle gidereceğini düşünüyorum. Bu metin de zaten başlı başına buna el vermez. Bugüne kadar bu metinlerin uygulanmasında böyle bir şey olmadı. Başka ülkelerde de çatışmalar var, uluslararası ihtilaflar var. Hele NATO yükümlülüklerimizi falan gündeme getirecek bir şey hiçbir zaman olmadı. Burada da olmayacağını düşünüyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Burada bir hususa daha değinmek istiyorum: Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkeleri gönderilmesi Anayasa'nın 92'nci maddesi ve İç Tüzük'ün 130'uncu maddesi çerçevesinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına tabidir ve böyle bir anayasal yükümlülük ve İç Tüzük gereği varken böyle bir anlaşmayla, tezkere olmaksızın yurt dışına silahlı güç, askerimizin gönderileceğini burada ifade etmek doğru değildir. Tezkerenin Meclise gelmesi konusunda bugüne kadar hiçbir hükümetimizin bir endişesi olmadı. Bütün Silahlı Kuvvetler birliklerimizin yurt dışına gönderilişi, Lübnan olsun, Yemen olsun, korsanlıkla mücadele olsun, Afganistan olsun, Irak olsun, Suriye olsun ve daha niceleri olsun her seferinde tezkereyle Meclise sunuldu ve Meclisimizin onaylamasını takiben Silahlı Kuvvetler unsurlarının yurt dışında görevlendirilmesi gerçekleşti.

Dolayısıyla buraya açıklık getirmek istedim. Çünkü böyle bir algı oluşması yanlış olur. Bundan sonraki görüşmelerimizin içeriği bakımından ihtiyaç duydum.

Sayın Şahin, buyurun.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; öncelikle Bakanlığımızın bilgilendirmesiyle alakalı teşekkürlerimizi sunuyorum. Her iki Bakanlığımıza da Bakan Yardımcılarımıza da “Hoş geldiniz.” diyorum.

2016 yapımı bir film var. Bu filmin adı: “13 Hours : The Secret Soldiers of Benghazi” diye bir film bu, “Bingazi'nin Gizli Askerleri” adında. O filmi 2016 yılında izlerken... Çok enteresan sahneler var filmde. İzlememiş olan arkadaşlarımız varsa da izlemelerini tavsiye ederim. Böyle, o kargaşa, gösteri ortamları içerisinde “subliminal” olarak Türk Bayraklı tişört giymiş bir gösterici sahnede yer alır ve bunda, gözümüzün içerisine, izleyicilerin gözlerinin içerisine sokacak, şuur altına yerleştirecek kadar da çok aşırıya gidilmiş yani genelde “subliminal” olarak verilir bu mesajlar ama. Orada, o filmi izlerken bende oluşturduğu algı şuydu: Yani burada söz konusu olan Bingazi de olsa, Libya da olsa, Trablusgarp da olsa bir Türkiye hedefi var, ortaya çıkartılan bir Türk Bayraklı, Türk Bayrağı tişörtü giymiş bir gösterici üzerinden Türkiye'ye gönderilen bir mesaj olarak okudum bunu. Herhâlde filmi izleyen herkesin de algılayacağı şey, şuuru altına yerleşecek şey bu mesaj olsa gerek.

Şimdi, değerli arkadaşlar, biz eğer Ankara'nın güvenliğini, Gaziantep'in sınırlarıyla, Hakkâri'nin sınırlarıyla, Artvin'in, Edirne'nin sınırlarını güvende tutarak sağlayacağımızı düşünüyorsak yanılıyorz. Bu küçük, âciz bir devlet refleksinin sonucudur. Eğer biz güvenlik zonomuzu, Ankara'nın güvenliğini kendi mevcut sınırlarımızla, 780 bin kilometrekarelik sınırlarla sınırlı tutacağımızı ve kendimizi Ankara'da güvende hissedeceğimizi zannediyorsak bu yeni dünyada, biz burada toplanmayalım, bu konuyu gündeme getirmeyelim bile; çok üzücü.

Amerika Birleşik Devletleri, Washington'un güvenliğini Amerika'nın sahilleriyle mi sınırlı tutuyor? Veya Rusya güvenliğini, Rusya'nın sınırlarının güvenliğini başkentinin sınırlarıyla mı, ülke sınırlarıyla mı sınırlı tutuyor? İngiltere, Fransa kendi güvenliğini, kendi sınırlarının güvenliğini,

kendi sınırlarıyla mı mümkün kılıyor? Eğer biz güvenlik “zone”muz... Tabii ki birinci derecedeki güvenlik “zone”muz, her ülkenin kendi birincil derecede güvenlik “zone” vardır, işte sınırlarıdır. Ama siz güvenlik “zone”nuzu çok daha ötelere taşımadığımız sürece, Ankara’yı güvende tutamazsınız, İstanbul’u güvende tutamazsınız, bu ülkenin şehirlerini güvende tutamazsınız.

İşte biz, güvenlik “zone”nu Suriye’nin içlerine kadar taşıdığımız için bugün Ankara’da intihar saldırıları düzenlenmiyor, bomba yüklü araçlar bu şehirlerde, bu ülkenin şehirlerinde patlamıyor. Bu operasyonlar yapıncaya kadar, her hafta bu şehirlerde bomba yüklü araçlarla ve canlı bomba saldırılarıyla karşı karşıyaydık. Yani böyle bir dünya yok; Amerika’nın, ondan sonra Rusya’nın, İngiltere’nin, Almanya’nın, Fransa’nın güvenlik “zone”larını farklı kıtalara taşıdığı bir dönemde Türkiye’nin kendi sınırları içerisinde kalarak Ankara’nın güvenliğini sağlayacağımızı düşünüyorsak, arkadaşlar, biz büyük bir kayıptayız demektir. Washington niçin Kabil’de, Washington niçin Bağdat’ta? Bunu sorduğunuzda da “Biz ülkemizin güvenliğini sağlamak için oradayız.” diyorlar.

Şimdi, bu coğrafya ile ilgili, Orta Doğu başta olmak üzere, yakın coğrafya ile alakalı, yakın coğrafyamızla, Osmanlı bakiyesi coğrafyalarımızla alakalı söz sahibi olacak ülkelerin listesini yapsak 1’inci sıraya Türkiye’nin ismini yazmak zorundayız. Bu coğrafya, bizim kendi kültür coğrafyamızın uzantısı, medeniyet coğrafyamızın uzantısı, akrabalık coğrafyalarımızın uzantısı. Libya’da biz söz sahibi olmayacağız da kim söz sahibi olacak? Fransa mı, Suudi Arabistan mı, Birleşik Arap Emirlikleri mi, Mısır mı, Rusya mı söz sahibi olacak? Yani ben açıkçası bazı tartışmalarda, çok özür dileyerek söylüyorum, sanki şuur altımıza bir operasyon düzenlenmiş ve 780 bin kilometrekare içerisine hapsedilmişiz, sınırların ötesine kesinlikle bizim müdahale etmememiz, uğraşmamamız... “Suriye’den bize ne, Trablusgarp’tan, Libya’dan bize ne, Bağdat’tan bize ne, Tahran’dan bize ne?” Hayır, arkadaşlar, Ankara’nın güvenliği Trablusgarp’tan geçiyor, Ankara’nın güvenliği Bağdat’tan, Şam’dan, Tahran’dan geçiyor. Biz buraları güvende tutabilirsek, buralarda söz sahibi olabilirsek bu topraklar içerisinde söz sahibi olabiliriz. Eğer, bizim Trablusgarp’ta olmamız, Ankara’da kalmamızdan daha az risk içeriyorsa veya Ankara’da kalmamız -bu sınırlar içerisinde kalmamız- Trablusgarp’ta olmamızdan daha büyük bir risk içeriyor ise bizim Trablusgarp’ta olmamız lazım. Yani bu risk analizini de yaptığımızda menfaatlerimiz, sadece risklerimizi de konuşmayalım, eğer bizim menfaatlerimiz Ankara’nın menfaatleri, Trablusgarp’ta olmayı gerektiriyorsa olmak zorundayız. Bu ülkenin güvenliğini maksimum düzeye çekmek, risklerimizi minimum düzeye çekmek için Trablusgarp’ta olmamız gerekiyorsa Trablusgarp’ta olacağız, Şam’da olmamız gerekiyorsa Şam’da olacağız, Bağdat’ta olmamız gerekiyorsa Bağdat’ta olmak zorundayız çünkü bu büyük bir devlet refleksinin sonucudur, aksi âciz devletlerin refleksi olur.

Ben bir üzüntümü de belirtiyim: Ben muhalefeti dinlemekten çok mutlu oluyorum arkadaşlar. Niye? Çünkü iktidar olarak bizim, belli bir bakış açımız var, belli bir perspektifimiz var ama muhalefeti dinlediğimizde çok farklı perspektiften yaklaşabiliyorlar zaman zaman. Ben ilk 2011 yılında milletvekili olurken de birkaç duayen siyasetçi ağabeyimizi ziyaret etmiş, tavsiyelerini almıştım. Çoğu, enteresandır, bana şu tavsiyede bulundular, dediler ki: “Muhalefeti iyi dinle Genel Kurulda, komisyon çalışmalarında. Çünkü onlar senin bakmadığın, görmediğin perspektiflerden, açılardan da bakar ve bu sana katkı sağlar, geliştirir.” Ama üzülerek söylemem gerekir ki bazen öyle durumlarla karşılaşıyorum ki... Burada, mesela, Libya konusunda, Libya’daki rakiplerimiz kim diyelim? Rusya, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İsrail... Orada, tabii ki uluslararası ilişkilerde herkes birbirine rakiptir, sınırlarınızın ötesi sizin rakibinizdir.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Allah’a şükür kimse kalmadı!

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Uluslararası ilişkilerde -bakın, ben lisans, yüksek lisans yaptım uluslararası ilişkilerde, burada büyükelçilerimiz var- sınırlarımızın ötesindeki herkes sizin rakibinizdir, Sayın Oğuz Kaan. Bu böyle, hayatın doğasında var bu. Şimdi, oradan, bizim rakiplerimizin ülkelerinden şu Komisyona temsilci getirsek onların bile söyleyemeyeceği dozda ağır eleştiriler var. Yani sanki, bu ülkenin menfaatlerini değil de rakiplerimizin menfaatini koruyan, gözeten söylemler var. Bu da beni gerçekten çok üzüyor.

Bu vesileyle ben bu mutabakatın hayırlara vesile olmasını diliyorum, teşekkürlerimi sunuyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Özdemir, buyurun.

İSMAİL ÖZDEMİR (Kayseri) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Verilen bilgiler için de Dışişleri Bakanlığımıza ayrıca teşekkürlerimi ifade ediyorum.

Hakikaten, bir konuda Türkiye adına mutlu olduğumu da belirtmek istiyorum çünkü bizden önce konuşan çok değerli Dışişleri Komisyonu üyeleri yapmış olduğu yorumlarla, söylemiş olduğu sözlerle Türkiye'nin mevcut durumda gelmiş bulunduğu, geçmişe nazaran daha ileri potansiyeli ifade etme anlamında, aslında, mevcut hâli yansıtmış oldular. Bu da ayrı bir mutluluk kaynağı çünkü bir dönem biz, sadece Türkiye'nin kendi sınırları içerisindeki ve -kısıtlı da olsa- zaman zaman Irak'ın kuzeyine icra edilen, PKK terör örgütünün kamplarına yönelik icra edilen bazı konu başlıklarını değerlendirdik veyahut Avrupa Birliğiyle ilişkiler dolayısıyla bu kısıtlı yapıdan Türkiye'nin bir anlamda kendi millî güvenliğini tesis etmesi ve beka meselesi olarak görmüş olduğu konu başlıklarını gündemine almasından sonra, hemen her siyasi partinin bu konularla alakalı kafa yormaya başlaması, kendi görüşlerini belirtmesi Türkiye'nin potansiyelinin artmasına ayrıca bir katkı sağlayacaktır, görüşünü taşıyorum.

Tabii şunu ifade etmemiz lazım: Çok saygıdeğer konuşmacılar bazı yorumlarda bulundular. 780 bin kilometrekarelik vatan toprağından bahsediyoruz ancak son yıllarda üzerinde sıklıkla durduğumuz ve ifade edilen bir kavram daha var ki bunu da görmezden gelemeyiz, o da 462 bin kilometrekarelik bizim mavi vatan hudutlarımızın da olduğu gerçeğidir. Yani 780 bin kilometrekareyle alakalı egemenlik haklarımızla ilgili var olan gündem neyse bize göre 462 bin kilometrekarelik mavi vatan hudutlarımızdaki egemenlik haklarımız da aynı konuyu yansıtıyor.

Dolayısıyla geline aşamada, geride bıraktığımız hafta burada görüştüğümüz, Hükümetimizin imzaladığı ve Genel Kurulun, Türk milletinin iradesini ve vicdanını temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayıyla beraber geçen, Libya ile Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası'nın imzalanmasından sonra, bir konu herhâlde tescil edilmiş oldu ki Libya'nın da bizimle komşu olduğu gerçeği kabul edilmiş oldu. Dolayısıyla mavi vatan hudutlarında Libya bizim Doğu Akdeniz'deki komşularımızdan bir tanesi ve bu çerçeveden bakıldığında da mevzu millî güvenliğimizse pek tabii, Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmelerde, Libya'da yaşanan olaylarda Türkiye'nin bu anlamda önceliğine alması gereken ana konu başlıkları arasında yerini alıyor.

Burada, tabii, meşru bir hükümetin varlığı söz konusu, diğer tarafta Hafter güçleri gibi bu hükümet karşısında, özellikle Çad'la yapılan bir savaşta Çad'a esir düşmüş, sonradan Amerika Birleşik Devletleri tarafından koruma altına alınmış, Kaddafi'nin devrilmesine yönelik tekrar Libya'ya gönderilmiş, bunları konuşmayacağım ancak Libya'da var olan gündeme, özellikle de iç savaştan sonra, Arap Bahar'ından sonra, hem Kuzey Afrika'yı hem Orta Doğu'yu etkileyen o kanlı olaylardan sonra bölgeyle hesabı olan bazı çevrelerin kendilerine araç olarak seçtiği elemanların başında geliyor ve bu Hafter güçlerini destekleyen unsurlar, ülkeler yok mu? Var tabii, bunların hepsi zikredildi. Ama ben bir tane çok dikkatlere takılan örnek vermek istiyorum: Tabii, meşru bir Hükümet var karşımızda

Serrac'ın başında olduğu. Burada Sayın Çeviköz de ifade ettiler, bazı konuşmalarda söylediler, Aydın Bey söyledi. Birleşmiş Milletlerin 1970 sayılı Kararı -ben yanlış hatırlamıyorsam, saygıdeğer Dışişleri Bakan Yardımcımız da düzeltirse memnun olurum- ilk çıktığı dönemde bir bakıma, Muammer Kaddafi'ye yönelik alınmış olan bir karardı. Şimdi geçerliliği vardır, yoktur orasını geçiyorum ancak böylesi bir dönemde de bu konu gündeme gelmişken bunu da vurgulamak istedim.

Şimdi, Ulusal Mutabakat Hükûmetine bağlı güçler, tabii, geride bıraktığımız haziran ayında kendilerini savunmak için icra etmiş oldukları bir askeri harekât, çatışma -Savunma Bakanlığı yetkilileri daha iyi bilir- her neyse, burada ilginç tespitler oluyor. Hafta unsurlarına ait bir depoda Amerika Birleşik Devletleri yapımı Javelin FGM148 tipi bir füze ele geçiriliyor ve yapılan tetkiklerden sonra bu füzenin de -tabii Amerika bunu tartışıyor, bizim füzemiz orada nasıl yer alabilir, Hafta güçlerine ait bir depoda nasıl bulunabilir diye- Amerika Birleşik Devletleri tarafından Fransa'ya satılmış olan füzelerden biri olduğu tespit ediliyor. Fransız Hükûmetinin olaylarla alakalı yapmış olduğu açıklama çok garip; ifade aynen şöyle: Roketlerin terörle mücadele bağlamında istihbari görevle bölgede bulunan bir Fransız birliğine ait olduğu teyit ediliyor. Yani Fransa "Ben filli olarak Libya'da yaşanan bu savaşın tarafıyım ve Hafta'i destekliyorum." diyor.

Şimdi, buradan şuna gelmek istiyorum: Dün, Sayın Dışişleri Bakanımız Meclisteydi, Dışişleri Bakanlığımızın 2020 yılı bütçesi görüşmeleri ve 2018 yılı kesin hesap bütçesi görüşmelerinde kendisine bazı sorular soruldu, Özellikle Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmeler paralelinde. Bu sorular arasında ilginç olan bir şey vardı. Gündeme de yansıdığı için, zannedirim herkes de takip etmiştir, vâkıfızdır bu konuya. İtalya ve Fransa'nın, geride bıraktığımız günlerde, Doğu Akdeniz'de Güney Kıbrıs Rum kesimiyle beraber ortak bir tatbikatı oldu ve bu tatbikat sorulurken Sayın Bakana "Ya bizim bunları engelleyici, önleyici bir faaliyetimiz yok mu, ne oluyor, ne bitiyor? denmişti. Şimdi görüyoruz ki Fransa gibi, İtalya gibi, Rusya gibi veya Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki egemenlik haklarının karşısında bulunan -bu ülkeler her kimse- bu ülkelerin eylemleri sürerken hiç şüphe yok ki Doğu Akdeniz'de kıyısı bulunan, komşumuz olduğu tescil edilmiş olan Libya'da da Türkiye'nin millî güvenlik kaygıları ve hassasiyetlerinin olduğu gerçeğini görmemiz lazım. Öncelikle bunu ifade etmek isterim.

İkinci bir konu: Tabii, Türkiye bu zamana kadar pek çok ülkeyle askeri danışmanlığa yönelik bazı anlaşmalar imzaladı, bunu biliyoruz. Somali bunlardan bir tanesi, Katar bildiğimiz kadarıyla bunlardan bir tanesi ve Afganistan. Afganistan'da da uluslararası bir misyon çerçevesinde askerlerimiz bulunuyor, hem Afgan güçlerinin eğitimi veyahut diğer bazı görevler çerçevesinde bu faaliyetlerini icra ediyor.

Şimdi, böylesine bir konu varken Doğu Akdeniz gibi hakikaten önümüzdeki yıllarda belki de millî güvenlik algılamamızda en önemli konu başlığını oluşturacak bir sahada, bu sahada önemli de bir anlaşma yapmışken Libya gibi bir ülkede Türkiye'nin meşru Hükûmetin yanında yer alması ve bu Hükûmetle beraber, iç hukuki içtihatlarıyla beraber elbette ki oradaki huzuru, barışı, istikrarı önceleyerek bu manada uluslararası anlaşmaları, uluslararası teamülleri gözeterek davranması önemlidir ancak bizim açımızdan meselenin millî güvenlik hassasiyeti de yaratmış olduğu gerçeğini görmezden gelemeyiz. Pek tabii, Türkiye'nin millî güvenliği, kendi sınırlarının bulunduğu alandan başlamıyor ancak konu bizim egemenlik haklarımıza dayandığı yere geliyorsa ki burada zaten bu iki konuyu da kapsayan bir durum var, yani bunu ifade etmemiz lazım, dolayısıyla bu hassasiyetin de gözetilmesi gerektiği kanaatini taşıyorum.

Bu kapsamda da Milliyetçi Hareket Partisi olarak -Kamil Bey'den önce ben söz aldım, kendileri çok saygıdeğer Genel Başkan Yardımcımızdır- bu anlaşmaya müspet baktığımızı da ifade etmek isterim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Yaklaşık iki saattir toplantımız devam ediyor. Çok da yararlı bir görüş teatisi oluyor.

Ben izin verirsiniz, şimdi sayın Kaymakçı'ya söz vereyim. Sonra 6 konuşmacımız daha var, onlara söz vereceğim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ederim.

Ben de aslında sırayı izlemeden, birkaç milletvekilimizin dile getirdiği hususlara belki topluca yanıt vermiş olacağım.

Öncelikle Sayın Yıldız'ın da belirttiği gibi bu anlaşma çok özel, çok farklı bir anlaşma değil. Yani 77 ülkeyle biz bu anlaşmayı imzaladık; 60'ıyla şu anda yürürlükte, 17'siyle de bu anlaşmanın onay süreci devam ediyor.

Libya'ya yönelik özel hükümler var mı? Evet, 2 tane hüküm var ama bu yeni nesil anlaşmalarda bizim gündeme getirdiğimiz konulardan bir tanesi. Bir tanesi de ülkenin kendi ihtiyacıyla ilgili. Bir tanesi Libya'da ani müdahale gücü kurulması. Yani bizim Türkiye'de nasıl çevik kuvvetimiz varsa veya Fransa'da "force de frappe" dediğimiz acil müdahale edecek güçler... Libyalılar bu konuda bizden destek istedi. Diğer anlaşmalarda olmayan yeni bir unsur bu var; bir tanesi savunma güvenlik ofisi kurulması. Bu, biliyorsunuz, birçok Batılı ülkenin de birçok ülkeyle imzaladığı, yürürlükte olduğu bir yapı. Bizde de yeni nesil bir kavram ama sadece Libya'ya yönelik değil bizim bundan sonra imzalayacağımız, onaylayacağımız birçok anlaşmada bu hüküm olacak.

Söylediğim gibi, Sayın Çeviköz'ün belirttiği birçok kelime, tanımlama aslında örnek olarak da verebilirim, Sırbistan'la imzaladığımız benzer bir anlaşmada da neredeyse yüzde 95 aynı ifadeler var. Tabii, şu anda Libya'nın bizden daha fazla desteğe ihtiyacı olduğu kesin, dolayısıyla gönderen taraf boyutuyla Türkiye tabii ki daha fazla ön planda olmak durumunda ama şunu unutmamak lazım: Bizim gerçekten Libya'yla çok özel bir ilişkimiz oldu. 1970'lerde müteahhithliği öğrendiğimiz ülke oldu Libya ve Kıbrıs Harekâtı sırasında da bize neredeyse tek başına destek veren bir hükümet vardı Libya'da. Dolayısıyla tarihî, kadim ilişkilerimizi hatırlamamız önemli.

Niye bu ortamda imzalıyoruz bu anlaşmayı? Yani Libya'da bir karışıklık var, bölünmüşlük var, doğru ama özellikle bu ortamda merkezî hükümetin yani ulusal mutabakat hükümetinin buna ihtiyacı var dolayısıyla biz aslında söylediğim gibi bu süreci 2016 yılında başlatmıştık, hatta size tarihlerini de verebilirim: 5 Mart 2016'da bu anlaşma üzerinde çalışmalar başladı, 9 Nisan 2018'de taslak bir metin ortaya çıktı ve en son biz 4 Aralık 2018'de Libya tarafına bir anlaşma metni verdik. Bizim aslında bu anlaşmayı imzalama hedefimiz 2018 yılı içerisindeydi, bu olmadı, hatta ekim ayında biz bunu imzalamayı amaçladık ve Libya'dan bir heyet geldi: İçişleri Bakanlığı heyeti. Biz, bunu aslında bu heyetle ekim ayında imzalamayı hedeflemiştik, hatta bunun yanı sıra iki anlaşma daha imzalamayı arzu ediyorduk. Bunlardan bir tanesi lojistik askerî yardım, diğeri de nakdî yardım uygulama protokolü. Dolayısıyla bir soru vardı burada: "İki anlaşma, Deniz Yetki Alanlarının Sınırlanması ile Askerî Güvenlik Alanındaki İş Birliği Anlaşması arasında bir şartlılık veya bir bağ var mı?" Böyle bir bağ yok kesinlikle yani söylediğim Mutabakat Muhtırası, güvenlik, savunma, iş birliği ile ilgili Mutabakat Muhtırası aslında 19 Ekimde de imzalanabilirdi, hatta bize göre, 2018'in Aralık ayında da imzalanabilirdi. Dolayısıyla Libyalıların talebi oldu ve biz de zaten yanıt bekliyorduk.

Sonuçta, önerdiğimiz metne mutabakatlarını verdiler ve dolayısıyla ikisinin aynı anda imzalanması, Serrac'ın yanında 2 Bakanın aynı anda gelmesiyle ilgili bir durum. Farklı tarihlerde, farklı mekânlarda da imzalanabilirdi. Biliyorsunuz, birçok anlaşmayı Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti sırasında aynı

anda birçok bakanımız imzalıyor yani dolayısıyla bu ikisi arasında bir bağ kesinlikle yok. Bunu açık ve net bir şekilde söyleyebiliriz. Yani Libya tarafı bize “Yok, siz bu anlaşmayı imzalarsanız biz de sizinle deniz yetki anlaşması imzalarız.” gibi herhangi bir şart öne sürmüş değil.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Zaten öyle bir şey olsa ikisini birlikte Genel Kurula sevk ederdik.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Evet.

Dolayısıyla bir başka konu: “Ulusal Mutabakat Hükümeti düşerse biz ne yapacağız?” Yani biz bu anlayışla bir çalışma içinde olamayız. Dünyada birçok hükümetle anlaşma imzalıyoruz. Ben Bağdat görevim sırasında da hatırlıyorum, ilişkilerimizin çok iyi olmadığı Maliki Hükümetiyle savunma alanında -hatta eski Sayın Savunma Bakanımız da hatırlayacaktır- biz o dönemde askerî makamlarla iş birliği anlaşmaları imzalamak istemiştik. Dolayısıyla bizim, Libya’da bir taraf almamız söz konusu değil. Biz, Libya’da hükümetin tarafıyız yani biz Libya’da x veya y’nin tarafı değiliz; bizim taraf olduğumuz konu, Libya’nın meşru Hükümeti, bunun adı da Ulusal Mutabakat Hükümeti ve bu sadece bizim tanıdığımız değil, tüm uluslararası toplumun, Birleşmiş Milletlerin tanıdığı bir taraf. Dolayısıyla biz Ulusal Mutabakat Hükümetine destek sağladığımız zaman Libya’da herhangi bir tarafı karşımıza almıyoruz, bizim işimiz merkezî Hükümetle, bu Hükümet de herkes tarafından tanınıyor.

Evet, Sayın Yıldız da belirtti, burada şimdi ikinci bir taraf oluşmaya başladı ama bu taraf Libya siyasal anlaşmasını bozan, ihlal eden ve şiddet kullanarak ve belki de komşu ülkelerden illegal bir şekilde destek alarak Trablus’taki Ulusal Mutabakat Hükümetini yıkmaya çalışan bir anlayış. Dolayısıyla bizim bunu görmemiz lazım, bizim herhangi bir tarafımız söz konusu değil. Biz Libya Hükümetinin yanındayız, Libya’nın yanındayız veya herhangi bir tarafa karşı tutumumuz söz konusu değil.

Alanlardan bahsedildi. Ben size sadece fikir olsun diye rakamları paylaşmak istiyorum: Libya’da kilometrekareye 4 kişi düşüyor, Trablus’ta ise kilometrekareye 2.900 kişi düşüyor yani Trablus olmadan Libya olmaz. Dolayısıyla, haritaları renklendirerek gösterebiliriz ama fiilen kontrol etmek çok kolay bir iş değil, üstelik de şu anda meşru Hükümete bayrak açmış, isyan etmiş güçlerin sayısının ne olduğu da tam net bir şekilde belli değil. Zaten, hani çok kolay bir harekât olsaydı başarabilirdi ama şunu da unutmamak lazım: Neredeyse Libya nüfusunun yarısı bizim “büyük Trablus bölgesi” dediğimiz bölgede yaşıyor. Yani dolayısıyla, Trablus gerçekten ağırlıklı bir bölge, Trablus belirleyici bir bölge, bunu aklımızda tutmamız lazım.

Sayın Çeviköz’ün bahsettiği birtakım tanımlamaları söyledim, bunlar aslında diğer anlaşmalarda da aynen var. Sivil konusu biraz gündeme getirildi. Yani burada illa askerî üniformayı çıkartarak birisini göndermek gibi bir düşünce yok ama mesela polis olarak çalışan sivillerin, asker olarak çalışan sivillerin de eğitimi, örneğin bilgisayarlıların eğitimi de olabilir bunun içinde. Yani burada illa kötü bir niyet aramak doğru değil.

“Farklı” kelimesinde haklısınız “farklı” diye bir kelime kullandık orada ama bu da Irak tarafın... Özur dilerim ben Irak’ta son olarak görev yaptığım için hep dilim Irak’a gidiyor.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Biraz da Brüksel’den bilgiler aktarın, Avrupa Birliği ne yapıyor ne ediyor?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – “Farklı” kelimesini Libya tarafının ricası üzerine Libyalılar istediği için kullandık çünkü Libyalılar bu anlaşmanın içine ısrarla polisi de sokmak istediler. Yani “Polis, asker, güvenlik bizim için hepsi aynı şey.” dediler fakat İçişleri Bakanlığımızla istişare ettik. İçişleri Bakanlığımız “Bizim ayrıyeten bir İçişleri anlaşmamız var, polis anlaşmamız var; o anlaşma olmasın ama onları rahatlatıcaksanız ‘farklı’ diye bir ifade kullanın,

gerekirse bizim yardımcı olamadığımız alanlarda siz yardımcı olabilirsiniz.” dedi. “Farklı” kelimesini aslında biz de içimize sinmeyerek koyduk ama burada herhangi bir kasıt yok veya herhangi gizli bir ajandamız yok.

Şimdi, burada tabi “savaş anlaşması” denildi, yanlış not almadıysam, “savaş tezkeresi” denildi, böyle bir niyet yok. Sayın Komisyon Başkanı da ifade etti, Türkiye’nin başka bir ülkeye muharip güç göndermesi veya başka bir ülkede kuvvet kullanması Anayasa’da belli, kuralları tanımlı. Bu anlaşmanın böyle bir amacı, hedefi yok, böyle bir niyeti yok. Burada bahsedilen çalışma, eğitim hizmetlerinin sunulması, danışmanlık hizmetlerinin sunulması ve deneyimlerin paylaşılmasından ibaret.

Diğer konularla ilgili de aldığım notları eğer izin verirseniz kısaca paylaşmak istiyorum: Bu anlaşma egemenliğe ve BM kararlarına aykırı olabilir mi? Olmaz. Biz Libya’yla egemen ve eşit bir ilişki içerisindeyiz. Libya’nın egemenliğine halel getirecek bir şey yapmayız. BM kararları çerçevesinde biz bu anlaşmayı uygulayacağız.

Ayrıca, şunu da söylemek lazım: Berlin sürecinde Ulusal Mutabakat Hükümetinin terörle mücadelesine, güvenliğine ve istikrarına destek verilmesi hükmü var. Bir taraftan da Sayın Büyükelçim Çeviköz’ün söylediği gibi, BM kararları var. Biz, burada hassas bir denge olduğuna görüyoruz, bunun farkındayız ama BM Kuralları çerçevesinde hareket ederek, bunu aşabileceğimizi ve bu anlaşma çerçevesinde ve BM kuralları doğrultusunda destek olabileceğimize inanıyoruz. Yani bunun alanları var, çok keskin değil.

Bu arada, şunu da unutmamak gerekir: Mesela şu anda Libya açıklamalarında bir İtalyan fırkateyni görev yapıyor yani. Keza, Libya’nın üstünde zaman zaman Fransızlar uçuş yapıyor. Bunu yaparken, yani aynı gerekçeleri biz de kullanarak, BM yaptırımlarını da ihlal etmeden bu tür şeyleri yapmamız mümkün.

Söylediğim gibi, bu Mutabakat Muhtırası’nda bir asker gönderme projesi yok. Yani öğretmenlerin, danışmanların gidip gelmesi söz konusu ama bir muharip gücün bir kuvvet kullanımına ilişkin herhangi bir hüküm yok. İç savaşa çekme potansiyeli... Söylediğim gibi, bizim amacımız Libya’da iç savaşını durdurmak. Biz, Libya’da savaşan taraflardan birine destek olmuyoruz. Sayın Yıldız da söyledi, Mutabakat Hükümeti esasen karşı tarafa saldırmıyor. Yani karşı taraf, Hafter güçleri, merkezî Hükümeti yıkmak için, Trablus’taki Ulusal Mutabakat Hükümetini yıkmak için şiddet kullanıyor. Dolayısıyla, bizim böyle bir iç savaşa girmemiz söz konusu değil.

Rapordan bahsedildi. Türkiye’ye ilişkin bazı iddialar, başka ülkelere ilişkin bazı iddialar var. Biliyorsunuz, Yaptırımlar Komitesinden bir heyet ülkemizle istişarelerde bulundu, gerekli açıklamalar ve yanıtlar verildi ama şu anda birçok basında, birçok ülkede karşı tarafın aleyhine birçok iddia gündeme getirilebiliyor. Önemli olan, bizim Yaptırımlar Komitesine verdiğimiz cevaplarımız, tutumumuz belli.

“Tezkereye gerek kalmaksızın...” denildi. Böyle bir şey söz konusu değil yani Mutabakat Muhtırası’nda “Tezkereye gerek kalmaksızın bir müdahale olsun, muharip güç kullanılsın.”a dair bir hüküm yok. “Bu dönemde vizenin kalkması bu anlaşmalarla ilgili mi?” diye gündeme getirildi. Esasen şöyle: Libya tarafının başından itibaren bizim vize koymamıza çok ciddi itirazları vardı, hatta Türkiye’deki sağlık sektörü de buna çok ciddi itiraz etti. Libya’dan sağlık alanında ülkemize gelen çok fazla insan vardı. Biz tabii, göçü önlemek adına bir sınırlama getirdik. En azından “Göç etme potansiyeli çok az olan kesimlere vizeyi kolay verelim, diğerlerine zor verelim.” dedik. Burada belirlediğimiz 12-65’ti. Şimdi, Libya tarafından son iki yılın istatistiğine baktık. Son iki yılın istatistiğinde, 2019 yılında Türkiye’ye vize alarak gelip çıkmayan Libya’lı sayısı en fazla 3 bin. Dolayısıyla, tabii, bunların çıkmayacağı anlamına da gelmiyor, hâlâ çıkabilirler. Dolayısıyla, rakamlara baktık ve bunu Libya tarafı da talep etti çünkü “Gerçekten biz göçmen olmayacağız; ticaret için, sağlık için ülkenize geliyoruz,

yardımcı olun.” dedi ve biz de bunu insani nedenlerle kaldırdık. Ayrıca, Libya’ya olan yakınlığımızdan dolayı ve Libya’nın bizim açımızdan ciddi bir göç, yasa dışı göç tehdidi oluşturmadığını gördükten sonra kabul ettik. Bunun aynı döneme gelmesi bir tesadüf gerçekten. Çünkü bu, zaten gündemde olan ve bizim her yıl, yıl sonunda değişik ülkelerle ilgili yaptığımız tespitlerle verdiğimiz bir karar. Benzer talep Irak’tan da geliyor ama şu anda değerlendiriyoruz; benzer talep diğer Kuzey Afrika ülkelerinden de geliyor, bunlara da bakıyoruz.

Şimdi, tabii, bizim için Libya’nın güvenliği önemli. Birincisi, bir kere tarihsel bir sorumluluğumuz var. Gerçekten, bu kadar yakın ilişki içinde olduğumuz, geçmişte de çok ciddi ekonomik bağlarımız olan bir ülke ve bu ülkedeki istikrarsızlık, bu ülkedeki güvensizlik bizim için de ciddi bir sorun. DEAŞ’ın belli ölçülerde Libya’da etkin olduğunu biliyoruz. Libyalılar değil ama özellikle Afrika’dan yasa dışı göçün artabileceğini görüyoruz eğer Libya’da güvenlik ve istikrar sağlanmazsa. Ve aynı zamanda tabii, bizim Libya’da çok ciddi yatırımlarımız var. Bir an önce Libya’nın istikrara kavuşmasını istiyoruz biz, Libya’nın güvenli bir ülke olmasını istiyoruz ve müteahhitlik firmalarımızın geri dönmelerini ve hatta mümkünse alacaklarını almasını istiyoruz. Bizim için aynı zamanda Libya enerji anlamında da önemli bir ülke yani dolayısıyla biz Libya’daki gelişmeleri seyredemeyiz. Başka ülkeler de seyretmiyor ama bunları yaparken tabii ki BM kuralları çerçevesinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde hareket etmeye özen gösteriyoruz, özen göstereceğiz. Dolayısıyla, Türkiye kendi çıkarlarını da düşünmek zorunda.

“Temsilciler Meclisi tanınmadı.” ifadesini kullandığımı hatırlamıyorum, eğer böyle dediysem düzeltiyorum ama böyle dediğimi sanmıyorum. Temsilciler Meclisi seçilmiş tek kurum aslında yani Libya’nın tek demokratik kurumu. Temsilciler Meclisi, Libya’daki güvenlik durumundan dolayı istenildiği şekilde toplanamadı. Dolayısıyla, Mutabakat Hükümetinin Temsilciler Meclisi tarafından onaylanmamış olması bu Hükümetin meşru olmadığı anlamına gelmiyor. Sonuçta zaten taraflar bir araya gelip bu meşru Hükümeti kurmuşlardı, zaten şu anda Temsilciler Meclisi büyük ölçüde toplanamıyor. Bir kısmı Hafter’in etkisinde Tobruk’ta bir araya geliyor, neredeyse diğer yarısı da Trablus’ta bir araya geliyor ama Trablus’ta gördüğüm şöyle bir manzara var: Özellikle Hafter’in saldırılarından sonra Ulusal Mutabakat Hükümetini destekleyenlerin güç birliği yaptığını gördük ilk defa, ciddi bir direniş var ve ciddi bir ortak tutum var. Dolayısıyla meşru Hükümetin hâlâ sağlam olduğunu söyleyebiliriz. Sonuçta dış faktörler devreye girer, dengeleri bozarsa onu bilemeyiz ama normalde tüm uluslararası toplumun Ulusal Mutabakat Hükümetini desteklemesi gerekiyor.

Napoli’deki toplantıya biz katıldık ama Napoli’deki toplantıda paralel bir toplantı düzenlendi ve bu toplantıda Mısır ve Hafter’in olacağı bilgisini almamız üzerine biz kendimiz katılmadık bu toplantıya ve bu, illa sürecin dışında olduğumuz anlamına gelmiyor, sürecin içinde ne kadar etkili olduğumuz anlamına geliyor. Zaten Berlin süreciyle ilgili tartışmalar başladığı zaman da ilk önce fikri sorulan ülke Türkiye olmuştu, hatta “Berlin süreci toplantısına hangi ülkeler davet edilmeli?” konusu da Sayın Cumhurbaşkanımız ve Alman Başbakanı arasında istişare edildi, bunu görmemiz lazım. Bir de tabii şu soruyu sormamız lazım kendimize: Evet, böyle bir anlaşmayı şu anda imzaladık ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun onayına sunuyoruz. Peki, imzalamasak ne olacak? Yani imzalamasak bir şey kazanacak mıyız? Bunu da görmemiz lazım. Sonuçta, her ülkeyle olduğu gibi bize bu kadar yakın olan ülkeyle de anlaşma imzalamamızdan daha doğal bir şey olamaz diye düşünüyorum.

Evet, sanıyorum tüm sorulara cevap verdim diye düşünüyorum

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – İsterseniz burada ara verelim, bence çok yararlı bilgiler verildi, şimdi ikinci tur..

MİLLÎ SAVUNMA BAKAN YARDIMCISI ŞUAY ALPAY - Sayın Başkanım, çok kısa, 1-2 cümle açıklama yapabilir miyim?

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR –Tabii, buyurun Sayın Alpay.

MİLLÎ SAVUNMA BAKAN YARDIMCISI ŞUAY ALPAY – Sağ olun Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Şimdi, aslında çok etraflıca müzakereler yapıldı, etraflıca, eski deyişle efradını cami, ağyarını mâni fakat belki dikkatle vurgulanması gereken bir iki husus var. Şimdi, Libya'nın içinde bulunduğu çok ciddi bir güvenlik tehdidi var. Türkiye'nin Libya'yla bahse konu bir mutabakat muhtırasına olan ihtiyacın da olduğu ana nedenlerden, ana alanlardan biri de bu. Libya'nın bu güvenlik tehdidiyle başa çıkabilmesi için bir şeye ihtiyacı var. Nedir ihtiyacı olan şey? Bir defa Libya'nın disiplini yüksek -Türk Silahlı Kuvvetleri örneğinde olduğu gibi- eğitim düzeyi yüksek ve kurumsallaşmış bir orduya ihtiyaç var; bu çok açık yani Libya'nın yaşadığı süreçlerden dolayı. Siyasi krizler, kaoslar, düşünün bir siyasi mutabakat sağlanıyor, o siyasi mutabakattan sonra bir general, Amerika'da uzun yıllar kalmış olan bir general siyasi mutabakatı hiçe sayıp bir anlamda, değerli milletvekilimin ifade ettiği gibi, belki uluslararası alanda Birleşmiş Milletlerin müdahalesini gerektirecek şekilde şartlar dâhilinde bir harekât başlatıyor. Bu harekâtle ilgili olarak başa çıkabilmek adına kabul edelim ki tereddütsüz olarak söylenmesi gereken şey: Libya'nın kurumsallaşmış yapıya sahip, disiplinli ve eğitim düzeyi yüksek bir orduya ihtiyacının olduğu ve Mutabakat Muhtırası içerisindeki alanların birçoğu da münhasıran ve özellikle bu hedeflere dönük olarak vazedilmiştir ve kaleme alınmıştır.

Değerli Bakan Yardımcım tabii çok etraflıca söyledi, örneklandırmek gerekirse “Ani Müdahale Kuvveti” adı altında yeni bir askerî teşkilatın oluşturulması hedefleniyor. Libya tarafının eğitim faaliyetleri için bina ve arazi tahsisi bu amaca matuftur. Yine, bu teşkilatı planlayıp eğitecek olan yani askerî teşkilatı planlayıp eğitecek olan bir Savunma ve Güvenlik İş Birliği Ofisine ihtiyaç vardır, bunlar teknik detaylar ve Türkiye'nin bahse konu askerî gücünü oluşturması için, Türkiye'nin sahip olduğu potansiyelden de istifade etmek suretiyle eğitim ve danışmanlık hizmeti vermesi gibi bir gereklilik vardır. Bütün bu mülhazalarla birlikte Mutabakat Muhtırası'nın bu çerçevede değerlendirilmesi bence önem arz etmektedir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, ikinci tur görüş teatisine devam edeceğiz. 7 üyemiz konuşmak istiyorlar, yaklaşık iki saat on beş dakikadır devam ediyor toplantımız. Bir taraftan da bütçe görüşmeleri olduğu için, Meclisten, Genel Kuruldan sürekli soru geliyor ama söz kesmek gibi bir niyetim hiçbir zaman olmadığı gibi bugün de yok, Sayın Oruç'a özellikle bakarak söylüyorum bunu.

Sayın Çakırözer buyurun.

Mümkün olduğu kadar toparlayıcı konuşursak herkesin yararlandığı bilgilerle toplantıyı tamamlarız.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcılarına bilgilendirmeleri için teşekkür ediyorum, diğer bürokratlarımıza da Komisyonumuza geldikleri için “hoş geldiniz” diyorum.

Ben az önce, Sayın Çeviköz bu anlaşmaya, bu muhtıraya ilişkin muhalefetimizi anlatırken, kaygılarımızı anlatırken Sayın Bakan Yardımcısı bir örnek verdi “Benzeri anlaşmalar da var.” diye. Sayın Çeviköz'e karşılık ya da diğer dile getiren arkadaşlara karşılık. Ben o sırada, hızlı bir

şekilde kendi amatörce Google taramamı yaptığımda eğer bahsedilen aynı anlaşmaysa, Sırbistan’la yapılan ve Meclisten geçmiş olan anlaşma ise oradaki tanımları size okumak isterim. Biraz farklılık var gibi geldi bana. Sırbistan’la olan anlaşmada “konuk personel” diyor mesela burada hiç askerî personel yok, “konuk personel” terimi “Bu anlaşmanın amaçlarını yerine getirmek üzere diğer tarafın topraklarında faaliyetlerini ve görevlerini yerine getiren askerî veya sivil personel için kullanılır.” diyor, bir de “askerî personel” diyor; zaten askerî personelin bizim kendi askerimiz olduğu belli. Ancak burada “misafir personel” tanımı Sırbistan Anlaşması’ndan farklı “Taraflardan herhangi birinin bu Mutabakat Muhtırası’nın uygulanması amacıyla diğer tarafa gönderdiği personel -bir kere bu konuda da bir açıklama isteyeceğim, parantez açıyorum; bu personel askeri de içeriyor doğal olarak değil mi; asker, sivil? Evet dediğinizi anlıyorum- veya savunma ve güvenlik kuruluşları mensubu sivil şahısları ifade eder.” Bu tanım, benim gördüğüm... Siz yine Komisyonumuzu eğer bilgilendirirseniz, Başkan aracılığıyla üyelere bilgi verin. Kaç tane yapılmış olan anlaşmada “savunma ve güvenlik kuruluşları mensubu sivil şahıslar” teriminin kullanıldığı konusunda bizi aydınlatın, bu konudaki tereddütlerimizi giderin ama Sırbistan Anlaşması’nda olmadığını, en azından benim gördüğüm Sırbistan Anlaşmasında olmadığını söyleyebilirim. Yine, benzer, Somali’yle yapılmış olan bir anlaşmayı bulabildim. Orada da “misafir personel” tanımı için “Tarafların bu anlaşmanın uygulanması çerçevesinde diğer taraf ülkesinde bulundukları eğitici, öğretmen, danışman, gözlemci ve başka sıfatıyla bulunan askerî veya sivil kişiler.” diyor. Yine, biraz daha geniş bir tanım ama bir savunma ve güvenlik kuruluşları şemsiyesini kullanmamış bu anlaşmada, eğer varsa yani bu tanımın kullanıldığı... Çünkü bu tanım yoruma açık, iddialara açık; dile getirildi, hakikaten, işte, uluslararası basında çıkan... Tabii ki, biz sizlerin sözlerinize güvenecegiz, itibar edecegiz ama bu, işte, “SADAT mensupları gidecek.” ya da “Suriye’den gitmek isteyen işte eli kanlı teröristler gidecek.” Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine zaten böyle bir şeyi ben konduramam, yakışmaz da ama böyle asla kabul etmeyeceğimiz ithamlarla da karşı karşıya bırakıyor bizi galiba bu tanım, öyle gördük biz.

Benzer şekilde, bir başka endişemiz, bir kere daha vurgulamak isterim, yine bu anlaşmada, gizli bilgi, teçhizat, gizli bilginin değış tokuşu vesaire var. Şimdi, işte “Çatışma değildir.” dediniz, işte “Orası ona saldırıyor.” dediniz ama ortada şu anda işte, Trablus’un kapılarına gelmiş olan, adına ne koyacaksak, siz “iç savaş” dediniz, belki öyle demek lazım ya da hangi terim... Ama böyle bir şey var yani taraflar var bir şekilde ve şimdi biz bir tarafla anlaşma imzaladık ama bu süreçte orada dengeler değıştiğinde -yani bu anlaşma çerçevesinde gizli bilgi değış tokuşu olacak, paylaşılacak- diğer tarafın, ve şu, artık bize husumet besleyen, bizi karşıt olarak gören diğer tarafın eline Türkiye Cumhuriyeti devletine ilişkin gizli bilgilerin geçmesi hepimiz için çok büyük endişe kaynağı olmalıdır bence.

Yine, bu anlaşma, bu hâliyle bu metin, Birleşmiş Milletlerin -hep bahsedildi- Libya’ya silah ambargosunu hukuken geçerli kılan düzenlemesinin resmen -resmî olarak artık, bir mutabakat metniyle- ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Zaten gönderilen yardım, teçhizat vesaire olduğu bilinmekte ama böyle bir anlaşma imzalayarak bunu resmîyete dökmenin yine bizi zor durumda bırakabileceği kaygısı var. Şunu anlıyorum, en azından şöyle görüyorum ben tabloyu: Biz Doğu Akdeniz’deki yalnızlığımızı, işte Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin Yunanistan’la birlikte birçok anlaşma imzalayarak kazanım yaptığı yönünde genel bir algı var, bunu gidermek için Libya’yla bir anlaşma yaptık biz. Bunu Mecliste Sayın Haluk Koç konuştu, daha önce burada Sayın Çeviköz ve diğer sözcülerimiz konuştu. Biz bu yalnızlığın giderilmesine katkı sağlaması için bütün eleştirilerimizi ortaya koyarak, kırılma noktasını vurgulayarak defalarca bunun belki birkaç ay sonra geçerli olmayabileceğini söylemiştik ama yine de destek vermiştik. Ama şu anda geldiğimiz noktada bu yalnızlığı gidermek için biz bambaşka bir ihtilafı bölgenin içine, ateşin içine elimizi resmî bir anlaşmayla sokuyoruz. Ben yani şunu görüyorum, şöyle yorumluyorum: Biz yeni bir Suriye macerasına girmiş oluyoruz bu mutabakatı kabul ederek, bu

açıklıkta taraf tuttuğumuzu, bu açıklıkta bir tarafın askerî güvenlik iş birliğiyle yanında durduğumuzu göstererek. Bu, maalesef -daha önce sözcülerimiz de söyledi- bizim Doğu Akdeniz'deki yalnızlığımızı ortadan kaldırmayacak. Onu kaldırmanın yollarını bu Komisyonda, Mecliste birlikte arayalım, bizim yapıcı önerilerimiz de var, defalarca dile getirildi hem Genel Başkanımız hem Sayın Genel Başkan Yardımcımız, Büyükelçi Çeviköz ve diğer sözcüler tarafından. Bunun başında da bölge ülkeleriyle artık diplomatik ilişkileri başlatmak geçiyor. İşte, Suriye'yle hem diplomatik ilişkileri başlatmak hem de belki de deniz alanlarına ilişkin bir anlaşmayı onlarla imzalamak geçiyor, benzer şekilde bölgenin diğer ülkeleriyle. Yoksa bu başlı başına bizi Doğu Akdeniz'deki yalnızlıktan kurtarmayacak. Rumların Yunanlılarla ve bölgede maalesef, izlediğimiz dış politika sonrasında yalnızlaşan ülkemize karşı, bölge ülkelerinin ittifak hâlindeki girişimlerine karşı, elimizi güçlendirmeyecektir. Bunun yerine hep birlikte biz öneririz, siz iktidar kanadı, siz Bakanlık olarak yaparsınız, yapmazsınız ama daha farklı arayışlara, daha farklı girişimlere ihtiyaç var; yoksa sadece Libya'yla o anlaşmayı yaptık, üzerine de bunu koyalım, başkasını da koyalım ama bu dengeler birkaç gün sonra, birkaç hafta sonra, birkaç ay sonra değişebilecek, değişme riski taşıyan dengeler.

BAŞKAN – Çakırözer, toparlarsanız...

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sonra ben şunda ısrar ediyorum en azından o konudaki algınızda, hem Sayın Komisyon Başkanımızın hem sizin, “Bu bir tezkere değil, tezkere için asker gönderilmesi gerekir.” sözü var ama tam da bu sizin bu izahatınız ama aynı şekilde de burada misafir personelin tanımının savunma güvenlik kuruluşları mensubu sivil şahısları da kapsaması, aynı şekilde zaten askerî personelde göndereceğiz oraya bunları yapmak için, işte “Ani Müdahale Kuvveti”ni kurmak için, benzer şekilde mesela 4'üncü maddenin, 4'üncü fıkrasında çok geniş bir tanım var. Askerî planlama, tecrübe aktarımı, silah teçhizat kullanımı vesaire. Bunlar için çok geniş iş birliği alanları var ve şöyle de bir şey doğuyor ortada: Güvenlik için askerî eğitim ve öğretim, savunma sanayisi, terörizmle, yasa dışı göçle mücadele, lojistik, haritacılık alanında iş birliği, askerî planlama, tecrübe aktarımı, savunma ve güvenlik iş birliği ofisi kurulması gibi tüm alanlarda şöyle bir şey ortaya çıkıyor: Bütün hepsi askerî ama savunma ve güvenlik kuruluşlarından gidecek kişiler sivil şahıs oluyor, o zamanda bu kuşku doğuruyor. Bunun belki netleştirilmesinde fayda var.

Son olarak dediğim gibi, bu anlaşmayla ve çatışma hâlindeki ya da iç savaş hâlindeki Libya'yla yapacağımız anlaşmayla, hangi adımı atarsak atalım biz Doğu Akdeniz'deki yalnızlığımızdan, Orta Doğu'da gerekli adımları atmadığımız sürece kurtulmamız mümkün değil. Tam tersine, sekiz yıl önce Suriye'de yaptığımız hataya benzer, çok vahim bir maceraya maalesef resmî bir mutabakatla hem de BM ambargosunu deldiğimizi resmen kabul eden bir mutabakatla girmiş olacağız diye kaygı duyuyorum.

Son olarak da şöyle bir tartışmaya gitmek de... İşte bu anlaşmalar dizisinin yani Libya'yla yaptığımız geçen haftaki, işte bugün konuştuğumuz, mutabakatlar dizisinin Sevr Anlaşması'nın ters yüz edilmesi gibi bir kavram, bir tartışma var. Bizim bildiğimiz Sevr'in ters yüz edilmesi çoktan gerçekleşmiş bir şeydir Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, o da Lozan Anlaşması'yla olmuştur. Yeniden bir ters yüz edilmeye ihtiyaç var mıdır bilemiyorum ama bu tür anlaşmalar eğer bizi yeniden bir Suriye macerasına sokarsa biz maalesef bambaşka bir ters yüz edilmeye karşı karşıya kalabiliriz.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Sayın Aydın, buyurun.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Saygıdeğer Başkan ve kıymetli hazırun, ben de sözlerime kalbî duygularıyla sevgi, saygı, muhabbetlerimi sunarak başlamak istiyorum.

Tabii, birçok şey detaylı olarak anlatıldı, bir de sizin nezaketinizi bildiğim için nezaketinize sığınarak usulle ilgili ben de bir şey söyleyeceğim: Keşke baştan bir zaman sınırlaması olsaydı, sonradan konuşma niyetinde olan arkadaşların belki diğerlerine kıyasla zamanı azalmış olmazdı diye düşünüyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Bu önemli bir konu olduğu için aslında bu kadar sürede biz 10 anlaşmayı geçiriyoruz Dışişleri Komisyonundan, onun için süre kısıtlamasına gitmek istemiyorum ama burada düğmeye basınca bir dakika, iki dakika söz vermeye imkânım var, onu da biliyorum.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Teşekkürler ederiz efendim.

Şimdi Amerika'daki azil davaları dahi, Avrupa'da yapılan seçimler, özellikle Balkanlardaki seçimler ve toplumsal hareketlere baktığımızda çok önemli öne çıkan bir şey var son zamanlarda, bu üyesi olduğumuz, burada diğer üye arkadaşlar da var, NATO Parlamenterler Asamblesinde olsun, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Parlamentosunda olsun, Avrupa Karma Parlamentosu Meclisinde olsun, hatta Birleşmiş Milletlerdeki toplantılarda olsun sıklıkla bir şey çok ön plana çıktı: Bu bilgi kirliliği ve algı operasyonları, hatta siber saldırılar konsepti içerisinde en önemli savunma ayağının ya da en önemli dikkate alınması gereken bir emniyet meselesinin de bu olduğu tespit edildi, konuşuldu. Şimdi, burada da özellikle dediğim gibi azil davasının da içerisine alınan en önemli şey, Rusya'nın bu bağlamda çok maharetli olduğu, uluslararası birtakım hareketlilikleri, toplumsal olayları, hatta seçimleri manipüle ettiği yönünde birtakım endişeler var, suçlamalar var, gündeme getirilen meseleler var. Dolayısıyla ben hani Rusya basınından hareketle bu bağlamda bir şey söylemeyi çok sakıncalı buluyorum, ben de zaten söylemeyeceğim; onun yerine, o bölgede gerçekten bizim de muhabirlerimiz var, bizim de resmî ve gayriresmî kaynaklarımız var; onlardan edindiğimiz bilgiler ışığında bir iki yorumda da ben bulunacağım.

Şimdi, efendim, bakınız, hepimizin malumu, uluslararası savunma konsepti artık yeni bir boyuta dönüştü yani artık kısaca, efendim “Bekleyelim görelim, taciz ve tecavüze uğrayınca harekete geçelim.” Hayır, artık böyle klasik bir savunma konsepti yok. Birçok konuşmacı bunu örnekleriyle somut bir şekilde ifade ettiler. Devletlerin ulusal güvenlik konseptine baktığımızda sınırları gerçekten ta kuzeyde... İşte, bugün, Baltık cumhuriyetlerinin yaşadığı sıkıntılar nedeniyle, orada bir asker yok, henüz bir hareketlilik söz konusu değil ama teyakkuz hâlindeyiz yani NATO bağlamında söylüyorum. Dolayısıyla artık böyle “Bekle, gör; hamle yap.” mantığı değil yani reaktif değil de proaktif bir evreye geçti savunma konseptleri. Dolayısıyla, bizim gerçekten bu bağlamda kendi savunma konseptimizi de öncelikle zihinlerimizde yenilememiz lazım, yeniden düzenlememiz, gerçekten yeniden ele almamız lâzım. Dolayısıyla, bu perspektiften baktığımızda bizim -özellikle tarihten de ders çıkararak- geçmişte başımıza gelenlerin gerçekten hatalarımızdan, eksiklerimizden ya da bunu göz ardı etmemizden olduğu “Bekleyelim, bana değmeyen yılan bin yıl yaşasın.” mantığıyla hareket etmek ya da “Henüz ben bir tecavüze, tacize uğramadım.” efendim, “İçeride gayet rahatım, komşum ne yaparsa yapsın.” mantığı geçerli değil; bu anlamda, tarihten alınacak çok dersler var. Elbette ki Sevr'e atıfta bulunulacak, ben dün de Genel Kuruldaki konuşmamda özellikle atıfta bulundum çünkü diplomasi ve uluslararası ilişkilerde en önemli esinleneceğimiz kaynak tarihî gerçeklerdir. Tarihten almadığımız bir ders, Allah korusun, ileride karşımıza -tarihi tekerür ettirerek, aynı sıkıntıları yaşatarak- yeniden çıkar; ağır bedeller ödemek zorunda kalırız.

Neydi Sevr? Basite alınacak bir şey değil, zihinlerde yenilmişliğin ifadesiydi Sevr; 433 maddelik bir anlaşma metni vardı ve bizim hâlâ Ege'deki adalar sıkıntımız, ta o günden ezikliğin tezahürüdür. Bugün oraya bakıyoruz, içimiz kan ağlıyor yani Rodos'taki İstanköylü vatandaşlarımızın tedricî bir yok edilmeye maruz bırakılmasını ben kabul edilir bulamıyorum. Efendim, şimdi bakın, Ege'de bir oldubittiye getirilmeye çalışıldık mı? Çalışıldık. 1947'den sonra adaların, efendim, sorumluluğu verildi mi birilerine? Verildi. Onlar da sahiplendi mi? Sahiplendi. E, peki, Sevr'de geçen neler vardı? Hatta, İzmir'in dahi geçici bir süre için Yunanistan kontrolüne verilmesi ve beş yıl sonra plebisitle istediği yönetime dâhil olması söz konusuydu, Trakya için ayrı bir şey, Doğu ve Güneydoğu için ayrı bir şey, bir sürü şey vardı; biz bunları unutmuyacağız. Bugün yapacağımız en küçük bir yanlış hamleyle -gerçekten Allah korusun- tekrar bir Sevr dayatmasıyla karşı karşıya kalma ihtimalinden dolayı biz Sevr'i sürekli sıcak tutuyoruz. Allah korusun, eğer ihmal edersek tarih bizden hesap sorar, ısırıldığımız yerden bir daha ısırılırız.

Şimdi, bu genel çerçeve içerisinde, bizim özellikle Libya'yla ilgili bugünkü toplantımızın ana amacı olan mutabakat, sadece savunma mutabakatı iki ülke arasındaki Birleşmiş Milletler nezdinde kabul gören hukuksal hakkımız, uluslararası haktır ve birçok ulusun da ikili anlaşma yaptığına tanıklık etmekteyiz; biz de yapmışız, Sayın Bakanlarımız ifade ettiler. Bundan sonraki süreçte Avrupa Birliği'nin özellikle "Brexit" sonrası gideceği süreç de yoğunluklu olarak budur. İkili anlaşmalar, inanın, büyük üst yapıların yaptığı anlaşmaların önüne geçecektir. Burada biz, eğer hamlede biraz gecikirsek, biraz savsaklarsak, kendimizi dışarıda tutarsak "Ya, bakalım AB nasıl bir tavır takınacak? Ya, bakalım NATO'nun bu konudaki tutumu ne olacak?" dersek biz, treni kaçıırız. İşte, Libya'da da kaçmak üzere olan bir tren söz konusu. Dolayısıyla biz, Libya meselesine bir Doğu Akdeniz gerçeği genelinden bakmak zorundayız. İşte, Doğu Akdeniz'de bir hamle yapıldı, gerçekten bir anlaşma mutabakatı sağlandı; bir anda bizden daha önce Libya'yla ikili anlaşma yapmış olan Yunanistan rahatsız oldu. Bakın, daha önce yapmış bu ikili anlaşmayı, değil mi? Hatta buna mugayir birtakım eylemleri de olmuş; işte, kaçak balıkçılık, balık avlamaları olmuş; uygulamalarda birtakım aksaklıklar var.

Şimdi, "Efendim, biz soyutlanmayalım, yalnız kalmayalım." E, ne yapalım? Yani, diplomaside genel bir kuraldır: Masada vere vere hiçbir zafer kazanılmamıştır. Şimdi, Lozan'ı anlatıyoruz, hatta bazen böyle dilimize pelesenk birtakım tartışmalara da malzeme ediyoruz ki çok gereksiz; o zaman, Lozan'ın varlığını reddetmiş oluyoruz. Orada en fakruzaruret içerisinde olduğumuz süreçte bile diplomaside kendimizi ortaya koyduk gerçekten; yani, ben unutmuyorum, lütfen, hiç kimse unutmasın "Yurtta sulh, cihanda sulh." diyen bir varlığın, bir baninin güzel bir sözü var, bizim gerçekten en sıkıntılı dönemlerimizde bile "Bu milletin kaderini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." denen bir gelenekten geliyoruz; kimden neden çekineceğiz, neden korkacağız? Bunu söylerken hani hamasetvari şekilde "Birden atlayalım, hiçbir gerçeği dikkate almadan, gücümüzü, lehte ve aleyhte birtakım avantajlarımızı hesaba katmadan hareket edelim." demiyoruz ama sanki karşı cephe, efendim, Yunanistan, Kıbrıs Rum kesimi, İsrail, Mısır, Doğu Akdeniz'de bir anlaşma yapmışsa "Eyvah! Biz onlarla birlikte olmak zorundaydık. Onlarla olmadığımız sürece Akdeniz bize mezar olacak." Ya, böyle bir şey yok! İşte, orada tarihe atıf yapmak lazım, orada ta 1520'lere gitmek lâzım; öyle yok. Bizim, orada 1.800 kilometrelik bir kıyı şeridimiz var. 23 ülkenin evet, kıyısı var ama 23 ülkenin dışında konuşan inanın bir 23 daha var ya, bir 30 daha var, gemileri orada olan bir o kadar daha var. Yani bunlara söyleyecek bir lafımız yok mu bizim? "Bunların orada varlık nedenlerini legalize eden nedenler neyse, bizim olmamızı niye legalize etmiyor?" diye savunmuyoruz? Biz orada olmak zorundayız. Bizim orada en uzun kıyı şeridimiz var. Biz, -Allah korusun- bir zapturapt altına alınma riskini bertaraf etmek için bir hamle yapmak durumundayız. Dolayısıyla, Libya'yla yapılan anlaşmayı da bu bağlamda görüyoruz, elbette ki artık bu kitaplara da konu oldu, teorileştirildi, ebedi dostluklar, ebedi düşmanlıklar, müttefiklikler,

bunlar çöpe atılan şeylerdir. Ta 19'uncu yüzyılda dahi bunlar konuşuldu, tartışıldı. Burada, hassasiyetle üzerinde duracağımız iki önemli şey var ki uluslararası ilişkilerin de olmazsa olmazıdır, ta Vestfalya'dan bu güne kadar: Bir, egemenlik; iki, eşitlikçilik. Yani biz orada egemenlik gücümüzü, söylemimizi kayıp edersek sıkıntıya düşeriz. İşte ben hatırlıyorum bu söylemleri, buralarda yine konuştuk; biz Fırat Kalkanı ve gerçekten Zeytin Dalı öncesinde de konuştuğumuzda da aynı söylemler "Orası bataklık." Ya gerçekten böyle bir yenilgi ve ezilmişlik psikolojisinden ben rahatsız oluyorum. Yani "Orası bataklık." ne olacak yani ne olacak? "İllegal güçler, terörist güçler ya da birilerinin vekâlet savaşlarını ihale etmiş, deruhte etmeye çalışan güçler bizim Mehmetçik'imizi orada boğacak, öldürecek, yok edecek. Bütün zayıflatları vereceğiz; aman gitmeyelim o bataklığa, çocuklarımızı göndermeyelim." Ama bunu diyenler, inanın, zaferle sonuçlanınca Hatay'a gitti, askerlerimizi tebrik ettiler ve fotoğraf kareleri verdi, "Aferin, alınlarından öpüyorum." dediler. Yani bu tavrı baştan gösterelim bu çocuklara ki bu bağlamda böyle bir şey de söz konusu değil. Defalarca söylediler "Anayasa'ya aykırı." dediler. Yani bizim, buradan çıkacak kararlar oraya asker göndermemiz -değil mi Sayın Bakanlarımız? Öyle dediniz, teyit de etti Sayın Başkanımız- öyle bir çıkarım yapmamız söz konusu değil.

Dolayısıyla biz, ne olur, gerçekten bu azim ve kararlılık kudretimizden uzaklaşmadan... Bu konuda da elbette ki eleştirilerimiz olacaktır. Benim kafamda bir sürü soru vardı, Sayın Bakan ikinci söz alışında sanıyorum kısmen izale ettiler ama yine var mı soru? Var. Elbette ki iki düşünüp bir hamle yapacağız.

Sözlerimi bitirirken, benim en önemli sorum şudur: Şimdi bakınız, bana gelen bilgiler, Hafter biliyorsunuz Kaddafi'nin generallerinden biriydi. Şimdi, zaten Rusya'nın orada varlık nedenlerinden bir tanesi de Putin'in biraz intikam duygusu. "2011'lerde beni hiç adam yerine koymadılar, saymadılar; şimdi ben de Hafter'e ulaşım, bu bağlamda, el altından gönderdiği..." Malum, biliyorsunuz, onların, Putin'e bağlı oligarkların kontrolünde bir güç var, işte, 200 civarında tespit edilmiş bir güç var; onlar orada savaşıyor. Mısır'ın, orada bir teçhizatlı, donanımlı bir yapısı var; Birleşik Arap Emirlikleri'nin var. E, tamam da yani, bunların, orada varlıklarını sürdüren ve illegal bir yapıyla birlikteliğini sürdüren bir yapı karışımında benim legal, Birleşmiş Milletler nezdinde de tanınan bir merkezî Hükümetin yanında olmam ki bu da benim hem -biraz önce de söylediğim gibi- egemenlik hem de bölgedeki "eşitlikçilik" ilkesine uygun bir tavrımın açılımından bu kadar endişe etmeyelim diye düşünüyorum.

Sayın Bakanım, benim bir sorum var: Bu Hafter Atina yetişmesi bir tip bildiğim kadarıyla yani, Yunanistan'da da askerî eğitim almış bir geçmiş var gibi diye biliyorum.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – O değil, Deniz Kuvvetleri Komutanı...

KAMİL AYDIN (Erzurum) - Deniz Kuvvetleri Komutanı, evet.

Şimdi "Libya'daki petrol kaynaklarının yüzde 80 kontrolü bu illegal yapı altında." diye istatistik bir bilgi var. Şimdi, o zaman, tamam, Trablusgarp'ta -yaşanan merkez niteliğinde- müthiş bir nüfus yoğunluğu söz konusu ama malum, o bölgelerin, o bölgedeki ülkelerin de en önemli geçim kaynağı ya da en önemli maddi kaynağı petrol. Şimdi, bu yüzde 80'i merkezî Hükümetin kontrolünde değil ise bunların bizimle yapacağı anlaşmaların maliyeti noktasında ya da bundan sonra hayatlarına idame etme noktasında nasıl bir kaynak kullanımı söz konusu? Acaba amaç edinilen şu mudur: İllegal yapının elindeki yüzde 80'i de alıp kendi öz kaynağımız olarak kullanmak mı, yoksa bizim bilmediğimiz başka kaynaklar var mıdır?" diye bir soru da sorarak sözlerimi bitiriyorum.

Saygılar sunuyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI - Başka bir sistem var, izah edeceğim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

7 konuşmacımız daha var ondan başka söz vermeyeceğim. Sayın Canbey, Sayın Kemalbay, Sayın Emre, Sayın Yıldız, Sayın Çamlı, Sayın Çelebi, Sayın Salıcı var listede.

Sayın Canbey, buyurun.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum. Ben de Bakan Yardımcılarımıza ayrıca teşekkür ediyorum.

Tabii, konuşmanın sonuna geldik. Ben, notlarımın büyük bir çoğunluğunun ifade edildiğini görmüş oldum ama birkaç cümle ben de ekleyip uzatmadan sözlerimi tamamlayayım.

Bakan Yardımcımızın söylediği gibi, 60 tane anlaşma zaten daha önce yapılmış. Bu anlaşma da o anlaşmalardan bir tanesi, en azından çerçeve olarak -motamot aynı olmasa bile- bu anlaşmalardan bir tanesi. Anlaşmaya baktığımız zaman, anlaşmanın içerisinde istikrar, güvenlik, terörlü mücadele ve göç konularıyla mücadelenin vurgulandığını görüyoruz. Yani hiçbir yerde “Türkiye savaşa giriyor.” diye bir ifade yok. Tam tersine, Türkiye barışa hizmet etmek için böyle bir hazırlığı, böyle bir çalışmayı ve böyle bir mutabakatı yapmış gözüküyor. Hâliyle, şimdi Türkiye’nin mevcut durumunu değerlendirdiğimiz zaman Doğu Akdeniz’de kendi millî çıkarları olan bir ülke. Yine, Serrac Hükümetiyle bir anlaşma yapmış bir ülke. Şimdi bu ülkenin, Libya’yla anlaşma yapması, Libya’yla ilişkilerini güçlendirmesi hatta mevcut Hükümetin orada kalması noktasında o Hükümeti desteklemesi -çünkü tüm dünyanın meşru Hükümet olarak bildiği bir Hükümet- son derece normal çünkü meşru bir Hükümetle iş birliği yapıyoruz. Bizim, deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasıyla ilgili anlaşmamızın orada devam etmesi de yine bu Hükümetin orada kalmasına bağlı, az önce Haluk Hocam söyledi “Eğer o Hükümet giderse bu anlaşma da kadük kalacak.” dedi. Yani biz kendi çıkarlarımızı korumak istiyorsak, Türkiye’nin millî çıkarlarını, ulusal çıkarlarını korumak istiyorsak, elbette ki son derece meşru olan bu anlaşmayı, bu mutabakatı imzalamamız normaldir.

Az önce Kamil Hocam bahsetti, Sayın Utku Çakırözer’in sorduğu bir soru vardı “Türkiye, bölgede yalnızlaşıyor, bölge ülkeleriyle ilişkilerini güçlü tutmuyor, ilişkilerini güçlendirmiyor.” diye. Verdiği örnekte “Rum Yönetimi’yle ve Yunanistan’la biz niye bugün bu durumdayız?” ifadesini kullandı. Şimdi neden biz bu durumdayız? Yani biz, Yunanistan’a bir şey mi söyledik ya da Yunanistan’a, Rum Kesimine bir şey mi yaptık? Bence bu sorunun cevabının verilmesi gerekiyor. Hem Rum Yönetimi hem de Yunanistan bizim Doğu Akdeniz’deki sınırlarımızı ihlal ediyorlar, bizim çıkarlarımızı ihlal ediyorlar, millî çıkarlarımızı ihlal ediyorlar. Biz de kendi pozisyonumuzu alıyoruz. Kendi pozisyonumuzu aldıktan sonra Yunanistan ve Rum Yönetimi bizimle anlaşmaya devam etmek istemiyorsa, bizimle yol yürümek istemiyorsa, Türkiye’yle ilişkilerini güçlü tutmak istemiyorsa bu bizim bileceğimiz iş değil, bu onların bileceği iştir. Çünkü biz, millî çıkarlarımızı, ulusal çıkarlarımızı en iyi şekilde korumakla mükellefiz.

Tabii, benim anlaşmadan ve Sayın Bakan Yardımcılarımızın söylediği ifadelerden anladığım şey şudur: Önümüzdeki dönemde bu anlaşma, caydırıcılık etkisi sağlasın diye yapılmış bir anlaşmadır. Savaşa girebilmek için -Komisyon Başkanımızın da söylediği gibi- tezkere gerekmektedir. Biz de Türkiye olarak kendi ulusal çıkarlarımızı önümüzdeki dönemde yapacağımız bu tür anlaşmalarla korumaya devam edeceğiz. 60 anlaşma yapmışız, 1 anlaşma daha yapmış olmanın açıkçası Türkiye’ye yararlı olacağını düşünüyorum. Kaldı ki Türkiye bu anlaşmadan, az önce anlatıldığı gibi -ki abartılarak anlatıldı- çok zararlı çıkacak bir durumda da değildir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Kemalbay buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcılarına da verdikleri bilgiler için teşekkür ediyorum.

Evet biz, 21'inci yüzyılda yaşıyoruz ve dünya bildiğimiz gibi bir dünya değil ve dünyanın üzerinde işte ülkeler, rejimler, çeşitli, daha önce yapmadığı hamleleri yapıyorlar ve özellikle bölge de bir çatışma alanı hâline dönüşmüş durumda, bir paylaşım savaşı yaşanıyor pek çok yerde. Ve aslında bu tartıştığımız konuyu da ondan bağımsız ele alamayacağımızı düşünüyorum. Türkiye Hükûmeti sık sık şöyle bir düalizm içerisine giriyor yani “Ya savaşacağız ya da yok olacağız.” gibi bir güvenlikçi bir söylemi sürekli olarak... Bunun da üzerine kurduğu dış politikası ve iç politikası var. Dış politika ve iç politikanın birbirini besleyecek şekilde de konumlandırıldığı görüyorum. Bu, Türkiye’de militarizmi gerçekten çok yükseğe taşıyan ve güvenlikçi politikaları çok yaygınlaştıran, derinleştiren ve bunun içeride de çok ağır bedeller de yaratan sonuçları olduğunu düşünüyorum, o yüzden bu gelen tezkereyi... Aslında bir savaş tezkeresinin belki bir önceliği olabilir yani bugün bu geldi, yarın savaş tezkeresi gelebilir, bunu öyle adlandırmasak bile. Fakat yani buna böyle “60 anlaşma yaptık bu da 61’nci olacak.” gibi yaklaşamayız diye düşünüyorum ya da “Deniz Sınırları Yetki Anlaşması”ni biz imzaladık, o hâlde burada da bunu yapmalıyız.” gibi yaklaşımın doğru olmadığını ben de vurgulamak istiyorum. Burada Türkiye’nin bu adımlarının, bu hamlelerinin... Yani biz istesek de istemesek de orada güçler arasında çatışma var ve biz meşru bir hükümetin yanında yer aldığımızı söylesek de aslında bunun öyle olmadığını da biz biliyoruz çünkü daha istikrara kavuşmamış bir coğrafyadan bahsediyoruz ve dünyanın çeşitli güçleri burada hamleler yapıyor. Nasıl ki Suriye’de vesayet savaşları yaşandıysa burada da çeşitli potansiyeller olduğunu da görüyoruz. Zaten yaşanmakta olan şeyler de görüyoruz. Mesela Birleşik Arap Emirlikleri’nin Misurata’da Hava Harp Okulu’nu bombaladığına yönelik bir bilgi basına düşmüş durumda. Böyle bir alandan bahsediyoruz ve çok muğlak pek çok şeyi içeren, aslında askerî anlamda da bir anlaşma olduğu pek çok yerinden belli olan bir tezkereyi konuşuyoruz. Dolayısıyla da aslında konuştuğumuz şey, aynı zamanda bir iç politika konusudur da. Ben Türkiye’de özellikle son dönemde İHA’ların, SİHA’ların ve askerî sanayinin öne çıkartılmaya çalışıldığını ve işte hani yüzde 60’ları, 70’leri bulan yerli, millî sanayi gibi böyle kavramlarla da ifade edilen ve Türkiye’nin doğrultusunu daha militarizme doğru sürükleyen bu tür yaklaşımlardan uzak durmamız gerektiğini, diplomasiyi ve dışarıda barışçıl politikaları izleyen, kendine güvenen, kendi kendine yetebilen bir konumda olmak gerektiğini düşünüyorum. Bunun için Türkiye’nin kaynaklarının da bu şekilde seferber edilmesinin yanlış olduğunu, bu yani “ulusal çıkarlar” olarak tarif edilen şey; enerji şirketlerinin, silah şirketlerinin çıkarları ise eğer bunları ben ulusal çıkarlar olarak görmüyorum. Halkların çıkarlarını ulusal çıkarlar olarak görebiliriz ve ben bugün çok ciddi bir ekonomik krizden geçtiğimiz bir dönemde Türkiye’nin kaynaklarının bu tür tasarruflarla maceracı bir şekilde dış politikaya tahsis edilmesinin son derece yanlış olduğunu düşünüyorum.

“Önleyici savaş” kavramı zaten aslında Amerika’nın başlattığı ve bölgede gerçekten çok ağır sonuçları olan yani bölge halklarına çok ağır bedelleri olan bir savaş stratejisi olduğunu da düşündüğümüzde yani şu anda önümüzde bulunan bu tezkerenin -ya da ne diyoruz- Mutabakat Muhtırası’nın gerçekten de son derece tartışma konusu olduğunu ve buradan bunu kabul etmediğimizi de belirtmek istiyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Çamlı...

Buyurun.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Sayın Başkanım, ben de teşekkür ediyorum.

Bu anlaşmanın devletimizin, milletimizin geleceği açısından çok önemli olduğunu düşünüyoruz, destekliyoruz. Keşke aynı anlaşmaları -demin arkadaşlarımızın da söylediği gibi- Mısır'la yapabilseydik, Suriye'yle yapabilseydik. Mısır, Suriye gibi komşu ülkelerimiz emperyalistlerin kayığına binmeseydi de onlarla da yapabilseydik diyorum. Fazla da sözü uzatmak istemiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Sayın Salıcı, buyurun.

OĞUZ KAAN SALICI (İstanbul) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Yani konu bayağı bir konuşuldu, dile getirilmesi gereken, itiraz edilen noktaların da bayağı bir kısmı dile getirildi. Ben bir hatırlatma yapacağım, bir de sorum var. Hatırlatmam şu: Burada anlaşmanın doğru yapıldığını ve bunun da aslında -tırnak içinde- standart bir anlaşma olduğunu söyleyen arkadaşlar bugünkü gazeteleri bir okurlarsa, özellikle Hükûmete yakın medyayı bir okurlarsa -bir tanesi önümde- attıkları başlıklara bir bakarlarsa orada Sayın Cumhurbaşkanının uçağına aldığı, yurt dışı gezilere götürdüğü itibarlı gazetecilerin, dost düşman ayrımı yaparak bizzat ülkelerle ilgili yazdıklarına bakarlarsa bugünkü toplantımız biraz daha anlamlı hâle gelmiş olur diye düşünüyorum. Çünkü bizim buradaki toplantımız dış dünyadan ya da Türkiye'nin genel gündeminden bağımsız değil. Sorum şu: Bildiğim kadarıyla Katar'a askerî üs anlaşmasının dışında bir tezkere gelmedi Meclise ama bizim Katar'da askerlerimiz var. Ne kadar askerimiz var bizim Katar'da ve tezkeresiz nasıl gitti?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çeviköz, çok kısa söz almak istemiştiniz, buyurun.

AHMET ÜNAL ÇEVİKÖZ (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Özdemir bu 1970 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı'na atıfta bulunurken "Sadece Kaddafi için çıkmıştı." dedi. Yok, 2019'da dahi Birleşmiş Milletler kararlarında hâlâ 1970 sayılı Güvenlik Konseyi Kararı'na atıfta bulunuluyor. Uluslararası hukuk böyle bir şey zaten. Yani Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bir kararı birdenbire kadük olmaz, onu hatırlatmak istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Çelebi, buyurun.

MEHMET ALİ ÇELEBİ (İzmir) – Teşekkürler Sayın Başkan.

İzmir Milletvekili Mehmet Ali Çelebi, Milli Savunma Komisyonu CHP Grup Başkanı.

Şimdi, terörle mücadelede bize öğretilen bir kural vardır: Alan hâkimiyeti. Diyeceksiniz "Ya, sen pilot değil miydin, alan hâkimiyeti nereden çıkıyor?" Ben Kara Harp Okulu mezunuyum. Güneydoğudaki pilotlarımız hep karacıdır. Neden? Çünkü yerdeki ne düşünür, onu iyi bilmesi lazım. O yüzden hepsi karacıdır, havacı değildir, kara havacıdır. Bize şöyle söylenmişti: Biz ne zamanki karakolda bekledik, çok zayıt verdik ama ne zamanki asker araziye çıkıp alan hâkimiyeti sağladı, işte o zaman zayıtlar azaldı." Bize şöyle derlerdi: "Gitmediğin yer senin değildir." artı "Vatan bir bütündür, parçalanamaz." Yani bu konsept aslında onun bir yansımasıydı. Bugünkü konseptte baktığımızda ana vatan Türkiye, yavru vatan Kıbrıs, mavi vatan denizlerimiz ve bunların semaları bir bütündür, parçalanamaz. Geldiğimiz nokta burası. Bu arada "mavi vatan" ibaresinin isim babası Amiral Cem Gürdeniz'dir, kendisiyle cezaevinde üç sene kumpas davalarında yattık, onu da anmak isterim. Bunlar da Türkiye'nin güvenliğine zarar veren unsurlardan bir tanesidir.

Grubumuzun hassasiyetlerine bu manada katılıyorum, birkaç soru sormak istiyorum askerî tarafla ilgili olarak: Özellikle 27 Kasım mutabakat metni imzalandıktan sonra bazı yükümlülükler devreye gireceğini düşünüyorum. Örneğin, Libya'dan çağrı gelirse Hükümetimiz Türk donanmasını Akdeniz Kalkanı Harekâtı kapsamında Libya'ya gönderebilir mi? Bu önemli çünkü Sayın Canbey de söyledi, bu Deniz Yetki Alanları Sınırlandırma Anlaşması'nın geleceği oradaki Hükümete bağlı, oradaki Hükümetin korunması gerekiyor, o nedenle bu askerî anlaşma geldi. Bu bağlamda, Akdeniz Kalkanı Harekâtı da oradaki Hükümetin hayatta kalabilmesi için oraya genişleyecek midir? Birinci soru bu.

İkincisi: O gerekirse bu sefer güvenli bir liman ihtiyacı da doğacak, onu da sormak istiyorum. Güvenli ve emniyetli bir ikmal desteği için Tunus'la görüşmeler başlayacak mıdır? Tunus'la da bir anlaşma yapmak gerekiyor.

Üçüncü soru: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi tek anlaşmayla yani Mısır'la sınırlandırma anlaşması yaparak münhasır ekonomik bölge ilanı yapmıştı. Şu an biz hem Libya'yla hem Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'yle anlaşmamız olmasına rağmen münhasır ekonomik bölge ilanı yapmadık. Sebebi askerî yeterliliklerle ilgili mi, askerî koordinasyonla ilgili mi? Bunu öğrenmek istiyorum. Ne zaman yapmayı planlıyoruz? Benzer mutabakatların Suriye ve Mısır'la yapılması gerektiğini ben de düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ederim.

Son olarak Sayın Emre'ye söz veriyorum, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi tabii, bir tespit yapmak gerek diye düşünüyorum. Şöyle ki, gerek Sayın Kaymakçı'nın gerek Sayın Avcıoğlu'nun açıklamaları, aslında buradaki iktidar partisi mensubu değerli milletvekillerinin açıklamalarından da Sayın Cumhurbaşkanının bugün gazetelere yansıyan açıklamalarından da önemli farklılıklar içeriyor. Şimdi, ben, Sayın Avcıoğlu'nu dinlediğimde Türk Silahlı Kuvvetlerinin disiplin anlayışının Libya ordusunda geçerli olması gibi oldukça bir yanıla sınırlı ve bir kardeş millet için önemli, yararlı bir konu olarak düşündüm ya da Sayın Kaymakçı'nın açıklamalarında Türkiye'nin kesinlikle Libya'daki çatışmanın bir tarafı olmak istemediği, bu anlaşmayla, bu Mutabakat Muhtırası ile daha önce 5 aralıkta Komisyonumuzda görüşülen anlaşma arasında bir eş zamanlılık, bir ilişki, bir koşul bulunmadığını bilgilerine aktardılar. Ancak, Sayın Salıcı da az önce söyledi, özellikle bugünkü iktidara yakın basın kuruluşlarına baktığınızda tam aksi bir manzarayla karşı karşıyayız. Şimdi, Yeni Şafak gazetesi örneğin “Davet gelmiş gibi hazırız.” manşetiyle çıkıyor “Libya'da Hafta terör örgütünün saldırılarına maruz kalan Ulusal Mutabakat Hükümetine asker gönderme teklifinde bulunun Türkiye, davet gelmiş gibi hazırlıklara başladı. Hükümet TSK'den asker sevki için gerekli gemi ve uçaklarla ilgili çalışmalara başlamasını istedi.” haberini okuduk.

Aynı şekilde, Sayın Başkan, bugün Komisyonumuzda, çarşamba günü, eğer kabul edilirse anlaşmanın Genel Kurula geleceğini belirtti. Ancak aynı gazetede jet hızıyla Meclisten geçeceğini ve çarşamba günü Genel Kurula geleceği bilgisini de okuduk. Bu, anladığım kadarıyla, sizin ya da çalışma arkadaşlarınızın bu habere kaynak olduğuna işaret ediyor.

Şimdi, yine, deneyimli milletvekili arkadaşlarıma sorduğumda daha önceki dönemlerde bulunmuş; bir defa bütçe görüşmeleri sürerken Genel Kurul gündemine böyle bir anlaşmanın getirilmesi, hemen herkes tarafından, tecrübeli milletvekilleri tarafından yadırgandığını, Meclisin geleneklerine, bütçe konusundaki partiler arası uzlaşma kültürüne -yani Meclisin işleyişi bakımından uzlaşma kültürüne- oldukça karşı bir girişim olduğunu da öğrenmiş oldum ki bugün, sanıyorum üç saati birazdan doldurmuş olacağız, Genel Kurul çalışmaları sürerken bütçeyle ilgili bu toplantımızı sürdürüyoruz. Yani, Meclisin

geleneleriyle de pek uyuşmayan bir durumla karşı karşıyayız. Cumartesi gecesi pazartesi toplantısı olacağını öğrendik ve çarşamba günü de Genel Kurulda bu anlaşmanın görüşüleceğini öğrenmiş bulunuyoruz. Özetle bu acelenin bir açıklamaya kavuşturulması gerekli diye düşünüyorum.

Şimdi, bugün gerçekleşen ya da gerçekleştiği uluslararası basında iddia olunan birkaç haber var. Bunların içerisinde en önemlisi sanıyorum, Mısır havaalanlarından kalkarak Birleşik Arap Emirlikleri uçaklarının Libya’da bazı hedefleri bombaladığı yolunda haberler var. Bunu şunun için söylüyorum: Yani karşı karşıya bulunduğumuz durum, Libya’daki taraflar arası bir çatışmayı da aşan bir şekilde bütün bölgede kapsamlı bir çatışmaya dönüşme potansiyelini, riskini de içinde barındırıyor. Yani, bu açıklamalar çerçevesinde, Sayın Cumhurbaşkanının “Libya’ya da isterlerse gideriz.” yaklaşımı içerisinde bunu bir soru olarak yöneltmek istiyorum. Böyle bir bölgesel çatışmanın tarafı olmak istiyor muyuz? Ulusal önceliklerimiz, çıkarlarımız bakımından Dışişleri Bakanlığımız, bunun Türkiye’nin Mısır’la, başka ülkelerle karşı karşıya gelmesini, askerî olarak karşı karşıya gelmesini nasıl değerlendiriyor bu kapsam içerisinde, onu da sormak istiyorum.

Şimdi, burada, iktidar partisi ile partimiz arasındaki çok temel bir farklılığı belirtmek istiyorum: Bakın, burada yapılan konuşmalarda bizim, bölgenin sorunlarıyla ilgilenmemiz gerektiği, bölgeye uzak durmamamız gerektiği türünde ifadeler sıralandı. Tabii ki biz, Türkiye’nin bu bölgeyle ilgisiz olması gibi bir politikayı savunmuyoruz. Ancak taraf olmaması gibi -ulusların içerisindeki çatışmalara taraf olmaması gibi- bir politikayı uzun süredir savunuyoruz. Özellikle Suriye bağlamında bunu çok gündeme getirdik ve bugün ne kadar haklı olduğumuz da görülüyor. Bu ayrımı yapmak zorundayız. Oradaki çatışmaların aktif olarak içine katılmak ne bize ne o ülkelere bir şey kazandırmadı ve bütün bu sorunların biz Türkiye olarak kendi geleneğimizle de Dışişleri Bakanlığımızın da geleneğiyle uyumlu şekilde askerî çözümlerle değil, siyasi çözümlerle ele alınması gerektiğini düşünüyoruz yani buradaki meselelere taraflardan birisinin yanında konumlandırmak, askerî güç tehditlerini devreye sokmak bu kardeşlik anlayışıyla, kardeşlik hukukuyla, bölgedeki şimdiye kadar yaşanan ve derinleşen çatışma ortamıyla beraber düşünüldüğünde çok önemli olduğu kanaatindeyiz.

Son olarak bir konuyu daha hatırlatmak istiyorum: Bizim güvenliğimiz Türkiye’nin dışında başlar, çok uzaklarda başlar, Libya’da başlar, başka yerlerde başlar diye yola çıktığımız zaman dünyada onun bir ismi var. Size hatırlatmak istiyorum: Amerika Birleşik Devletleri 60’lı yıllarda “ABD’nin güvenliği Vietnam’dan başlar.” diye yola çıktı ve Amerikan askerleri Vietnam’a -yine bu anlaşma bağlamında önemli olduğunu hatırlatmak istiyorum- askerî danışmanlar olarak gittiler. Yani binlerce Amerikan askeri Vietnam’a savaşmak için falan değil, askerî danışman, askerî eğitim verecek uzmanlar olarak gittiler ve az önce burada dinlediğimiz bir söylem, ABD’de de o yıllarda çoklukla, sıklıkla dile getirildi, “ABD’nin güvenliği oralarda başlar.” dendi.

KAMİL AYDIN (Erzurum) – Merkel hâlâ diyor, hâlâ kullanılan bir jargon.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Aynı zamanda, şunu da tabii hatırlatmam gerekli, sizin de tabii gündeme getirdiğiniz, bir yanıyla önleyici diskuru bu, Bush’un “preemptive strike” diye söylediği ve bizim bölgemizi mahveden, önce Afganistan’ı, sonra Irak’ı bugün karşı karşıya bulunduğu kapsamlı sorunlarla karşı karşıya bırakan girişimler oldu. O yüzden bunlara öykünmememiz gerekir diye düşünüyorum.

Özetle –toparlayayım- gerçekten biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bölgemizdeki sorunlarla ilgisiz değiliz. CHP olarak “Türkiye bunlarla ilgilenmesin.” demiyoruz. Türkiye aktif bir çatışma alanı içerisinde, çatışan tarafların birisiyle birlikte ve bir büyük savaşa dönme potansiyeli de içeren olaylar karşısında daha sağduyulu hareket etmelidir diye düşünüyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum. Komisyon üyelerimizin....

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sayın Başkan...

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Söz vermeyeceğimi söylemiştim.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Sayın Canbey ismimi zikrederek bir atıfta bulundu, bir izahat yapmak istiyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Önce bir toparlayalım, ondan sonra da zaman kalırsa veririm Utku Bey. Tekrar bir karşılıklı tartışmaya...

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Ama yanlış anlaşılmasını istemem zabıtlardan, siz de istemezsiniz.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sonra bakarız.

Sayın eski Meclis Başkanımız ve Millî Savunma Bakanımız Sayın İsmet Yılmaz’a söz vermek istiyorum. Millî Savunma Komisyon Başkanı olarak teşekkür ettiler.

Buyurun Sayın Yılmaz.

İSMET YILMAZ (Sivas) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum. Zattalınızı ve Komisyon üyelerimizi saygıyla selamlıyorum.

Arkadaşlarımızın hepsinin izahlarını dinledim, her birinin farklı bir aydınlatıcı yönü vardı fakat şunun bilinmesini isterim: Birleşmiş Milletler tarafından tanınan uluslararası meşruiyete sahip bir hükümetle muhtıra imzalıyoruz. İçimizden hiçbir arkadaşımız “Ya, bu Birleşmiş Milletler tarafından tanınmıyor, uluslararası meşruiyete sahip değildir.” diyen bir kimse var mı? Yok. Birinci husus bu. Ancak, şu soru geliyor: “Doğru, uluslararası meşruiyete sahip bir hükümet ama, ömrü ne kadar?” Yani, “Yarına ilişkin bir varsayımda bulunun.” diyor. İyi de bu hükümet 2016’dan bu yana kadar gitmiş, e bundan sonra da Libya halkını temsil ediyor, Birleşmiş Milletler de zaten Libya halkını temsil ettiği için onu meşru hükümet olarak görmüş. O hâlde Türkiye’nin yapması gereken şey, meşru bir hükümetin talebine karar vermektir.

Burada maddeler var ama özü, en ağırlıklı olanı 4’üncü madde. 4’üncü maddeye bakın, söylediği husus bu: “Ani Müdahale Kuvvetini Libya kuracak.” Bir egemen devletin kendi güvenliğini sağlamak için yeni yapılar kurması çok doğaldır. Bunlar bizden ne istiyor? Eğitim, danışmanlık, tecrübe aktarımı, planlama. Allah için bir komşum, denizler ülkeleri ayırmaz, denizler ülkeleri birbirine bağlar. Bir komşun diyor ki: “Senden, tecrübenden faydalanayım, bilginden faydalanayım. Bana eğitim, danışmanlık hizmeti ver.” diyor. Bundan daha doğal ne olabilir.

2’nci madde, yine, Sayın Büyükelçimiz dedi: “İstisnai bir durumdur.” Savunma, güvenlik, işbirliği ofisi talep edilmesi hâlinde ama bu da yepyeni bir husus değil. Mevcut, daha önceki anlaşmalarda da olan bir husus. Türkiye’de de –Mehmet Ali Bey de bilir- bir başka ülkenin... Daha önce de ortak hareket merkezleri kurduk. Böyle bir iş birliği ofisleri de var. Dolayısıyla, bu daha yeni değil.

Yine, okuyoruz; eğitim, teknik, bilgi, destek, onarım, kurtarma, bakım, imha, müşavirlik hizmeti mümkün; tecrübe aktarımı, planlama, eğitim-öğretim faaliyetleri mümkün; güvenlik, askerî eğitim mümkün; tatbikat eğitim mümkün, güvenlik savunma sanayisi tecrübe nakli mümkün, terörizmle mücadele... İnsanlığın ortak düşmanı terörizm. Bugün, uluslararası toplum Afganistan’da niçin var, uluslararası toplum bugün Irak’ta niçin var, uluslararası toplum bugün Suriye’de niçin var? Terörizmin insanlığın ortak düşmanı olduğu gerçeğinden hareketle, o hâlde terörizmi yenmek için de bir ortak iş birliği gerekir. “Bunun gereğini yerine getirmeyiz.” diyorlar.

Yine, arka sayfaya bakıyorum. 4'üncü madde: İstihbarat değişimi. Her an yapılıyor, hâlen de yapılıyor, lojistik iş birliğidir, askerî tıp ve sağlık hizmetleri, siber savunmadır. Dolayısıyla da bu yapılanların hiçbirisinin hukuka aykırı olduğunu, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu düşünmüyorum.

Barışın, güvenliğin tesisi için uluslararası iş birliği şart. Bunun için bölgesel ve küresel iş birliği yapılmakta. Libya bizimle komşu. İnsan dostunu zor günde tanır. Allah için, zor günde yani, sular açıklansın, Bakanın da dediği gibi: “Siz bir salime çıkın, burada işte, dalgahava geçsin, ondan sonra ben size bir bakayım.” dendi. Allah için, ondan sonra “zor günün dostu” denebilir mi? İstiklal Savaşı'nda acaba, Pakistan'daki, Hindistan'daki olanlar, işte, burada bir istiklal mücadelesi veriliyor, “Bakalım ya, kazanacak mısınız, kaybedecek misiniz? Resim, çerçeve belli olsun da, ondan sonra vereyim.” deseydi, ne olurdu? Aynı yardımlar dışarıdan da geldi. Dolayısıyla, uluslararası meşru bu Hükümetle yapılan sözleşmenin ve oradaki insanların, “Bu sözleşme bizim güvenliğimizi sağlayacaktır.” dediği bir durumda “Kusura bakmayın, biz size güvenlik açısından, eğitim açısından, tecrübe nakli açısından bir destek olamayız, yardımcı olamayız.” dersek, bu bizim tarihî sorumluluklarımıza aykırı olur. Sanırım bu nokta açık.

Burada belki kafaları karıştıran bir husus veya diğer iki sözleşmenin aynı anda ve aynı yerde imzalanmış olması dışında bir bağlantı yok, Sayın Büyükelçimiz de söyledi. Pekâlâ, taslağı 2016'da gönderilmiş, çalışmalarına 2016'da başlanmış, 2018'de de imzalanabilecek duruma getirilmiş. Dolayısıyla, bu deniz yetki alanlarının paylaşımıyla ilgili bunu ayırırsak herhâlde biraz daha sakin oluruz diye düşünüyorum. Her ne kadar, içimizdeki bazı arkadaşlar... “Mevcut Hükümetin devamı Türkiye'nin lehinedir. Niçin? Bu münhasır ekonomik bölge anlaşmasının devamı sağlanır.” deniyor ama Libya bizimle yapmış olduğu sözleşmede 16 bin kilometrekarenin üzerinde bir deniz alanı kazandı. Allah için, bu Hükümet giderse, yerine başka bir Hükümet gelirse, o Hükümet kendi ülkesinin, Libya ülkesinin, Libya halkının hakkı olan 16 bin kilometrekarelik alanı bir başka ülkeye bırakmasını nasıl izah edecek? Dolayısıyla da, bu anlaşma sadece Türkiye'nin bir hakkını hukukunu koruyan bir anlaşma değildir, Libya halkının da hakkını hukukunu koruyan bir anlaşmadır.

Biliyorsunuz, Mısır daha önce Güney Kıbrıs kesimiyle bir anlaşma yaptı. Burasıyla ilgili alan kaybetti, yaklaşık 12 bin kilometrekare, daha önce, bu Sisi döneminden önce Parlamente'ya geldi, mahkemeye başvuruldu, “İptal edelim.” dedi, Parlamente'da da tartışıldı, dolayısıyla halkların kendi menfaatine olan düzenlemelerden geri adım atacağına gelecek hiçbir Hükümetin de kabul edeceğini düşünmüyoruz.

Ben, tekrar emekler için, çalışmalar için, fikirler için sonsuz teşekkür ediyorum. Anlaşmanın ülkemize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkürler Sayın Bakan.

Şimdi, Dışişleri Bakanlığımız ve Milli Savunma Bakanlığımıza söz vereceğim.

Buyurun Sayın Kaymakçı.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI BÜYÜKELÇİ FARUK KAYMAKCI – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Çakırözer'in söylediği konuyu -aslında kısmen açıklamıştım ama- biraz daha açıklama gereği duyuyorum. Söylediğiniz gibi, Sırbistan'la imzalanan anlaşmada “Silahlı Kuvvetlerde ve Savunma Bakanlığında” diye bir ifade var ve devamında “asker veya sivil personel” diyor. Şimdi biz aynı metni Libya tarafına önerdik fakat Libya'da şöyle bir sıkıntı var: Aslında anlaşmayı imzalayanı da söyleyerek bu sorunu izah etmiştim. Libya'da şu anda Başbakan yani Konsey

Başkanı aynı zamanda Savunma Bakanı. Dolayısıyla bizim tarafta Milli Savunma Bakanımız imza atarken karşı tarafın İçişleri Bakanı imza attı. Dolayısıyla yani bir Başkanla bir Bakanın imzalaması denk olmaz diye... Bir de Libya'daki polis yapısıyla yani Libya'daki polis asker yapısı birbirine girmiş durumda. Dolayısıyla bizim önerdiğimiz metinde, ilk orijinal metinde Silahlı Kuvvetlerde ve Savunma Bakanlığında istihdam edilen asker ve sivil personel vardı ama Libya tarafı dedi ki: "Bizde polis ve asker karışık dolayısıyla bunu genel bir ifade kullanalım." ve sizin söylediğiniz ifadeyi bu nedenle biz koyduk.

Yani devlet eğer başka bir şekilde de personel göndermek isterse gönderir. Yani illa anlaşmada o şekilde yazması şart değil. Yani dolayısıyla burada herhangi bir gizleme veya bir kılıf arama çabası yok. Bu tamamen Libya'nın yani muhataplarımızın güvenlik ve savunma yapılarındaki tanımlamayı bu anlaşmaya sağlıklı bir şekilde oturtabilmek için yapılmış bir şey.

Şimdi, sürekli taraflardan bahsediyoruz yani "bir taraf", "diğer taraf" diye. Burada bir taraf yok aslında. Yani biz Libya'da güçlü veya güçsüz veya zorlanan muhalif, şiddet kullanan bir taraf tarafından zorlanan bir yapı da olsa, bizim bahsettiğimiz, Libya'da bir meşru hükümet. Yani herkesin tanıdığı, herkesin kabul ettiği.

Dolayısıyla meşru hükümetten yana tavır alarak bir kimseye karşı tavır almış değiliz. Yani Berlin sürecinde de, Birleşmiş Milletlerin diğer kararlarında da bu meşru Hükümetin desteklenmesinden söz ediliyor.

Dikkat ederseniz, bu anlaşmanın içinde askerin doğrudan olmadığı göçle mücadele de var. Belki terörle mücadele boyutları da var. Dolayısıyla bu, aslında şu anda Libya'nın içinde bulunduğu durumla da ilgili. Dolayısıyla bu anlaşma onun için genişletilmiş bir anlaşma. Yani burada bir kötü niyet aramamak lazım.

Sonuçta, biliyorsunuz, Irak'ta da bir Başbakan vardı, Adil Abdülmehdi. Bir yıl bile görevde kalmadı ama biz Irak'ta bir şey yaparken Adil Abdülmehdi veya Irak'ın bir kesimiyle değil Irak'la ve Irak Hükümetiyle iş birliği yaptığımız anlayışla girdik, dolayısıyla burada bir kötü niyet aramak doğru değil.

Bu anlaşmayla Doğu Akdeniz'de bence daha da güçlendik. Biliyorsunuz, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi önce Mısır'la, daha sonra Lübnan'la ve İsrail'le bazı anlaşmalar imzaladı. Bu anlaşmayla yani gerek deniz alanları yetki belirlenmesiyle ilgili, gerek bu anlaşmayla ilgili olarak en azından Libya'nın güçlenmesi sağlandı ve Libya aslında Sayın Bakanımızın da söylediği gibi kaybetmiş olduğu birtakım deniz yetki alanlarını bu anlaşma sayesinde geri aldı. Keza Mısır da şu anda, daha önce imzalamış olduğu anlaşmayı sorguluyor ve bundan geri adım atıp muhtemelen kendi haklarını almaya çalışacak.

Hafter'in Libya petrolünün yüzde 80'ini kontrol ettiği söylendi. Böyle bir durum yok yani Libya petrollerinin yüzde 80'i Derne, Tobruk, Ras Lanuf bölgesinde, yani Hafter'in olduğu bölge. Rafinelerin çok büyük bir bölümü bu bölgede, dolayısıyla bu bölgede Hafter var diye "Ülkenin petrolünün yüzde 80'ini Hafter kontrol ediyor." demek doğru değil. Şöyle bir durum var: biliyorsunuz, Libya'nın bir petrol şirketi var, "NOC" dediğimiz Ulusal Petrol Şirketi. Libya'nın tüm petrol ihracatı bu şirket üzerinden yapılıyor ve Libya'nın tüm petrol ihracatının gelirleri yine Libya Merkez Bankasına yatırılıyor. Buradan elde edilen gelirlerde hem Tobruk'taki Meclis üyelerine hem Trablus'taki Meclis üyelerine yani Libya'nın şu andaki mevcut bakanlıklarına, kurumlarına ödeniyor ve burada herhangi bir ayırım yapılmıyor.

Ancak son dönemde şöyle bir şey oldu: Belki de Hafter'e karşı Batı'nın tutumunu da değiştiren bir yaklaşım. Hafter: "Ben, bu parayı istemiyorum, ben kendim petrol şirketi kuracağım." dedi ve "Beyda" diye tanımladığımız bir şehir, Derne, Tobruk yakınlarında. Burada kendi petrol şirketini kurmaya kalktı ama şu anda herkes bunu reddetti. Birleşmiş Milletler de böyle bir şeyi kabul etmeyeceğini söyledi. Bu zaten Hafter'in niyeti konusunda Batı'da da uyarıcı bir mesaj oldu.

Savaş tezkeresi olmadığını daha önce söyledik. Yani biz sonuçta meşru bir hükümetle bir anlaşma imzalıyoruz. Başka hükümetlerle de anlaşmalar imzaladık. Bu Mutabakat Muhtırası'nın amacı Libya'daki meşru Hükümetin desteklenmesi, güçlendirilmesi ve Libya'nın savunma ve güvenlik güçlerinin sağlanmasıdır.

Katar'a asker gönderme konusu, yani biz, tabii, Katar'a bir muharip güç göndermedik. Katar'la bir anlaşmamız var; askerî eğitim, savunma sanayisi ve Katar topraklarında eğitim faaliyetlerine ilişkin bir iş birliği anlaşmamız 2014'te imzalanıp 2016'da yürürlüğe giren. Oradaki mevcudiyetimiz konusunda, eğer uygun görürseniz sayı vermeyi tercih etmiyorum, güvenlikleri açısından ama gerçekten sizler için önemliyse bu sayıyı ayrıca paylaşabiliriz. Buradaki güçlerimiz tamamen eğitim amaçlı ve Katar Hükümetinin de onayıyla ve Katar askerleriyle birlikte ortak bir karargâhta faaliyet gösteriyor. Söylediğim gibi, sayıyı en azından şöyle söyleyebilirim: Yani bir çatışma veya bir savaşa yönelik bir güç değil ama tamamen eğitime ve dost gördüğümüz bir ülkenin güvenlik ve savunma yapılarının güçlendirilmesine yetecek kadar, onların eğitimine destek olmaya yönelecek sayıda bir gücümüz var. Kesin rakamı güvenlik gerekçeleriyle açıklamayı tercih etmiyoruz.

Bir başka konu, Libya'ya donanma gönderme konusu, sanıyorum bu bir muharip güç olma anlamında söylendi. Böyle bir durumda yüce Meclisimiz karar verecektir diye tahmin ediyorum.

Tunus'la benzer anlaşmalar yapılabilir mi? Güvenli liman. Bunlar gelişmelere bağlı yapılabilir. GKRY'nin 2003, 2007, 2010'da sırasıyla Mısır, Lübnan ve İsrail'le imzaladığı anlaşmalardan sonra tabii, bizim pasif kalmamız gerekmiyordu. Biz de tabii, aktif bir şekilde bu anlaşmayı, en son deniz sınırlarını belirleme anlaşmasını yaparak bir anlamda şu anda ve ayrıca bu askerî iş birliği anlaşmasıyla da Doğu Akdeniz'e ilgi duyan tüm ülkeleri Türkiye'yle iş birliği yapmaya çektik. Yani bu iki anlaşma her ne kadar birbirinden ayrı olsa da iki anlaşmanın da doğurduğu sonuç şu: Doğu Akdeniz'de Türkiye bir aktör, dolayısıyla Türkiye olmadan tek başınıza yapacağınız adımlar bir yere götürmez ve Doğu Akdeniz'e barış, istikrar getirmez. Aslında, Türkiye bir anlamda bunu ortaya koymuş oldu.

Sayın Emre "Niye şimdi?" diye sordu. Çünkü gelişmeler de var. Libya Hükümeti bizden son dönemde daha fazla destek istedi, onun için var. Trablus'a yönelik bir saldırı var yani Trablus'taki Meşru Ulusal Mutabakat Hükümetine bir saldırı var. Özellikle 4 Nisandan sonra bu saldırı arttı. Bu saldırı karşısında mutabakat Hükümeti, meşru Hükümet bizden destek istedi ve desteğimizi artırmamızı istedi. Dolayısıyla biz de bu anlaşma çerçevesinde, yine BM kararları çerçevesinde yardım edebileceğimize inanıyoruz. Bizim amacımız savaş değil, Doğu Akdeniz'de biz barış, istikrar istiyoruz. Meşru bir Hükümete destek veriyoruz. Bu anlaşmanın hiçbir yerinde muharip güç göndermekten bahsedilmiyor. Söylediğim gibi buralarda bir taraftan yine bahsetmiyoruz. Çünkü ortada bir Hükümet var. Biz Hükümeti zorlayan, Hükümeti askerî güçle devirmeye çalışan bir tarafla iş birliği yapmıyoruz, sonuçta meşru Hükümetle iş birliği yapıyoruz. Dolayısıyla anlaşmanın temel felsefesi de budur.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Sayın Alpay buyurun.

MİLLÎ SAVUNMA BAKAN YARDIMCISI ŞUAY ALPAY – Değerli Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Ben Sayın Milletvekilimin sorusundan başlayayım, Yunus Emre Bey'in. Türk Silahlı Kuvvetlerinin disiplinli özelliğinden ve muhteşem tarafından örnekleme yapmak suretiyle Mutabakat Muhtırası'na yaptığım göndermenin temel sebebi şudur, çok açıktır: Şimdi, biz Libya'nın bu sorununa, içinde bulunduğu güvenlik tehdidiyle mücadelesi için, baş başa kaldığı bu sorunla mücadele etmesi noktasında Libya'nın kendi gücüyle ayakta kalmasını, kendi bütünlüğünü korumasını arzu ediyor muyuz? Ediyoruz.

Peki, bunu Libya'nın sağlaması için ihtiyaç duyduğu şey nedir? Bilimsel tarafından bakıldığında da, reel politik tarafından bakıldığında da, hayat gerçekliği tarafından bakıldığında da disiplinli, eğitim düzeyi yüksek ve kurumsallaşmış bir orduya ihtiyaç var. Burada mutabık mıyız? Mutabıkız.

Peki, Libya'nın bu ihtiyacını, bu isteğini gerçekleştirmek için Mutabakat Muhtırası açısından baktığımızda önümüze çıkan somut şeyler nedir?

Bir: "Ani Müdahale Gücü" denilen bir askerî teşkilatın kurulması. Bu askerî teşkilatın eğitiminin planlanması için Savunma, Güvenlik İşbirliği Ofisinin oluşturulması ve Türkiye'nin de sahip olduğu müktesebat ve potansiyel açısından bu eğitimi planlayıp verebilecek şekilde bir hizmet sunması, eğitim hizmeti sunmasıdır. Oluşan temel mekanizmanın izahı için söyledim ve bu konuda da mutabıkız çünkü biz de gerçekten Libya'nın bu süreçte baş başa kaldığı güvenlik tehditleriyle kendi gücüyle, potansiyeliyle mücadele etmesini doğru buluyoruz. Bu anlamda taraf olmuyoruz, demin arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi ve Libya'nın bu tehditle mücadele etmesi için olmazsa olmaz şey, bahse konu şekilde bir ordunun varlığıdır. Buna dönük olarak bu benzetmeyi ve göndermeyi yaptım, sebebi budur. Metinde de Mutabakat Muhtırası'nda da bu açık ve tereddütsüz olarak ortaya konulmaktadır.

Bir başkası: Türkiye Cumhuriyeti devleti ile Katar devleti arasında bahse konu, Değerli Milletvekilinin bahsetmiş olduğu: "Niye orada asker bulunduruyoruz?" Değerli Bakan Yardımcısı ifade etti. İki hususta da ben belki katkıda bulunmayı arzu ediyorum.

Birincisi: Anlaşmanın amacını ben çok kısaca, 3 cümleyle okuyorum. Amacı, askerî eğitim, savunma sanayisi, ortak askerî tatbikat ve taraflar arasında kuvvetlerin konuşlandırılması alanında iş birliğinin güçlendirilmesi için bir mekanizmanın kurulmasıdır.

Hemen ardından da önemli olduğu için ifade ediyorum: İş birliği alanları, madde 4: Burada da Türk kuvvetlerinin eğitim ve ortak tatbikat amacıyla Katar devleti topraklarına konuşlandırılması söz konusudur, hukuki temeli budur. Bir uluslararası anlaşma temelinde orada bulunulmuştur, değilse çatışma ya da başka bir hususla ilgili olarak orada bulunması mümkün değil, bu olduğunda tezkere ihtiyacı olur, tezkere ihtiyacının da yüce Meclis değerlendirmesini yapar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Teşekkür ediyorum.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÛMETİ İLE LİBYA DEVLETİ ULUSAL MUTABAKAT
HÜKÛMETİ ARASINDA GÜVENLİK VE ASKERÎ İŞ BİRLİĞİ MUTABAKAT
MUHTIRASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN**

Madde 1- (1) 27 Kasım 2019 tarihinde İstanbul’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Libya Devleti Ulusal Mutabakat Hükûmeti Arasında Güvenlik ve Askerî İş Birliği Mutabakat Muhtırası”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2451) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, İstanbul Milletvekili Ahmet Berat Çonkar, İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya’nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN VOLKAN BOZKIR – Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa bugün saat 17.00’ye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini istirham ediyorum.

Değerli katılımcılar, Dışişleri Komisyonunun bugünkü toplantısını yaklaşık üç buçuk saat süreyle tek bir konuya tahsis ettik, bence çok yararlı bir toplantı oldu. İnşallah Genel Kurulda bu görüşülürken de bugünkü toplantıda dile getirilen görüşler ve aktarılan bilgilerden yararlanacağız.

Başka bir ilave husus yoksa Dışişleri Komisyonunun 27’nci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı 7’nci toplantısını kapatıyorum.

Komisyon üyelerimize ve Dışişleri Bakanlığımız ve Millî Savunma Bakanlığımız temsilcilerine de değerli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum, hayırlı günler temenni ediyorum.

Kapanma Saati: 16.25